בין פיסגה לנפילה

חותם

מוסף „על המשמר"
מס' 47
22 בנובמבר 1985
ט' בכסלו תשמ"ו

ברגע האחרון:

שרון לא יפוטר!

במקומו סוכם לפטר את פיני גרשון מאמן הפועל תל־אביב בכדורסל!

לשיר עם א.י.

אח לאח

חושו אחים חושו
הטעינו תותחינו
חושו אחים חושו
מלחמת אזרחינו.
איש באיש
יד ביד
ראשים נפצחה
ברובה
בגרנאד
צא לקרב הו אחא!

שיר הבחורים המצוינים

זה שיר הבחורים מול אש ומול שרב
נשאו אותו בלב ועל שפתיים
ושר אותו אחד אשר אהב
לטבוח תבוסתנים בשעות ערביים.

„עוזי וזמרת יה ויהי לי ליש"ע"

שני חברים

שני חברים יצאו לשוח
בים בום בום
אחד שילח צרור שטוח
בים בום בום
שני זרק רימון פתוח
בים בום בום
שני חברים מתחת לוח
בים בום בום.

צעדים נוספים

קצבת ילד שני של הביטוח הלאומי תבוטל, יוטל מס על קצבות הילדים, יקוצצו קצבות הזקנה, יונהג שכר לימוד בבתי ספר תיכון, שכר הלימוד באוניברסיטות יועלה ל־1400 דולאר בשנה, דתשלום בעד תרופות יוכפל פי־שבעה ויונהג תשלום בעד ביקור במרפאה. צעדים כלכליים אלו יינקטו על־ידי האוצר, וזאת ללא כל קשר לשאלה האם תזכה מכבי תל־אביב באליפות אירופה בכדורסל או לא.

אולם, אם תעז קבוצת מכבי תל־אביב לחזור על המשגים של נבחרת הכדורגל, אם תחזור ללא הגביע, למרות המאמצים הכבירים שהושקעו בה ומבחר השחקנים המעולה העומד לרשותה, אם תשתמט הקבוצה התל־אביבית מאחריותה לעם ישראל, דגלו ומדיו, ולא תשחזר אותנו מהטראומה של התבוסה באוסטרליה, אז תבוטל קצבת הביטוח גם לילד השלישי והרביעי, קשישים סרבניים שיתעקשו להמשיך ולהתקיים למרות המצב הקשה יידרשו לשלם קנסות כבדים לקופת המדינה, חולים שידבקו במנהגים ישנים ומסוכנים של קבלת תרופות וטיפול רפואי — יועמדו בפני בתי דין לשיפוט מהיר, ויענשו במלוא חומרת הדין, וסטודנטים טפילים יישרפו בשערי האוניברסיטות בצוותא עם ספרי הלימוד שלהם, שהדפסתם עולה הון עתק ומסכנת את שלמות העם.

ואפילו תזכה מכבי תל־אביב בגביע...

עד לסגירת הגיליון:

אשה שעל פניה הופיעו פצעי בגרות הוכרה ע"י בית דין רבני כ„אשה ח'צקונית" ובעלה קיבל היתר לשאת אשה אחרת.

✦

בפסק דין קודם אישר ביה"ד הרבני גט לאשה „נפחנית" לאחר שבעלה הציג אישורים רפואיים שהיא סובלת מחולי מעיים.

✦

אם לשלושה השוקלת 165 קילו הוכרזה כפגועה במחלת הנפילים ונשלחה בפקודת ביה"ד לספארי.

✦

„לאשתי יש שפם" התלונן בעל מארכוב וזכה מיד בגט וב־180 מיליון שקל בלושו.

מאמצי האיזון יימשכו

בתכיעה תקיפה למנוע את המשך המצב בו רק נשים יהודיות בורחות עם מאהבים ערביים, יצאה חברת הכנסת גאולה כהן בנאום שנשאה לפני חבר הנאמנות של נשות יש"ע. הגברת כהן אמרה, כי זועזעה לשמע סיפורה של אשת הרופא היהודי שברחה עם מאהב ערבי, ולאחר שובה הצהירה כי אינה בושה ואינה מתחרטת על מעשיה.

מעבר לעלבון שנגרם לגאווה הלאומית ולמדינה, תובעת חברת הכנסת כהן, כי ממשלת ישראל תדאג לכך שגם נשים ערביות תברחנה לארץ עם מאהבים יהודים ולא תבענה חרטה על כך. לדעתה, ישנם מספיק צעירים יהודים יפי־מראה וכאריזמטים המסוגלים, אם יסופקו להם התנאים המתאימים, להטות את לבן של נשים ערביות, להניע אותן לעזוב את בעליהן הרופאים ולברוח בצוותא. אלא שהממשלה מגלה אזלת יד ונמנעת במכוון מכל פעולה בנושא. הנזק שנגרם, אומרת חברת הכנסת, הוא נזק מצטבר, ואם תמשכנה נשים יהודיות לברוח עם מאהבים ערבים ללא תגובה הולמת, תיפגע ללא־תקנה גאוות הגבר הישראלי, והדבר יתבטא ללא־ספק גם בעת עימותים מכריעים עם שכנינו הערבים בשרות המערכה. תגוש שאילתא לשר הפנים.

חייבים להחליט

בשבוע הקודם הציע האיש הליכודי ביותר בכנסת, ח"כ קופמן, לפתור אחת ולתמיד את בעיית פרס על־ידי כך שהליכוד יחדל מלכנות את מר פרס בתואר: „ראש הממשלה". השבוע, שכלל מר קופמן את הצעתו והוא קורא לחבריו לפרסם בעיתונות „מודעות נגד ראש הממשלה".

הבעיה עם התכנית המתוחכמת הזו היא, שאם בשלב הראשון שלה אכן יצליחו אנשי הליכוד ליצור הפרדה בין האיש שמעון פרס, לבין הממלא את תפקיד ראש הממשלה, ולאחר מכן יילכו ויתקפו בעיתונים את ראש הממשלה עצמו, מי ערב להם שציבור קוראי המודעות יזהה שהנתקף הוא פרס? אולי יחשוב הציבור שתוקפים את יצחק שמיר דווקא? את דוד לוי? ואולי זו הכוונה?

ברגע שלפני האחרון:

צעיר שביצע כלפי שוטר תנועת אוחנה, נדון לשלושה חודשי מירמוביץ'.

מעדני מלכים

אמצע נובמבר, ובעוד כחודש וחצי מגיע אלינו לטובה חג הסילבסטר. את חג הסילבסטר הקודם, להזכירכם, בילה ראש ממשלתנו בחברת שר המסחר והתעשייה שלו, מר אריק שרון ורעייתו לילי.

על הרכב חברתי דומה בחגיגות חשובה קשה לנו להמר. הסיבה היחידה בשלה יזמין אריק את „שימון" אליו, היא על מנת לעשות ממנו צלי פרס; רך, זול, פריך: האפשרות ההפוכה, לפיה האיש חסר־הכבוד, חסר־חבושה, הרופס והרופף, ש„בציניות ותוך זלזול בסדרי מנהל תקין מוליך את הממשלה בדרך עקלקלה", יזמין אליו בשנית את הזוג מחוות השקמים, אינה מתקבלת על דעתנו.

ואולי אנחנו טועים. אולי אם באמת כדברי שרון, מסוגל מר פרס „לנהל מו"מ עם אש"ף ואפילו לדברים חמורים יותר", הוא מסוגל גם להזמין אותו שוב. מי יודע?

אום־אל־פאחם חזרה בה

בכרוז נוסף שפורסם באום־אל־פאחם ישנה חזרה בתשובה שככל הנראה תספק את שר הפנים, הרב יצחק פרץ, צה"ל, שכונה בכרוז הקודם בשם „צבא כיבוש", מכונה הפעם „צבא שחרור", ובמקום הדיבורים המוגעים על „אלימות בשטחים המוחזקים", מופיע הניסוח: „ביטוי, חיבה וידידות ביהודה, שומרון וחבל עזה". במקום על „השפלה", מדובר הפעם על „התרוממות הרוח" ואת מקום „גילויי תוקפנות" תופס בכרוז החדש הנוסח: „החדרת הקידמה והישגי הציוויליזציה המערבית לחבלי ארץ מפגרים ושכוחי אל".

בכך מקווים, בעיר החדשה, יושבה המחלוקת ובאו דברים על מתרונם הטוב.

מדוע שוטרים הולכים תמיד בזוגות–שניים־שניים? בכדי להגיע לשכר הממוצע במשק...

כתובת המערכת:
„על המשמר", רח' חומה ומגדל 2, ת.א
העורך הראשון: בצלאל לב ז"ל
עורך: אריה פלגי
עורכת משנה: תאיר זבולון
עיצוב גרפי: איתן פימנטל
ביצוע גרפי: שושנה זילבר

הפעם:

כתבות
■ הנושרים
גולת רוסיה בארה"ב
מאת חנה איש הורביץ 4
■ המוות טעה שלוש פעמים
הטרגדיה של משפחת מרדכי
מאת מירה יערי 6
■ לפני הרמזור
נהגים בצומת; כתבה מצולמת
מאת בועז לניר 11
■ החלוץ בן דמות היגון
סיפור מאת רועי רשקס 12
■ המלט חוזר הביתה
באלט באירופה
מאת גיורא מנור 14
■ קנדי ו„הם" שרצחו אותו
אגדה ותעלומה ביום הרצח
מאת יהודה צור 16

ראיון
„מפ"ם עצמאית
ולא פראייר של השמאל"
עם מזכ"ל מפ"ם אלעזר גרנות
מאת עודד ליפשיץ 20

מדורים וטורים
■ חותם אישי
מאת יהושע סובול 18
■ שלום בית
מאת חיה יוסף 19
■ חראקירי
מאת לזר 28
דינה גורן 2, עודד ליפשיץ 2, מוחמד ותד 2, זאב צחור 3, אלי הכהן 3, אלי רענן 3, רחוביצקי 3, מיכאל הרסגור 9, אפרת עוז 9, עירא דביר 9, שמואל בונים 10, רון כחלילי 10
■ הלו חותם
מכתבים למערכת 8
■ כל יום
תכניות טלוויזיה, רדיו, חידות, בופ, קולנוע, ברידג', שחמט 22־27

תקשורת

החצוצרה של שרון

בהתחשב באיבה החריפה כלפי השר שרון באמצעי התקשורת, אותה הוא מבטא בכל הזדמנות, מפתיע מאוד עד כמה הוא מתוחכם בשימוש שהוא עושה בהם לצרכיו. מפתיעה לא פחות היא העובדה שהעיתונות, פעם אחר פעם, ממש יוצאת מגדרה על מנת לסייע לו במימוש יעדיו. גם עיתונאים שאינם נמנים עם חסידיו של שרון, ואפילו אלה המביעים בפומבי את הסתייגותם ממנו עוזרים לו באורח שיטתי.

השיטה פשוטה בתכלית. הוא אומר את מה שהחליט לומר, ודואג שהדברים יגיעו לידיעת העיתונות. בשביל הכתב המקומי, בהופעה שלו באחת מערי השדה, זוהי ידיעה מן המדרגה הראשונה, בין שהמדובר בסיור שגרתי של שרון באזור התעשייה של עיירת פיתוח, ובין שהוא נואם באספה של סניף חירות מקומי. גם אם אין כתב הנוכח במקום, אפשר תמיד לדאוג להופעת הידיעה בעיתוני יום המחרת. השלב הבא, כמעט בדרך קבע, הוא ראיון טלפוני ביומן הבוקר של „קול ישראל", שתחילתו בהתייחסות לציטוט מפי שרון, כפי שזה הופיע בעיתון, והמשכו בדיוק כפי ששרון רוצה שיהיה. לפעמים התהליך מתקצר: הכתב המקומי של הרדיו מראיין את שרון במהלך הסיור בפרובינציה, והראיון משודר כבר ביומן הצהריים.

בהופעותיו הרבות ב„מוקד" אין מראייניו של שרון מצליחים לשאול אותו הרבה שאלות, ותשובות אין הם מקבלים כמעט כלל. שרון אומר בדיוק את מה שהוא רוצה להגיד, ואינו סובל הפרעות מצד מראייניו. בתנאים של ראיון טלפוני, שליטתו של שרון במהלך הדברים רבה עוד יותר. הוא פשוט אינו מאפשר למראיין לפתוח את פיו. אם וכאשר בכל זאת מצליח זה האחרון להציג שאלה כלשהי, עונה לו שרון בנוסח: „אבל העיקר הוא לא בזה... יש לשים לב למה שחשוב באמת." וגו'. בהמשך הוא מציג, ברהיטות ובתקיפות, את גרסותיו שלו, שעליהן הוא חוזר שוב ושוב. כך הראיון, שהוא כלי שבאמצעותו אמור העיתונאי לשאוב מידע מפי המרואיין, הופך בידי שרון למשהו אחר: חצוצרה שבה הוא תוקע סולו. יכולתו של שרון לשלוט במהלך הראיונות שהוא מתראיין, ולנצל אותם בדרך זו למטרותיו, נובעת מאישיותו המשתלטת, אך לא בכך עיקר הבעיה.

עיקר הבעיה הוא, שעל פי הכללים המקובלים, של עבודת העיתונאים כאן ועכשיו, דבריו של שרון הם אכן חדשות מן המדרגה הראשונה, אותם יש להביא במלוא ההבלטה. במלים אחרות: זוהי תוצאה של הפיכתה של האמירה — לחדשה. שרון אינו הפוליטיקאי היחיד היודע לנצל יפה עניין זה. אמירותיהם של פוליטיקאים ואנשי ציבור תופסות, דרך קבע, חלק גדול מן הכותרות בזמן השידור. די אם נאזין לכמה מהדורות חדשות במהלך יום השבת כדי להיווכח עד כמה קל, בעצם, לפוליטיקאי היודע את מלאכת העיתוי הנכון, להגיע לביטוי מרבי בשידורי הרדיו והטלוויזיה, בעל פה בלבד.

הודות למאפייניהם, הצורניים והתכניים, מתאימים אמצעי השידור, לצורת דיווח זו, אשר במרכזה עומדת האישיות המדברת. הרדיו בעיקר. אך גם העיתונים, אינם מתנזרים מלהקדיש לאמירות אלה כותרות בולטות. אין זו תופעה ישראלית יחודית; אך דומה כי בחברה שלנו, הרוויה התנצחות פוליטית ומפלגתית במידה שאין למעלה ממנה, ההתעסקות בדיבוריהם של הפוליטיקאים גדולה במיוחד. כתוצאה מכך, אלה שלמדו את כללי המשחק הזה, מסוגלים לכפות על העיתונות את שיקולי הפרסום שלהם. שכן, התוכן והעיתוי של האמירה הם בשליטת בעליה, שלא כמו אירועים חדשותיים אחרים, המתרחשים כפי שהם מתרחשים.

שרון למד כללי משחק אלה על בוריים, ולפיכך הוא מצליח, פעם אחר פעם, להשתמש בשידור ובעיתונות ולהגיע בעזרתם לחשיפה מרבית, בעיתוי המתאים לו ביותר. העיתונאות היא עשייה תחרותית על פי עצם הגדרתה, ולכן כל הגורמים בעיתונות, ללא קשר לעמדתם בעיניינו, נותנים את ידם לפרסומו „המסתלם".

● דינה גורן

מלה רעה

המושיע

פרשת פרס־שרון נראתה כמו סרט גרוע, מורכב מאלמנטים נדושים, שהופיעו תכופות בסרטים קודמים. הצופים מהצד לא ידעו האם להגדיר אותה כמלודרמה קומית, או כקומדיה מלודרמטית חסרת־דמיון: הזקיפות המתכופפת של פרס, מסעות הדילוגים של פרץ, ההתנצלויות התוקפניות של שרון — כל אלה שיעממו, בלבלו והביכו את הקהל.

אבל, בין כל הסצינות הכושלות בהפקה המפוקפקת הזו היתה סצינה אחת, קצרה מאוד, מקורית מאוד, מושלמת, קלאסית, פנינה בבוץ. היתה זו סצינה מהסוג שמזכה שחקן־משנה שהתעלה על עצמו ב„אוסקר", על תפקיד בן דקה בסרט סוג ב'. היתה זו ההכרזה של מודעי שהוא מתנדב להישאר בממשלה כשר אוצר, גם אם הליכוד יפרוש ממנה. „העיקר להציל את המשק," אמר מודעי, „להציל את התכנית הכלכלית." למען מטרה זו, הוסיף בקול משכנע, כשהוא מישיר מבט חודר אל המצלמות והזרקורים, הוא מוכן להישאר בתפקידו.

מודעי דיבר כמי שיודע היטב מה מצפה לו. לכבש ליברלי תמים ויחיד שכמותו, אם ייוותר לבדו בין זאבי המערך חורי השיניים. הוא קיבל על עצמו, מראש, להיות שר במעמד נחות: טכנוקרט, פקיד למחצה, שאינו נציג מפלגתו, כשכל שאר השרים הם נבחרי ציבור. מודעי נתן לצופים להבין שהסכנות הצפויות לו והפגיעות שיפגעו בכבודו אינן מרתיעות אותו. אלה דברים של מה בכך, בשעה שמדובר במשימה לאומית חשובה, שרק הוא יכול למלא. איש לא הציב אותו למשימה זו. זה לא היה דין התנועה. מזכירות הליברלים לא לחצה עליו בתפקידו, ופרס לא ניסה לפנות אל מצפונו הרגיש. לא היה צורך בכך: לא איש כמודעי יחכה שיקראו לו לדגל.

על פי התסריט של מודעי, לאחר ההכרזה הזאת, היו אמורים הצופים לצאת מכליהם, אנשים היו צריכים לבכות, להשתולל, להתפעם מהתרגשות, למחוא כפיים עד שפרקי אצבעותיהם ילבינו והכריות בכפות ידיהם יאדימו. ואיזו צניעות אצילית: מודעי אינו כופה את עצמו, הוא רק מודיע שאם ראש הממשלה יפנה — הוא לא יסרב.

למעשה מופת כזה לו היינו עדים מאז 1977, כשמשה דיין „התנדב" לעבור, עם המנדט שקיבל מהמערך — ישר אל ממשלת הליכוד, כדי לשרת את עמו כשר החוץ של בגין.

ההכרזה של מודעי נראתה כמחווה זוהרת, על רקע המצב הכללי הקודר. במדינה שיש בה עשרות־אלפי מובטלים כפויי טובה, שאינם מבינים שתפקידם לסבול בשקט כדי להציל את המשק, במדינה שיש בה מאות־אלפי פועלים אנוכיים, שדורשים בלי בושה להעלות את שכר המינימום, שיש בה אלפי זקנים נרגנים וצרי אופק שמתעניינים רק בקצבת הזקנה העלובה שלהם, קם לפתע אדם שמתעלה מעל לכל אינטרס צר, אישי או מפלגתי, ורק טובת הכלל בראש מעייניו.

איפה הוא — ואיפה כל שאר שרי הליכוד! הרי אילו התפרקה ממשלת האחדות והליכוד היה פורש, כל שאר שרי המפלגה הזו היו הולכים לעשות חיים. שרון היה מגלגל להנאתו את כרסו על טרקטור בחוות השקמים, זונח מאחוריו את התעשייה המתמוטטת. שריר, היה נח סוף־סוף, מותש מנסיעותיו לכל קצווי תבל. שמיר היה מנמנם על איזה ספסל אחורי בכנסת, מפקיר את משרד החוץ לשוחרי חוסיין למיניהם. רק מודעי, אביר בודד, היה נשאר על משמרתו, והכותרות שוב היו זועקות: „האורות במשרד האוצר דלקו עד השעות הקטנות!"

אלא שהסצינה הזו לא התרחשה בסרט, היא אירעה במציאות. לכן, השאלה היא לא איך מודעי שיחק אותה בכשרון כזה, ובעיתוי כזה, אלא מה באמת חלף במוחו כשהכריז מה שהכריז.

סביר להניח שהאיש הזה באמת חשב שאין לו תחליף. שרי העבודה נראו בעיניו כחבורת גמדים אפורים, שאין בה אחד ששיעור קומתו משתווה לשיעור הקומה המופלא שלו עצמו. הם יודעים שלא יימצא ביניהם מועמד לשר אוצר שיש לו כישורים נודעים כאלה של מודעי. הוא כנראה באמת תיאר לעצמו שמיד אחרי הכרזתו פרס ייפול על צווארו, מתייפח משמחה, ויאמר לו: „אחי, יצחק; מה הייתי עושה בלעדיך? מה בקשתך ואמלאנה? אתן לך להשקיע כרצונך ביהודה ובשומרון, עד חצי המלכות!"

אין פלא שאותו מודעי, החושב, שעם ישראל נחלק בדעותיו בכל נושא, אבל מאוחד, על כל פלגיו ומפלגותיו, בהערצה למודעי, הכריז הכרזה נוספת: כשתהיה התמודדות על ראשות הליכוד, הוא יציג את מועמדותו לראשות המפלגה הזו, כדי שיוכל להציל שנית את המדינה, הפעם כראש ממשלה.

אחרי שתי הכרזותיו, השתחווה מודעי לקהל כשחקן מנוסה והמתין לתשואות סוערות מהמערך, מהליכוד מהעם כולו. במקום תשואות נחת עליו מדד אוקטובר: ארבעה אחוזים שמנים ושבע עשיריות בריאות, תזכורת מרה שהורידה אותו, בבת אחת, ממרומי האופוריה אל המציאות האפורה. תכניתו הכלכלית, שהוא רואה בה הצלחה כבירה, הגיעה אל עברי פי־פחת. בהבזק של רגע אולי הבין, שהערכת־המצב־הכלכלית שלו רחוקה מהמציאות לא פחות מההערכה העצמית שלו.

● עודד ליפשיץ

חד זווית

מוחמד ותד

קירט בחוץ, הגזענות עוד בפנים

התאחדות הכדורגל פעלה בכיוון הנכון ובזמן הנכון לגבי התבטאותו האומללה של שחקן הכדורגל קירט, ועל כן מגיע לה להתאחדות יישר כוח, מה שאינו מגיע בנושא זה לממשלת ישראל. עד אתמול־שלשום חשבנו שאין מה ללמוד מההתאחדות. מסתבר שאפילו מגוף שדבק בו תו הכשלון יש מה ללמוד. ממשלת ישראל לא רק נכשלה בנושא הגזענות, אלא גם אין מה ללמוד ממנה, ואם יש משהו ללמוד — הרי הוא שלילי. קוראים בוודאי שמו לב לנימוקו של קירט, שבא לתרץ, כביכול, את התבטאותו האומללה כאשר תבע לדעת אם זו „מדינה יהודית או לא „מדינה יהודית". אמנם רעיון המדינה היהודית אינו חדש, אך עד לפני חודש הוא היה כפוף למגילת העצמאות, ואילו דווקא הממשלה, כולל הוועדה לחוק, חוקה ומשפט, הפרידו בין התאומים ומחקו, בעצם, את אזכורה של מגילת העצמאות בספיפה למדינת העם היהודי. בתקנון ההתאחדות לכדורגל לא מופיעה שום התייחסות להתבטאויות גזעניות, ואילו בקווי יסוד הממשלה נאמר במפורש שהיא תיזום חוק נגד גזענות. עד היום יזמו רק מחצית מהחוק המאפשר לקירט להבין אותו כפי שהציג את השאלה לצופי הטלוויזיה: „מדינה יהודית או לא מדינה יהודית". ואילו החצי השני של החוק (תיקון חוק העונשין) שמור במגרותיו של משה ניסים. ועדיין לא רואים מתי הוא יציג לפני הכנסת את התיקון המיוחל, על־מנת שהתבטאות גזענית ומעשה גזעני יהיו שפוטים.

קשה לא לראות את הקשר בין זריזותה של ההתאחדות לכדורגל, לבין החשש מהשלכות חיצוניות שליליות על דימויה של הנבחרת הלאומית והכדורגל הישראלי. אך גם אם מניחים שהיה כאן שילוב של תגובה ספונטנית אנושית בריאה, ושירות אינטרס חיוני של מדינת ישראל, אין זה גורע כהוא־זה מחשיבות החלטתה של ההתאחדות לכדורגל.

לעומת זאת לא שמענו עדיין לצערנו על משרד ממשלתי כלשהו, או מפעל הסתדרותי כלשהו, שנקט הליכים מיידיים ומשמעותיים נגד עובדים ואנשי שררה שהתנהגו באופן גזעני, ולעתים אף הרחיקו לכת מאותו שחקן כדורגל מקבוצת שעריים.

יש לקוות, אם כן, שהחלטה לדוגמא שהתקבלה לראשונה בהיסטוריה של מדינת ישראל, תשמש מנוף למעשים של ממש במאבק נגד הגזענות, במקום לחשש שהתפנות מפוקפקות עם הליכוד, ואפילו עם גוש אמונים וארגונים המתיימרים להיאבק בגזענות, אך בעצם עוצמים את עיניהם לעשיית תעמולה המחפה על מעשים גזעניים של ממש.

עוד שבוע

חזיז

„היועץ המשפטי, יצחק זמיר, הוא דיקטטור המסכן את הדמוקרטיה בישראל"
ח"כ יעקב יוסף (ש"ס)

אנשי כבוד

התקשורת והקידום הצבאי

אלוף עמוס ירון, וכמעט אלוף יצחק מרדכי היו מפקדיי. ככל שניתן להעריך מנקודת המבט של מ"פ וסמג"ד הם היו מפקדים טובים. במרוצת השירות הצבאי שלי והמילואים היו לי מפקדים אחרים. רבים מהם היו מעולים, לא פחות משניים אלו, אבל הם לא זכו להיות אלופים.

כיוון ששניים אלו הם, פחות או יותר, בני דורי בצה"ל, אני מנסה להתחקות אחר תנועותיו של שרביט הגנרל, שהיה בתרמילו של כל בוגר קורס קצינים בצה"ל ונגדר דווקא אליהם.

תנאי ראשון לתחרות על השרביט הוא ההתמדה: מי שמשתחרר מצה"ל לאחר השירות הסדיר — יוצא מהמירוץ. תנאי זה משאיר במגרש אחוז קטן מהמערכת, אבל עדיין נותרו אלפי קצינים. הם יתחילו במירוץ אינטנסיבי אל ראש פירמידה היראכית מאוד. יש בה שמונה שלבים שבהם, כך דומה, אדם נושא את כישוריו על כתפו, ומסמן אותם בטיב מכוניתו וברוחב הסרים למרותו.

המירוץ אחר הדרגה הבאה קשור בחוות דעת. לכל קצין יש תיק עבה, שבו הולכות ומצטברות חוות הדעת של מפקדיו, הבודקים את תפקודו ברמת הפיקוד, ההדרכה והמטה. לכאורה, יש כאן מכשיר מעולה, האמור ליצור סלקציה זהירה ומדויקת שקשה לטעות בה. אף־על־פי־כן אנו עומדים לפעמים תמהים, ואפילו חרדים, אל מול קצין בכיר שעבר את כל השלבים, קודם בדרגה והוא, מה שנקרא „נפל אטומי".

הבעיה היא שאין מדובר בהסתננות. אפשר, אולי, להסתנן דרך שלב אחר של חוות דעת. אבל, לעתים נתקלים במפקד שכולם יודעים שהדרגה שהוא מכהן בה היא, על־פי העיקרון הפיטרי, אחת מעל לכישוריו, ובכל זאת הוא ממשיך ומתקדם לדרגה הבאה, ולעוד דרגה. הדרך בה מדלגים על חוות הדעת מגוונת מאוד: כל נפל והסיפור (או הסטרון) שלו. ההופך את שיטת חוות הדעת לבלתי רלוונטית. במקרים מסוימים יש לכך הסבר מיוחד, והוא — התגובה החריפה של צה"ל למעמד הקצין, בתקשורת החוץ־צבאית.

לתגובה זו שני כיוונים: קיים כיוון התגובה לתקשורת חיובית. קצין שידע לחזר את התקשורת (בחשאי כמובן), בסיפורי עלילותיו, זכה להר חזור בצבא שקידם אותו. הפוזה התקשורתית של מוטה גור ככובש הכותל, הבום התקשורתי של „חשופים בצריח" — גורודיש, אמרות הכנף של רפול, הדימוי התקשורתי של קהלני, כקצין תימני גיבור, היו דחף חשוב בשיקולי המערכת שקידמה אותם. מספרים שכאשר בגין היה שר ביטחון, הוא הכריע בעניין מינוי בכיר ביותר, בהשפעת כתבת פרופיל בעיתון ערב.

כיוון תגובה אחר הוא לתקשורת שלילית. במקרה זה קיימת נטייה, אולי לא מודעת, לעשות „דווקא" לתהודה החוץ־צבאית, ולקדם את זה שהחברה האזרחית מציבה לגביו סימני שאלה. המערכת משתמשת בזה כהתרסה נגד העובדה שאזרחים מדברים סרה בקצין צה"ל. הדוגמה הבולטת היא, כרגיל, אריאל שרון. סיפורים שורמו אל מחוץ לצבא, כבר בשנות החמישים, הטילו צל כבד על אישיותו. תגובת הצבא — קידום. במקרה של שרון זה עבד לא רק בשלב אחד. שהרי על האירועים המפוקפקים בהם היה קשור, נודע לתקשורת עוד בהיותו רב־סרן. והנה, בכל שלב בנפרד, דווקא סימני השאלה מבחוץ התגלו כיתרון לצורך הקידום מבפנים. עד כי לפעמים נדמה היה ששרון מחפש פרשיות אפלות לעצמו. זה פשוט עור.

תסמונת מוזרה זו של הצבא, שבה והוכיחה את עצמה במקרה של עמוס ירון. פסק דינה של ועדת כהן, בעניין חלקו בפרשת סברה ושתילה, עורר תהיות בתקשורת על מעמדו בצבא, והנה, דווקא הערעור מבחוץ, הוליד התחכמות מבפנים, שהתגברה על רוח מסקנות ועדת כהן.

כדי להוכיח שאין מדובר במקרה או שניים, יוצאי דופן, בא הסיפור החמור על שני המחבלים שהוכו למוות בנסיבות מעוררות חשד. תא"ל יצחק מרדכי, שהואשם בעניין זה, נשפט וזוכה על־ידי האלוף גאדל, והנה, כצפוי, הוא יצא מהסיפור כשהוא אלוף.

צריך לקוות שהמסקנה אינה הצעה לקצינים לקדם את עצמם באמצעות פרשיות מפוקפקות. ייתכן שאין כללים של ממש בדרך הקידום הצבאית, וכך גם המקרים של צמיחה לדרגת אלוף (באמצעות תהודה שלילית בתקשורת) — אינם כלל.

● זאב צחור

רשות דיבור — לאריה הגר, מנהל בתי המשפט

„צוות מיוחד מכין את משפט דמיניוק"

מנהל בתי המשפט, השופט אריה הגר, הודיע השבוע כי „ההכנות למשפטו של פושע המלחמה הנאצי איוון דמיניוק בעיצומן".

אדוני השופט האם תוכל לפרט?

באחרונה הוקם צוות, שאני עומד בראשו, שתפקידו להיערך לוגיסטית לאפשרות הסגרתו לארץ של דמיניוק והעמדתו לדין. בצוות חברים נציגי משרד המשפטים, משרד החוץ והמשטרה. אנחנו בוחנים, למשל, היכן יתקיים המשפט בירושלים, היכן ישהה האיש במעצר עד למשפט ובמהלכו, כיצד יטופל המשפט באמצעי התקשורת, האם יוקם מרכז תקשורת, כיצד יבוא לביטויו הממד ההסברתי וכיוצא באלה.

האם אתה צופה שדמיניוק אכן יוסגר?

ביום חמישי האחרון נדחה ערעורו בעניין זה בבית המשפט הפדראלי לערעורים בארה"ב. מבחינתנו, כל ההליכים כמעט מוצו. לפי שעה גדולים הסיכויים שיוסגר ארצה.

האם אתה סבור שיהיה זה משפט אייכמן במהדורה של 1985?

זה יהיה משפט נגד פושע מלחמה נאצי שמהלכו יסוקר באופן נרחב על־ידי כלי התקשורת בארץ ובעולם. יחד עם זאת יש לזכור שכל משפט נערך ומתנהל על־פי נסיבותיו.

כמה זמן עתיד להימשך המשפט?

קשה להעריך: צריך לחשוב על אפשרות שיודה באשמה, או שיכפור בה. על היקף העדויות, על משך שמיעת העדים. וכיוצא באלה גורמים שיקבעו את משך הליכי השפיטה.

אתה עומד בקשר עם עורך דין גדעון האוזנר, התובע במשפט אייכמן, או אנשי משפט אחרים שנטלו בו חלק?

בשלב זה לא. אם ניתקל בבעיה כלשהי במהלך ההכנות שתצריך פנייה אליהם — לא נהסס.

● אלי הכהן

מחיאות כפיים

צל"ש לנחמיה

משהו קורה במערכת החינוך של צה"ל. לפני ימים אחדים נפגשנו, קבוצת אנשי מילואים, עם נחמיה. הוא אסר עלינו לקרוא לו „המפקד" או „קח"ר" (קצין חינוך ראשי).

נחמיה הוא איש משונה. חשוב לו שכל חייל בצבא יהיה מרוצה. ו„אין דבר כזה אי־אפשר". הוא פקד לפיכך על המפקדים בסדיר להביא לפניו אישית כל בעיה — קטנה כגדולה, אם לא נמצא לה פתרון. „תחייכו" הוא מבקש ממפקודיו ומסביר להם מיד למה „אם אני נתקל בחייל מר ונזעף — זה מציק לי. או אני נכנס למשרד ומתחיל לחייג ולברר מי החייל ולמה הוא במצוקה וכו' וכו'... וזה גוזל לי חצי יום. או אני חוטף על זמני".

לנו הוא סיפר שכבר הקים צוותים של פרופסורים ואנשי מקצוע לשיפור הפגישה הראשונה של בני ה־18 בצבא, למניעת ירידה מהארץ בתום השרות, להעלאת המורל של הפרט, ללימוד נושאים וסוגיות באורחות ועוד כהנה וכהנה.

בתום השיחה, עוד אנחנו משפשפים עיניים ואוזניים, הוא נותן לנו את מספר הטלפון שלו בבית ובמפקדה ומנחית עלינו פקודה: להתקשר אליו. אפשר 24 שעות ביממה. הוא רוצה לשמוע ביקורת. הוא רוצה רעיונות חדשים. הוא רוצה עצות מעשיות.

נא להכיר: תת־אלוף נחמיה דגן, יליד כפר חיטים, טייס מסוק, לוחם בשריון. צל"שניק. מפקד נסים, עכשיו מתחיל בתפקיד „עליו חלם שבע שנים": קצין חינוך ראשי.

בשנים האחרונות הסתובבה מערכת החינוך בצה"ל כילד יתום ואומלל, סוף־סוף, כנראה נמצא אבא לילד. אנחנו, אנשי המילואים, מחזיקים לו אצבעות.

● אלי רענן

תמונת מצב

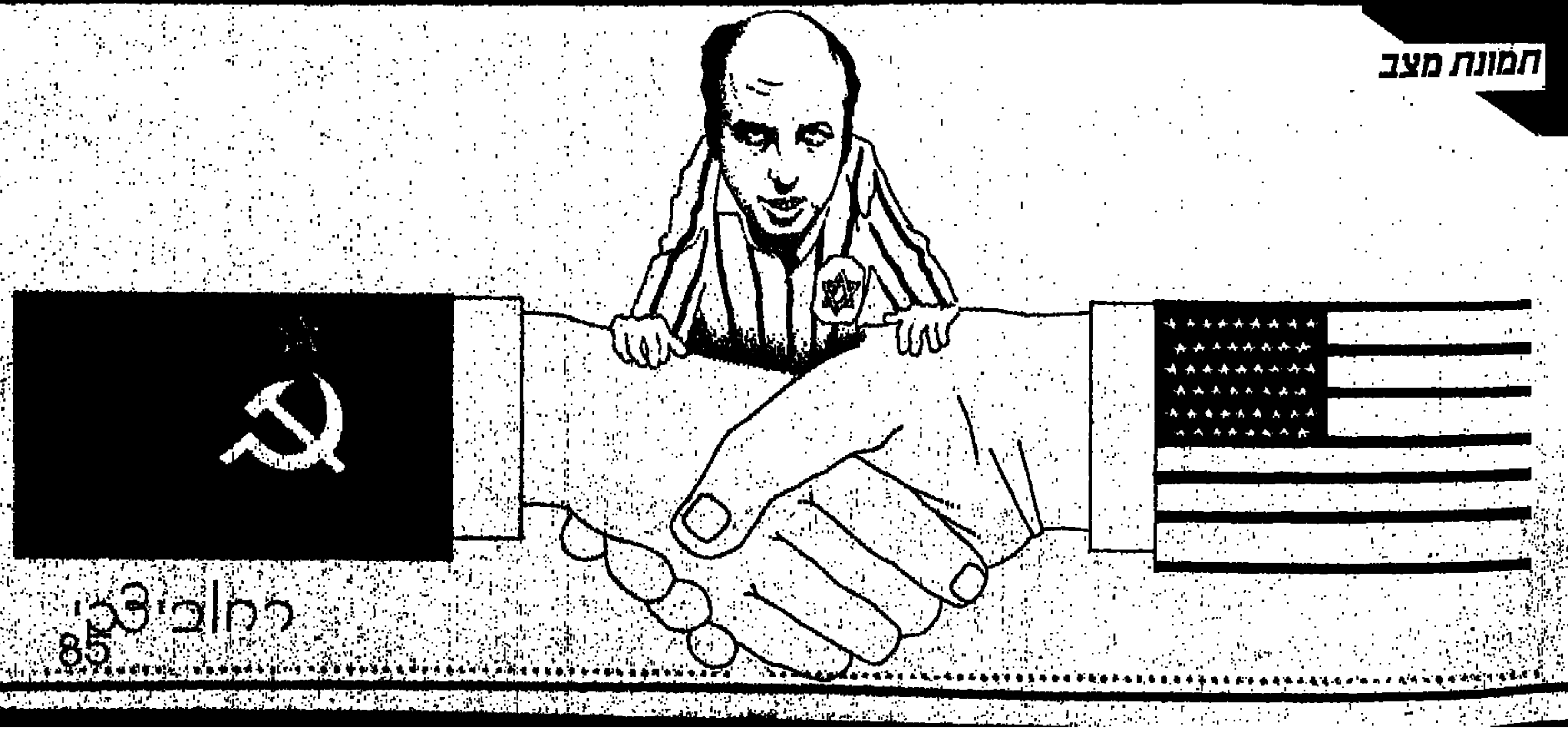

גולת הנושרים בארה"ב — הולכת ומתרחבת. ברייטון ביץ' בניו־יורק היא אחד ממרכזיה. ישראל — פרובינציה, ארה"ב — מעצמה. העדיפו להחליף מעצמה במעצמה. פה ושם מורגשת תחושת אשמה אבל מעטים מהם יעלו בקרוב

מאת חנה איש־הורביץ

הנושרים

„סביבה", אמר הנער, השליח הפורטוריקני, לאלים, הזבנית הבלונדינית השמנמנה, הניצבת בדוכן העוגיות, בחנות המעדנים אשר בשדרת ברייטון בניו־יורק, ואחר כך אמר „חרשו". זבן יהודי קשיש, בסינר לבן, מתבדח: „מה קרה, שכחת כבר ספרדית. גומז כל היום אתה מדבר רק רוסית". גומז מסמיק וממשיך לקשקש ברוסית עם אלים. היא אורזת עוגיות עבורי, פונה אלי בשאלה, ולפתע — חיוך רחב משתפך על פניה — „את מישראל?" אלים הגיעה עם משפחתה לישראל מברית־המועצות; הם חיו בארץ כשנה, וזה כמה שנים הם בניו־יורק. מדוע? היא משיבה באנגלית רהוטה: „אני לומדת כאן תכנות מחשבים; הרבה יותר טוב ללמוד מקצוע זה כאן מאשר בישראל".

למעלה ממאה־אלף יהודים יוצאי ברית־המועצות, „נושרים", גרים בארצות־הברית, מרביתם בניו־יורק. הם יצאו מברית־המועצות החל מראשית שנות השבעים, בזכות אשרות כניסה ישראליות; חלקם הגיע תחילה לישראל, ואחר כך היגר לארצות־הברית; מרביתם הגיע היישר מתחנת המעבר בוינה — לזרועותיה הנדיבות של „היאס", הסוכנות לשיקום פליטים היהודית־אמריקנית, שאחרי תקופה ארוכה של חוסר מעשה, הייתה לה ערנה.

מספר ה„נושרים" הוא למעלה משליש מהמספר הכולל של כ־265 אלף יהודים שהיגרו מרוסיה. הקנצלר האוסטרי, ברונו קרייסקי, תבע שתינתן ליהודים העוברים בוינה, זכות בחירה חופשית באשר ליעד נסיעתם. בשנת 1977 הסכים מנחם בגין, ראש ממשלת ישראל דאז, כי ל„היאס" יהיה מעמד שווה לזה של נציגי הסוכנות היהודית וממשלת ישראל במחנה המעבר בוינה. אחוז הנושרים זינק מכעשרה אחוזים לערך, בשנת 1976, עד לכשבעים אחוז, בשנת 1982. השלטונות הסובייטיים הגיבו בהתאם — מספר היתרי היציאה ירד מ־51,320 בשנת 1979, עד לעשרות בשנת 1985. גורמים סובייטיים הבהירו באחרונה, לראש הממשלה שמעון פרס, כי ה„נשירה" הייתה גורם חשוב לסגירת שערי ברית־המועצות ליציאת יהודים.

כאשר תושבי ברית־המועצות התחילו לקבל מכתבים מאלה שהגיעו לארצות־הברית, צמצמה ברית־המועצות את ההגירה עד למינימום. פקיד בכיר בקונסוליה הישראלית בניו־יורק אומר בעניין זה: „אלה שהיגרו לארצות־הברית — שיקרו; את נפשם הצילו, אבל הקטינו את סיכויי ההגירה של אלה שנשארו בברית־המועצות, ובתוכם גם האלפים שנרדפים עקב הזדהותם עם ישראל. היה עליהם לבוא לישראל, ולאחר מכן היו חופשיים לנסוע לאשר ירצו, ככל אזרחי ישראל".

לנושרים יש תחושה מסוימת של אשמה ואי־נוחות. עם זאת, אומר אחד מהם, העורך־דין בורים פלנט: „כל העניין היה בעצם מסחר — ישראל רצתה אותי, רוסיה רצתה חיטה אמריקנית, לארצות־הברית היו אינטרסים משלה, ואני רציתי חופש. זה היה שקר מוסכם וגלוי". לדברי פלנט, הגשת ההצהרה הייתה פיקציה, שקופה עד כדי גיחוך, ולא ייתכן שמישהו התייחס אליה ברצינות בשלב כלשהו.

בברית המועצות צריך לשקר

ה„נושרים" שהגיעו לארצות־הברית, אינם הציונים או ה„סירובניקים". הם גם לא עזבו את ברית המועצות בגלל רדיפות דתיות. חלקם נגרר עם זרם היוצאים, מבלי להבהיר לעצמם, מדוע הוא עושה זאת. „כולם יצאו, אז יצאנו גם אנחנו", אמרה אחת המהגרות, לפסיכולוגית שראיינה אותה.

„לא רציתי למות ברוסיה, רציתי לראות את העולם," אומר גריגורי רויטמן, מורה ופיזיקאי בן 47 ממוסקבה, שהגיע לארצות־הברית ב־1979; הוא זכה במלגה ללימודי תואר שלישי בחינוך באוניברסיטת קולומביה בניו־יורק, אך מסיום לימודיו הוא מחוסר עבודה.

„בברית המועצות צריך לשקר כל הזמן," הוא אומר, „משקרים בכל הרמות ולכל אחד. כל אחד עלול להלשין. זה מעייף. במיוחד עבודת המורה. כל הזמן צריך לתת לילדים תשובות לפי הקו. קשה לעשות זאת ולהישאר ישר, ועוד כיהודי; תפקידים רבים היו סגורים בפני, אפילו לחשוב לא יכולתי עליהם. קשה להיאבק נגד המשטר בתוך ברית־המועצות; עזיבת המדינה היא פעולת המחאה שנקטתי אותה. בכך הפגנתי את אי־נכונותי להיות חלק מהשיטה."

הנרי גבאי, בן 60, נולד במוסקבה, היה במאי סרטים באודסה ובמוסקבה; אביו היה בולשביק, והוא עצמו היה חבר בארגון הנוער הקומוניסטי. בתום המלחמה קיבל אותות הצטיינות, והתקבל ללימודים באקדמיה לקולנוע במוסקבה; אז, מיד לאחר המלחמה, לא הייתה האפליה נגד יהודים. בשנת 1969 הפיק גבאי סרט סטירי על השלטון באודסה לאחר מהפכת אוקטובר. הסטירה הכעיסה את שר החינוך דאז, מז'אבילוב, שהורה לסלק את גבאי מהעבודה בסטודיו. שמונה חודשים היה מובטל, ולאחר מכן נאמר לו, שאם יתקן את הסרט, יוכל חזור לעבודה. „זאת הייתה תקופת חרושצ'וב, שהייתה ליברלית יחסית", והשר אולץ לאחר דמו מגבוה, לחון את גבאי; אולם הוא כבר חש שלא בנוח בסטודיו באודסה. הממשל הנוכחי הוא, לדבריו, „כנופיית פושעים".

„החלטתי הייתה נחושה, שכאשר יתאפשר הדבר, אברח עם משפחתי. הייתי בורח לכל מקום, אפילו לפפואה".

הוא יצא עם משפחתו מברית־המועצות לישראל בשנת 1972, ושהה בה שבעה חודשים; לאחר שלא מצא בישראל תעסוקה כבמאי סרטים, עבר לארצות־הברית. לדבריו, לא החל ללמוד עברית בישראל, מפני שלא ראה שם אפשרות לתעסוקה הולמת. גם בארצות־הברית לא מצא תעסוקה כבמאי סרטים, והוא עובד כ„פרי לאנס" ב„רדיו ליברטי", ו„איננו גווע ברעב"; אבל בארצות־הברית אינו מתלונן, כי בה, לדבריו, איש לא חיכה לו, והוא לא ציפה למצוא כאן את כל מבוקשו. הוא השלים עם מה שיש.

גריגורי רויטמן אומר: „בברית־המועצות לא ניתן לקבל חינוך יהודי, וגם אין צורך בכך. אתה גדל שם כאזרח רוסי לכל דבר; האסוציאציות החיוביות היחידות שלי ליהדות היו — הקסם שבהליכה האסורה עם סבא וסבתא לבית־הכנסת בחגים, האזנה בסתר לקול ישראל ולקול אמריקה, והגאווה ביהודים מפורסמים, כמו קרל מרקס, אלברט איינשטיין, וזיגמונד פרויד".

אבל, כשלפתע דווקא היהודים זכו בזכות־יתר, שלא נתנה לבני עמים אחרים — לעזוב את ברית־המועצות, היו רבים מוכנים לאמץ את ססמת הקסם, שפתחה את שערי ברית־המועצות. הם הצהירו, שרצונם להתאחד עם בן־משפחה — מדומה או אמיתי — שחי בישראל. הם לא היו ציונים, ומשאת נפשם האמיתית הייתה אמריקה, ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות, ארץ החופש המלא. ישראל הצטיירה לאנשים אלה כליברלית בתחום הפוליטי, אך סוציאליסטית־טוטליטרית בתחום הכלכלי, ומסוציאליזם הם, כמובן, ביקשו לברוח. לא פחות חשוב היה הגורם הביטחוני — ישראל נתונה במלחמות, ובישראל מגייסים את הבנים. זאת ועוד — ישראל הקטנה היא מדינה פרובינציאלית, בעוד שארצות הברית היא מעצמה, כמוה כברית־המועצות. הם העדיפו להחליף מעצמה במעצמה.

השיקול שישראל היא מדינת היהודים היטה במקרים רבים, את הכף לרעתו. שנים רבות של חיים במדינה שממשלה אנטישמית, ובחברה רוחשים רגשות אנטישמיים, אם גלויים ואם חבויים, גרמו ליהודי ברית־המועצות להתפתחות רגשית של שנאה עצמית, בוז עצמי, „אנטישמיות עצמית", וחשש מפני החיים, במדינה שכולה יהודים. כל מי שחש נקיפות מצפון, הרגיע את עצמו, כי לישראל יוכל תמיד להגיע, ותמיד יתקבל בה, ואילו ההזדמנות להתקבל בארצות־הברית, היא בלתי חוזרת.

הקהילות היהודיות בארצות־הברית נערכו לקלוט את [illegible] מברית־המועצות במסגרת הפעילות הקהילתית, [illegible] סביב בתי־הכנסת. האכזבה ההדדית היתה בלתי נמנעת: במקום יהודים מסורתיים מהטיפוס המוכר, כאלה [illegible] בדורות הקודמים ממזרח אירופה, הגיעו אנשים זרים, [illegible] שאין אפשרות להידבר אתם, כי הם דוברי רוסית בלבד, [illegible] מכנה משותף תרבותי־דתי אתם. המהגרים מתריסים [illegible] הזדמנות — „אנחנו לא יהודים מן השטעטל".

אומר העיתונאי אלפרד טולצינסקי — „השגיאה הגדולה ביותר של יהודי ארצות־הברית היא, שלדעתם יהודי [illegible] שיש לו זיקה ליהדות. זה נכון לגביהם, אך לא לגבינו, וזה [illegible] לאי־הבנות רבות".

מוסקבה בניו־יורק

מפצחים גרעינים ומפטפטים רוסית

חלון הראווה, שהכל מציצים בו, כדי לראות את [illegible] בניו־יורק, שכונת ברייטון ביץ', בדרום ברוקלין. [illegible] שני סרטי טלביזיה, כתבות רדיו ועיתונות ומחקרים סוציולוגיים, עוסקים בהווי של שכונה זאת. לפנינו שכונה יהודית ותיקה, שלאורך רחובותיה השקטים נטועים עצים כלי עלווה ירוקה. במרכזה עובר רחוב מסחרי סואן — ברייטון ביץ' אווניו, ובצדה המזרחי משתרעת רצועת חול לבן ולאחריה כחול, האוקיאנוס האטלנטי, ששחפים חגים מעליו. טיילת עוברת לכל אורכו ועליה ספסלי ישיבה רבים.

עד שנות השבעים השכונה הידרדרה, ורבים מתושביה היהודים נטשו אותה. חלק מהבתים נותר ריק, ובחלק התיישבו פורטוריקנים. „היאס" כיוונה את היהודים הנושרים מרוסיה לשכונה זאת, והם עצרו את הידרדרותה, החיו אותה ונתנו לה צביון אתני רוסי כה ברור, עד כי זכתה לכינוי „אודסה הקטנה". כיום בתי השכונה מטופחים ונקיים, והתושבים יושבים על המדרכות בקבוצות, מפצחים גרעינים ומפטפטים [illegible] להנאתם.

לבושם של התושבים החדשים של השכונה לא אופנתי, נשות השכונה מלאות־גוף ועדויות בתכשיטי זהב לרוב, [illegible] רגלים — כתובות קעקע על זרועותיהם; השפה הרוסית נשמעת מכל עבר. מעדנים רוסיים מוצגים בחנויות המעדנים בברייטון ביץ' אווניו. ביניהן [illegible] הגדולה ביותר בארצות־הברית למוצרי מזון מברית־המועצות; כאן ניתן להשיג וודקה משובחת, קוויאר, נקניקים ומליחים, שבברית־המועצות בני תמותה רגילים אינם זוכים להם. הקיוסקים מוכרים „קנישעס", ובמסעדות הפאר נערכות בלילות [illegible] מסיבות משפחתיות ב„נוסח הבית", אליהן מגיעים [illegible] הרוסים מכל קצווי העיר.

לאורך טיילת העץ ה־Boardwalk, מסעדות [illegible] וקיוסקים, בהם שוררת אווירה חמימה ועליזה. מסעדת „ברודווי", במוצאי יום ראשון — מלאה וגדושה אדם. [illegible] רוסית מושמעת מעל גבי תקליטים, והלקוחות יושבים שעות ארוכות, מפצחים גרעיני חמניות, שותים בירה, וודקה ואוכלים מאכלים רוסיים. אדם כבן 60, פושט את החולצה ועושה בה מעשי־להטים. חבריו לשולחן מחייכים בסלחנות; האחרים אינם מסתכלים בו: הוא לובש את החולצה חוזר לדבר עם חבריו. על כל הטיילת צובאים עשרות אנשים סביב נגן מפוחית יד, שרים בעברית את „הבה נגילה" בהיגוי רוסי כבד, וטופפים ברגליהם בקצב השיר. השיר הבא — „עיניים שחורות", ברוסית.

כשלושים אלף יהודים גרים בשכונה. הם הגיעו מאודסה ומערים אחרות באוקראינה ובדרום ברית המועצות. רבים כהם סוחרים ובעלי מלאכה, שרמת השכלתם נמוכה. המניעים להגירתם לא היו עמוקים, ותהליך הקליטה — קשה. לא מעטים מעלים הרהורי חרטה וגעגועים לברית המועצות.

האוכלוסיה הציונית של ברייטון ביץ' אינה משקפת את אוכלוסיית ה„רוסים". עוד כשבעים אלף מהם, שמוצאם בעיקר מהערים המרכזיות של ברית־המועצות, כמו מוסקבה ולנינגרד, והנמנים ברובם עם האינטליגנציה ועובדי הצווארון הלבן, מתגוררים בניו־יורק, בעיקר בשכונות פורסט היל, ג'קסון הייטס וקיו גרדנס שבקווינס, בוושינגטון הייטס, שבצפון הרחוק של מנהטן, וכן — בבוסטון, בסן פרנציסקו, בלוס אנג'לס, בשיקאגו, בטורונטו, במונטריאול, ולאחרונה גם בניו־אורלינס וביוסטון. הם גרים בדרך כלל בסמוך זה לזה, ומנהלים חיים חברתיים סגורים. כעשרת אלפים מתוכם — מדענים ומהנדסים, „נחטפו" על־ידי אוניברסיטות ועל־ידי תעשיות ומכונים טכנולוגיים, ותופסים בהם עמדות נכבדות. אדריכלים ואנשי מחשבים, אף הם נקלטו ללא קושי, והיו שהקימו חברות פרטיות לתכנון ולייעוץ שעסקיהן פורחים.

רבים, במיוחד צעירים, שמקצועם אינו מבוקש בארצות־הברית, עשו הסבה מקצועית לתכנות מחשבים. הרקע הטוב במתמטיקה שרכשו בברית־המועצות, הקל עליהם את ההסבה. הם נקלטו במשרות מכניסות ונוחות, ללא קושי. בפני הרופאים עומד המכשול של בחינות רפואה קשות, הנהוגות בארצות הברית לגבי כל רופא שרכש את השכלתו מחוץ לתחומיה. כמה מהם לומדים תקופה ארוכה, ובינתיים מועסקים כאחים בבתי־חולים. לאחר שיעברו את הבחינות — ההצלחה החומרית מובטחת. בנוסף למשרה בבית־חולים, פתחו רבים מהם מרפאות משגשגות במרכז מנהטן, ורכשו, בתוך תקופה קצרה, בתים בפרברים אופנתיים בלונג איילנד ובמקומות אחרים. יש שעשו חיל כקבלנים, כסוחרים וכעורכי־דין. כמה מהם כבר עשו את המיליון הראשון. „זאת חברה ממולחת ובעלת רצון עז לעשות כסף", מעיד עורך דין פלנט על לקוחותיו.

בלה פינק רוצה לחזור לברה"מ

השאיפה להעניק לילדיים חינוך טוב משותפת לכל היהודים הרוסים. זאת הייתה אחת הסיבות החזקות להגירתם. אולם, בארצות־הברית, הם נתקלים במערכת חינוך מורכבת, שונה מאוד מכל מה שהכירו, והדבר גורם להם מבוכה: בתי הספר הציבוריים שבהישג ידם מפחידים אותם — הם חוששים מפני אלימות, מפני סמים, ואינם רוצים שילדיהם יתרועעו עם בני המיעוטים שלומדים שם. שיטת הלימודים הליברלית הנהוגה בארצות־הברית, המאפשרת לכל תלמיד לעבוד כפי יכולתו וכפי רצונו, אינה מובנת להם.

רבים מהנושרים הגיעו למסקנה שהישיבות, המנוהלות על־ידי גורמים יהודיים, מתאימות לנטיות לבם: מוסדות פרטיים, אקסקלוסיביים יחסית, ומשטר הלימודים בהן קפדני. הקושי הוא בכך ששכר הלימוד בישיבות גבוה, על אף שהקהילות מסייעות, לעתים, למהגרים בכיסויו. חלק מההורים ששלחו את ילדיהם לישיבות, נשבו בקסמן של הדת והתרבות היהודית המסורתית: אבל מרביתם נרתעו מהממסד הדתי של הישיבות, ומהצורך ללמוד תרבות חדשה ושפה חדשה נוספת — עברית, והוציאו את ילדיהם מהישיבה לאחר תקופה של לימודים. כמה מהם נימו לברר, אם קיימות „ישיבות חילוניות". אחרים, אדישים לנושא הדת, שולחים את ילדיהם לבתי־ספר נוצריים כנסייתיים, שבהם רמת הלימודים גבוהה וללא כל תשלום. שליח העלייה בניו־יורק, משה גלוזמן, אומד את מספר הילדים הלומדים בבתי־ספר כנסייתיים, בכמה מאות. תופעה זאת נפוצה בעיקר במשפחות בהן אחד ההורים אינו יהודי, ויש משפחות שלמות שהתנצרו.

בברייטון ביץ' מתפשטות מפי פעם שמועות, כי ברית־המועצות מוכנה לקבל בחזרה את היהודים שרוצים בכך, או פורצים ויכוחים בקהילה — האם כדאי, או לא כדאי לחזור. מי מפיץ שמועות אלה? יד מכוונת או מאווי לבם של אנשים מנותקים ממולדתם, שאינם מוצאים את דרכם בארצם החדשה?

לתחנת הרדיו היהודית בניו־יורק „גוריזונט" („אופק"), הגיע בינואר 1985, מכתב מאישה שכינתה את עצמה בלה פינק. בדיקת הכתובת העלתה, כי אין אישה בשם זה באותה כתובת. כותבת „בלה פינק": „רבים מאנשינו מקיימים מה שמתמיכות והם אומללים: אנשים עובדים כאן כמו סוסים. ברוסיה לא עבדנו כל כך קשה. שם גם לא היה חוסר תעסוקה. כאן אנו נתונים תמיד לפחד — אנחנו וילדינו בסכנה של רצח, אונס ושוד. מפרסמים כאן משקאות חריפים, סיגריות ופורנוגרפיה. הפרסומות בטלוויזיה גולה את האהבה מהאנשים: כאן אוהבים כמו חיות רק מין, ללא רגש. שיא מאווייהם של האנשים הוא ג'ינס ומשקאות חריפים. האוכל כאן איום — כולו כימיקלים. חומרים משמרים וצבעים מלאכותיים. לאמריקנים עור פנים גרוע, מפני שהאוכל גרוע והמים מזוהמים: אמריקנים רבים חולים במחלות ברגיות. הרפואה כאן היא עסק — הרופאים מעוניינים רק לקחת את כספך. הם נותנים תרופות תוקות מרי, מבלי להתחשב בנזקיהן, לכן אנחנו מצביעים ברגליים ורוצים לחזור למולדתנו (רוסיה)". עורך התכנית, אלכסנדר פירדמן, קרא את המכתב ברדיו ומאזינים רבים השיבו עליו והסתייגו ממנו.

קשת ההתייחסות של הנושרים לישראל רחבה מאוד. היא משתרעת מאמירתה של סבתא גיטל כסופת השיער וכחולת העיניים בת השמונים וארבע, שיש לה ארבעים ושישה ילדים ונכדים בברייטון ביץ'. „החזיקי את ילדייך בארצות־הברית; ישמור אותם האל מישראל", ועד אמירתו של המורה גריגורי רויטמן: „אני מאמין שהמדינה היהודית תיתן לי תחושה של שייכות, ובדעתי לבחון אפשרות של עלייה לישראל"; אבל בינתיים עושה מאמצים נואשים למצוא משרה בארצות־הברית.

רוב הציבור חש קשר ושייכות לישראל; השקפותיו בכל הנוגע אליה הן לאומניות־קיצוניות. אצל רבים העמיקה או התגבשה ההתייחסות לישראל מאז באו לארצות־הברית, ונחשפו למידע השוטף הזורם מישראל, ולקשרים עם יהודים ועם ישראלים. לרבים מהם יש תחושת אשמה ביחס לישראל, דומה לזו שיש ליורדים; אך אין כל אות לכך, שבעתיד הנראה לעין, תחליט אוכלוסיה זאת לעלות לישראל.

מי שתירץ את בחירתו בארצות־הברית בכך, שלישראל יוכל תמיד לבוא, מבין היום, כי הסבירות שהוא יבחר לעלות לישראל הולכת ופוחתת, ככל שהוא ובני משפחתו מכים שורשים בארצות־הברית.

מי שהיו בישראל אומרים שהאקלים שם קשה, הביטחון מדאיג, הסגנון המחוספס והקולניות של הישראלים דוחים; פקידי הסוכנות בווינה דיברו אליהם באדנות ובתקיפות „כמו פקידים סובייטים". פקידי הקליטה בארץ לא טיפלו בהם כהלכה, והישראלים לא רצו בהם — „ספרדים מסוכסכים עם אשכנזים, רומנים רבים עם פולנים, וכולם רבים עם הרוסים". אומרת אחת מאלה ש„עברו" את ישראל ופיה מלא טענות כריכון.

גולת רוסיה בתוך גולת ארה"ב

אנו עדים להיווצרותה של גולה חדשה: גולת יהודי רוסיה בארצות־הברית. האם אשמה ישראל. האם אשמים כולנו, בכך שציבור זה לא הגיע לישראל, או לא נשאר בה?

לא היה בידינו לתת חינוך ציוני ליהודי ברית־המועצות. זיקי הציונות שהתעוררו בפינות שונות של ברית־המועצות, התלקחו בלבם של אלה, שספגו בכי־משפחתם מעט קשר ומעט חינוך יהודי או עברי. לא יכולנו למנוע ייסורי קליטה מאותם שהגיעו לישראל. ייסורים אלה הם חלק בלתי נמנע של תהליך קליטה וארץ־ישראל תמיד ניקנתה בייסורים. לא ניתן היה להעניק להם קליטה „סטרילית" ומושלמת ואי־אפשר להימנע ממשגים. מהגר שמגיע עם ההלכה נהושה להיקלט — מתמירד ומתגבר; אדם שלבו חצוי, שקורצת לו ארץ אחרת — ירים ידיים ויחפש דרך לצאת, אבל הטחת האשמות במי שטיפל בקליטתו. חלק מעולי רוסיה חשו איינחת, מפני שציפה לטיפול מיוחד, שלא ניתן היה לממשו; הם מיהרו לבעוט, כילדים מאוכזבים.

חשוב ליצור קשר ישיר עם התפוצה הרוסית בארצות־הברית, המקביל לקשרים עם הקהילה היהודית־אמריקנית הוותיקה: בעתיד הנראה לעין יתקיימו שתי קהילות אלה זו בצד זו, ולא יתערבו ביניהן; לכל אחת מהן סגנון משלה. ויש לפתח דפוסי ציונות חדשים, שיהלמו את הקהילה הרוסית־אמריקנית. קהילה זו אינה נוטה לפעול במתכונת הקיימת של איסוף תרומות ועריכת מגביות. את תחושת השייכות שלה לעם ישראל, ולמדינת ישראל, ניתן לבסס ולהגביר על־ידי שיתופה בפעילויות מדעיות, מקצועיות ועסקיות.

משה גלוזמן, שליח עלייה לענייני ברית־המועצות בצפון אמריקה, מצביע על מגוון של פרויקטים, שגיבש עם קבוצות יהודים מברית־המועצות, אשר יכולים לאפשר להם לתרום לפיתוחה של ישראל ולטיפוח קשרים עמה.

הכבשה השחורה — בישראל

„מסעדות מוסקבה", [illegible]

[illegible]

המוות טעה שלוש פעמים

בדריה מרדכי ז"ל, בעבודה במשק

מרדכי יעקב ז"ל, אחיה של בדריה

בדריה מרדכי, אם לשבעה, נהרגה בתאונת עבודה במשקה, במושב מיטב. לפני שש־עשרה שנה נהרג בעלה, אליהו, אף הוא בתאונת עבודה. באחיה, משענתה, מרדכי יעקב, פגע הגורל האכזר לפני עשר שנים. עוד תאונת עבודה. ועכשיו היא. „נשתדל להיות חזקים, כמו אמא" מתלכדת המשפחה האבלה

מאת מירה יערי צילם בועז לניר

„א סור להיות חבר של מת", מצטט יצחק ברימוק, ממושב מיטב, בחבל תענ"ך ש־בעמק יזרעאל, פתגם כורדי, ומסביר את כוונת הפתגם: „העסק הזה של החיים חייב להימשך ללא נסיגה. לגורל לא נכנעים." אבל אתי, שעיניה נפוחות מבכי אומרת: „זה גורל. אמא ואבא נהרגו שניהם באותו חודש, בהפרש של 16 שנים, ובאותן נסיבות. שניהם נהרגו בתאונות עבודה, וגם הדוד מרדכי נפגע קשות, ומת בתאונת עבודה. אחרי שאבא נהרג אני כל הזמן פחדתי שגם אמא תלך. זה גורל". ונאג'י אומר: „משפחה מקוללת".

מנחם, בנו של מרדכי ז"ל אומר: „הבית הזה, היה בית מקדש שנחרב לפני 16 שנה, ונבנה מחדש בעבודה קשה של בדריה מרדכי. ועכשיו, נהרס שוב. ממה שקורה פה — אני כבר לא מאמין במאום. עם יצחק, אתי, נאג'י, מנחם ועוד בני משפחה רבים ממשפחת מרדכי במושב מיטב ועשרות חברים ומכרים מחבל יע"ל שבתענ"ך נפגשתי. כשהם יושבים שבעה לזכרה של בדריה מרדכי, בת 47, אם לשש בנות ובן, שנהרגה בתאונת עבודה ביום שישי 11.11 בשעה 9 בבוקר. בדריה נהרגה כשירדה מטרקטור בו נהגה, שהוביל עגלה לפריקת תחמיץ וחלוקת מזון ברפת. כשאספה שאריות תחמיץ נתפסו בגדיה במוט של מעביר הכוח שהסתובב ומשך אותהו בגדיה נתלשו מגופה, אך היא עוד הצליחה להשתחרר ולזחול למכון החליבה ברפת, לפני שאיבדה את הכרתה, והובהלה לבית החולים העמק בעפולה.

„אפילו טיפת דם אחת לא ראו עליה. לא היה דבר" אומר נאג'י, אחיה — „הכל מכות פנימיות. לכן, כשהרופא בבית החולים בעפולה יצא אלינו מחדר הניתוחים ואמר לי ‚זהו' חשבתי שהתעוררה, והגבתי בשמחה. הרופא הבין שלא קלטתי נכון את המצב ואמר עוד פעם ‚זהו, היא נגמרה'. באותו רגע אני נגמרתי."

הידיעה על תאונת העבודה במושב מיטב, שבה נהרגה בדריה מרדכי, התקבלה ממרכז דיווח משטרתי של מרחב העמקים. אחר כך הצלחתי לקבל פרטים נוספים ממכר במושב פרזון, השכן למושב מיטב: המנוחה היתה אם לשש בנות ובן. בעלה, אליהו מרדכי, נהרג גם הוא לפני 16 שנים בתאונת עבודה, כשבנה הצעיר נחום היה תינוק בן 28 יום בלבד. מאז האסון ועד מותה „החזיקה את המשק בלי עזרה ובלי טובות של אף לא אחד" כדברי אותו מכר שמסר לי את הפרטים. הוא גם זכר לספר שלפני שנתיים הוענק לבדריה מרדכי פרס העבודה על שם מרדכי נמירו „על פיתוח משק חקלאי עתיר הישגים בכוחות עצמה, והתמודדות עם מצב משפחתי חמור כאלמנה שעל כתפיה עול פרנסה וחינוך של שבעה ילדיה..."

מנקודת זמן זו, שבה פקד האסון את בדריה מרדכי, והלם שוב בילדיה ובבני משפחה אחרים — מספרים הדברים:

במושב מיטב שבחבל תענ"ך בעמק יזרעאל, בבוקר יום שני בשבוע שהוא היום השלישי לימי השבעה — הכל מוביל לבית משפחת מרדכי. רק עבודות הכרחיות נעשות ביחידות המשק, וקהילה של 60 משפחות, שהן כ־600 נפשות, נמצאת בסביבות הבית ובחדריו משעות הבוקר ועד חושך.

בכניסה לבית של משפחת מרדכי הוקם ביום האסון אהל ברזנט רחב־מידות. האוהל משמש את חברי המושב באירועים משותפים: בימי חג ומועד כמו גם בימי אבל ואסון. (כל מתיישבי מושב מיטב שנוסד ב־1954 הם יוצאי כורדיסטאן, ומקפידים לקיים את מסורת הדת).

על רצפת האוהל נפרשו שמיכות ומזרנים והוצבו ספסלים, ועשרות גברים יושבים בו שבעה על מותה של בדריה מרדכי. הגברים מאזינים לרבי זכריה בראשי, חכם נודע מירושלים, המתפרנס מניחום אבלים. הוא נשכר על־ידי המשפחה לימי השבעה: „לא שחלילה אין פה תלמידי חכמים, אבל כדאי שיהיה אדם קבוע במקום ולא יצטרכו לחכות", מסביר יצחק ברימוק. ר' בראשי מספר באוזני הציבור, כשהוא יושב בכורסת עור ורגליו מכוסות שמיכה, פרקי תורה, ונביאים, וסיפורי רבנים מפורסמים, ודרשות, וזהר, ומוביל את הציבור שלא ייתפס לדברי בטלה, ולשיחות חולין יומיומיות בענייני מפלגות וספורט ועיתונים, אלא יתייחד עם האסון שנגזר מכוחו של הקב"ה, הבורא עולם ועושה בו כרצונו, אומר יצחק ברימוק.

עשרות המתאבלים מכל הגילים, שלא מתגלחים ולא רוחצים את גופם בכל ימי השבעה, ממלאים את האוהל כל שעות היום. הנשים, ללא איפור ועדיים, נמצאות בתוך הבית, ויושבות שבעה בחדרים. ובחוץ על רצפת הסככה הסמוכה לרפת, מכינות כמה קרובות משפחה ושכנות אוכל לכל המבקרים. (כ־200 איש בארוחה) עלי כרוב, וסלק, ובצל וקישואים ממולאים באורז ובשר וביצים קשות ועדשים — מאכלים שמסמלים אבלות. מה שורש המחויבות העמוקה כל כך, ושותפות קרובה כזאת עם ילדי משפחת מרדכי באסונם?

אחרי הבעל הלך האח

„ה כל התחיל בשנת 1969, כשאליהו מרדכי, בעלה של בדריה נהרג בתאונת עבודה" אומר נאג'י, אחיה, כשאנחנו יושבים על הרצפה בחדרו של נחום מרדכי (16, בנם הצעיר של אליהו ובדריה ז"ל) ואתנו גם הבנות אילנה, אהובה וחגית, עוזי אחיה של בדריה — ממשיך את הדברים: „אליהו היה קשור בטבורו לקיבוץ הפציכה ובאותה שנה, בעונת קטיף הכותנה, באו לבקש ממנו שיעזור בכמה הובלות. בנסיעה האחרונה, בירידה למפעלים האזוריים בבית־שאן התהפך הטרקטור ואליהו הועף על סלע ונפגע אנושות. יום אחד היה מחוסר הכרה ולמחרת היום, בתאריך 25.11.69, נפטר. זה היה אסון נורא וטרגדיה בכל האזור, מזכיר עוזי. בדריה, שהתאלמנה פתאום בגיל 31 מטופלת באם קשישה, 6 בנות קטנות ותינוק בן חודש, ובמובן, המשק שהיה אז של רפת חולבות עמוס חובות.

„במושב של יוצאי כורדיסטאן", ממשיך עוזי שתיים שלוש בנות זה אסון לאבא, אבל אליהו, עם שש בנות, היה האיש הכי שמח והכי חברותי במושב; מעולם לא קרא לבנות בשמות שלהן, תמיד בכינויי אהבה: עיניים של אבא לאילנה הבכורה פרח שלי לאהובה הצעירה. לפני שאהובה נולדה, והיא הבת השישית, קיווה אליהו שיבוא בן ויוכל לקרוא לו על שם אביו, כי גם אליהו היה בן יחיד להוריו. אבל יצאה בת. אז הוא דווקא לקח מונית ספיישל, קנה מיטת תינוק אפילו שלא התכוון, וזר פרחים ענק, והביא אותה הביתה כמו נסיכה."

„לפני כמה שנים" — מזכירה אילנה — „שאלנו את אמא איך היא יכולה להיות ככה לבד? ואם זה לא קשה לה? והיא אמרה אם אבא היה קצת רע אלי, הייתי יכולה לשכוח אותו, אבל אני עד שאמות לא אשכח. הוא היה כלי־כך טוב. עד שאמות לא אשכח."

„בחודשים הראשונים אחרי האסון „אומר עוזי" בדריה ורחל (אמו של אליהו ז"ל, שגרה אצל בנה וכלתה) לא יצאו מהבית. לא עיכלו את מה שקרה. עוזי דחה באותה שנה — '69 — את גיוסו לצה"ל ועזר בהחזקת המשק.

אילנה (הבת הבכורה, 28, נשואה, משרתת בקבע כסרן בחיל האוויר): „הייתי בת 12 כשאבא נהרג. אמא לא תפקדה. לא ידעה מה קורה סביבה. כל הסיוע בא לנו מהאחים של אמא — מעוזי, מנאג'י, אבל בעיקר מאחיה הגדול מרדכי ז"ל. עליו היא ממש נשענה. ומרדכי לא השאיר אותנו מעולם לבד, למרות שגם לו היו בבית שבעה ילדים.

„הוא נהרג, שש שנים מאוחר יותר. אחרי שנפגע בראשו בתאונת עבודה בבית האריזה האזורי, ובמשך שנה שכב מחוסר הכרה בבית לווינשטיין עד שנפטר. זה שבר אותה פעם נוספת ולנו, זה היה אבא נוסף שאיבדנו.

אשת חיל מי ימצא

„כ שאמא חזרת לכוחותיה — ממשיכה אילנה — „היתה עובדת ימים ארוכים בשדה וברפת, ובלילות יושבת לסרוג ולתפור לנו בגדים."

אתי (27, נשואה, אם לשניים): „אמא היתה אוספת בשבילנו כמו ציפור, ומביאה הכל שלא נרע מחסור. ולכן קיבלנו אפילו יותר דברים מכל אחד אחר במושב."

אילנה: „אולי כל האסונות והקשיים חיזקו אותה ואת המחויבות שלה והאחריות שלה אלינו, ולילדים של מרדכי אחיה."

חגית (רווקה, 21): „אמא שפעה פינוק ואהבה אלינו. אבל תמיד יחד עם דרישות. היתה אומרת את החיים שלי נתתי בשביל שתלמדו. שלא תהיו כמוני'. אבל מה שהחזיק אותה הכי הרבה זה התינוק הקטן נחום. כשהיתה באה הביתה אחרי יום עבודה ארוך וקשה, רק רצתה לשחק אתו, לחבק, לנשק, לישון אתו במיטה."

אילנה: „תמיד אמרה לנחום ולנו ‚כל החיים שלי שמתי עליכם שתהיו עם השכלה'"

עוזי: „מגיין לקחה בדריה זמן וכוח לכל הדברים לילדים, לבית, למשק. והיא גם היתה אחת הסורגות הטובות במושב. אין משפחה שהיא לא סרגה בשבילה סוודר. בכל ארון תמצאי משהו שעשתה."

חגית: „כל ערב שבת אנחנו שרים בקידוש אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים מכרה כזו בדיוק היתה אמא."

אילנה: „היא חינכה אותנו והראתה לנו מעצמה להיות חזקים, לא להישבר. אני מאמינה שנהיה חזקות כמו אמא."

נאג'י: „אי אפשר להגיד שהכל היה רק שמחה וגבורה ומיימנוהות, היו גם רגעים קשים מאד. היתה באה אצלי, פותחת את הדלת ובוכה ואומרת אני הולכת למות. כבר לא יכולה יותר רצתה גם באיזה שלב לחסל את הרפת בגלל התקפים קשים של כאבי־גב, ואני תמיד אמרתי לה: בדריה, אל תפחדי. שום דבר בעולם לא יהרוג אותך. שום דבר בעולם לא יגמור אותך. אפילו טרקטור לא יכול לדרוס אותך: ככה אמרתי לה. כל השנים הייתי באמונה שלמה לא יכול לקרות דבר. עד שהרופא יצא מחדר הניתוח ואמר לי ‚זהו היא גמורה'".

חגית: „עכשיו אני אשמור על נחום. כל מה שאמא רצתה אני אעשה לו. אני מבטיחה לנחום. אני מבטיחה לכולם, הוא יקבל הכל."

נאג'י: „היינו ילדים כשעלינו מכורדיסאטן, וגרנו מ־ן 5' עד 54' במעברה ליד מושב היוגב. אנחנו, הילדים, היינו הולכים עם הנשים לשדות. הן היו מלקטות שיבולים אחרי הקומביין שקצר והילדים, בדריה ואני, חפרנו במחילות של חפרפרות, ואספנו גרעיני חיטה שנאגרו במחילות. ככה התקיימנו. מהשנים במעברה ליד היוגב הייתי באמונה שלא יכול לקרות לה דבר. והאמונה הזאת היתה בגלל האהבה בינינו. היינו יותר מאח ואחות. אפילו אינני יודע איך להגדיר חברות כזאת. אני מביט על המשק, על הרפת שגדלה מ־14 חולבות ל־80 ראש, ואני מביט על הבית, על הילדים. זה חי. זו אחותי. כואב לי."

בנותיה ואחיה של בדריה מרדכי מדברים בקול שקט ונמוך. רק אהובה (הבת השישית) ונחום (הבן הצעיר, 16) שותקים, שומעים ושוזכרים את הדברים, וכחודרים סמוכים נואות קינות בגלים של צער.

„איך היא נלחמה", אומר יצחק ברימוק — „איך למרות האסון והעול הכבר לא נשברה רוחה. איך גידלה את המשפחה בכבוד. ויכולה היתה גם לקיים ולפתח את המשק. לכן הכאב של כולנו חד ונעוץ עמוק."

ב־15 במרס 1984 היתה בדריה מרדכי בין מקבלי פרס העבודה ע"ש מרדכי נמיר.

כסיפורו של צ'כוב „מועקה" אומר יונה העגלון: המוות החליף בטעות את הדלת..."

המוות תמיד טועה בדלת, ובדלת ביתה של משפחת מרדכי טעה המוות ולא עזב שלוש פעמים במרוצת 16 שנים. בפעם השלישית הכה בבדריה מרדכי ממושב מיטב, בחבל תענ"ך שבעמק יזרעאל. אישה אלמנית שההכרח גילה בה מקורות כוח נעלמים לשאת במעמסה קיום קשה ומבורך. היא היתה בחייה מלח הארץ ומיטבה.

מימין: עוזי ונאג'י, אחיה של בדריה, לידם הבן היחיד, נחום. יושבים שבעה

מימין: נחום, אירית, אתי, אילנה ואהובה — הילדים (חסרות שתי [illegible])

מימין: אירית, אהובה ונחום במשק

הלו... חותם

לא נערי שליחויות

במאמרו של זאב שטרנהל — "ביקור במפ"ם" (חותם 46) ניתנה התייחסות לסיעת מפ"ם בהסתדרות. לו היה פרופ' שטרנהל מברר כמה דברים לפני פרסום המאמר, היה נמנע מקביעתו המוטעית.

א. סיעת מפ"ם בהסתדרות פועלת בשליחות המפלגה על פי החלטות מוסדותיה והנחיותיהם. קיום המערך בהסתדרות, שהוא כנראה שורש התקפתו של פרופ' שטרנהל, נקבע בהצבעה במרכז המפלגה ונתקבל ברוב עצום.

החלטת המרכז מחייבת את שיתוף הפעולה עם מפלגת העבודה, ואם הרכב הוא לצנינים בעיני פרופ' שטרנהל יפעל לשינוי ההחלטה בדרך דמוקרטית ולפי המקובל במפ"ם. ידוע לו שבלי הנחיות מפ"ם איתנה עתה כרעתה שהמערך בהסתדרות מעיקר נופה מאבקה במדיניות הכלכלית של הממשלה. הוא צו השעה למפ"ם. וספק אם דעתו של פרופ' שטרנהל תתקבל על ידי אלה שהוא נחלץ להגנתם.

ב. בקבלת החלטות ברוכנו סיעת מפ"ם בהסתדרות שותפים מוסדי המפלגה, המיוצגים בהם בכל על ידי אחד מהם. אין לכן כל בסיס לטענה שהסיעה בהסתדרות היא אקסטריטוריאלית.

ג. עד עתה, בכל סיכום והחלטה של מוסדות המפלגה הנוגעים לענייני סיעת מפ"ם בהסתדרות, שהצעו במתכם ובלשונם על ידי הסיעה. כן אין כל בסיס לטענתו של שטרנהל כאילו הסיעה אינה מקבלת מרות.

ד. שליחי מפ"ם בהסתדרות נבחרו על ידי מוסדות המפלגה כדי שיפעלו בשליחותה ולא כנערי שליחויות. לפיכך בחרה המפלגה בשליחים בעלי כישורים ומעמד המאפשרים להם לייצג בכבוד את המפלגה ואת ציבור העובדים, שלמענו הם פועלים. ברוח המקובל [illegible] במוסדות מפ"ם התחולל... [illegible] הערכות והיכי מוסרות מפ"ם היכולה לקבוע את הנציגים הראויים להם. אם לדעת פרופ' שטרנהל יש לבחור לתפקיד נערי שליחויות ולא שליחים נאמנים, הוא רשאי את מועמדיו [illegible] אילו אסים תפר [illegible]

חמשיר

במלאת שבוע למאמרו של זאב שטרנהל

לזאביק, אורח של רגע
חיפשת ראית כל פגע.
אל תשכח — חוג 77
בודאי אינו חטיבה 7,
ושלום־עכשיו מקסם שווא.
מסד משול לסד
מוסד שלא נוסד.
לו הבאת אתך
עוד שניים — חייתי לך
מוחא כפיים.

אבי שוין
מקבוצת "ארץ הצבי"

מואב אבל צודק

כמי שמכיר את המצב מקרוב, לעניות דעתי, ביקורתו של זאב שטרנהל (חותם 46, "ביקור במפ"ם") היא עניינית ואמיתית. זה לא נכתב כדי לנגח את המפלגה, אלא מתוך באב וחוסר אונים, חוסר האומץ להודות בעיקרי ביקורתו, דין מעיד על מצות חסרת המפלגה את היכולת להתמודד עם הבעיות הקשות. שטרנהל צייר תמונה ריאליסטית, לא נוח לשמוע. בפרט משום שור האמת, לי, כפעיל, כאב הדבר בעיקר, ביחוד שידוע לי היטב שרבים זמנים מוכנים להשקיע ולהתאמץ ולתת מעצמם. אולם כפועל התוצאה הסופית חלשה מעין מאמץ סיזיפי חסר־סיכוי.

לכן שיקרא היטב את הביקורת, למקום עניים ולהבדיק מן באמת קורה לנו. אני מתכוון להספיד את מפ"ם, אולם יש לכוון אנו יצאנו לדרך חדשה. מפ"ם עצמאית, — פיזשה התגייסות הכתי, גם שינויים משמעותיים במתשות הארגוניות ובמוסכלות המפלגה.

ללא שינויים קשה לראות את מפ"ם עומדת קומתה במפלגה משפיעה בפוליטיקה הישראלית.

דורון סקקוביץ
מרחב עירון

ללמד יהדות חילונית

עקבתי במשך זמן רב אחר טורו של מיכאל הרסגור ב"חותם", וכאדם חילוני בעל הכרה במודע ובמוצהר, הסכמתי לחלק גדול מדבריו, אך לא יכולתי להתעלם מהשנאה והכעס שבכתיבתו — שנאה וכעס שאינם נופלים בעצמתם מהשנאה והכעס של הקנאים הדתיים שבהם הוא נלחם.

ברשימתו שהתפרסמה ב"חותם" מס' 45 (8.11.85) מתאר מיכאל הרסגור ערב שנערך באולם "צוותא" בראשל"צ בנושא החזרה בתשובה. עלי להעיר בצער שתיאורו הוא חד־צדדי ביותר. שני הצדדים בערב זה לא הצטיינו בסובלנות ובהקשבה. מיכאל הרסגור אף התעלם בתיאורו מדבריהם של הורים חילונים ובנים שחזרו בתשובה, שאמרו שיחסי המשפחה בין ההורים לבנים נשארו יפים וטובים, על אף חילוקי הדעות.

אם ננסה להתבונן באופן אובייקטיבי בתופעת החזרה בתשובה עלינו לזכור כמה דברים:

א. מספר ה"הולכים בשאלה" מבין הצעירים שגדלו במשפחות דתיות והפכו להיות חילונים גדול יותר ממספר החוזרים בתשובה — אלא שאין הם נוהגים להריע על כך בראש חוצות — למעשה כל האנשים החילונים הם בנים או נכדים של אנשים שומרי מצוות. כאבה של המשפחה הדתית, שהבן או הבת "התפקר", אינו קטן מכאבה של משפחה חילונית שבה הבן או הבת חזרו בתשובה. בשני המקרים יש משפחות שלמדו לחיות עם השינוי, ולשמור על יחסי משפחה טובים, ומשפחות אחרות שנוצר בהן קרע. היחסים הטובים, או הגרועים, תלויים באופי המשפחה ולא בתופעה עצמה.

ב. אלף רבנים לא יצליחו להחזיר בתשובה אנשים שאינם רוצים בכך. לחוזרים בתשובה יש מבנה נפשי המביא אותם לצעד זה, ואם לא היו חוזרים בתשובה, היו מגיעים לאחת הכיתות והתמהוניות, או לגרוע מכך. לא במקרה נמצאים החוזרים בתשובה במסגרות החסידיות השונות שבהן הצד האמוציונלי הוא הצד החזק וכמעט שאינם מגיעים למסגרות של "מתנגדים".

ג. ערב מאותו סוג שמתאר מיכאל הרסגור אינו גורם לשום חוזר בתשובה "ללכת בשאלה" ומאמריו של מיכאל הרסגור נקראים על־ידי המשוכנעים ממילא.

אין ספק שהתופעה של חזרה בתשובה היא תופעה שלילית — אך לא מפני שהאנשים מתחילים לשמור מצוות, אלא מפני שהם מאבדים את יכולת החשיבה והשיפוט העצמי, ומצייתים באופן עיוור להוראות מגבות. אך יש להניח שזה בדיוק הדבר שהיה חסר להם — הם לא יכולים היו להתמודד עם הצורך לקבל החלטות עצמאיות ולחיות עם הספק וחוסר הוודאות שהם נחלתו של האדם החילוני.

החזרה בתשובה איננה תוצאה של כפייה דתית במדינה. הדרך היחידה להילחם בכפייה היא באמצעים פוליטיים. אין כל סיכוי שאנשים המאמינים בכפייה דתית ישתכנעו על־ידי הסברים רציונליים; שהרי עצם האמונה הדתית איננו נובע ממסקנות רציונליות.

בחזרה בתשובה יש להילחם באמצעים פסיכולוגיים וחינוכיים. לטווח הקצר יש צורך בתחנות לייעוץ להורים המבחינים בשלבים ראשונים של התהליך. לא פעם החזרה בתשובה היא מרד של הבנים, המביעים בצורה זו את רגשות האיבה המודחקים כלפי הוריהם.

לאחר המהפך, כל מה שנותר לעשות הוא לעזור להורים ולבנים לחיות עם התופעה. לטווח הארוך יש לאסור על ביקורי אנשי חב"ד ו"אור שמח" בבתיה"ס היסודיים הממלכתיים ובבתיה"ס התיכוניים. יש לעמוד על כך שבביקורים אלה ישתתפו בדיונים גם אנשים חילוניים, שיוכלו להתמודד עם המיסיונרים.

דקלה ויצמן
ראשון לציון

האומנם — "לאחוות עמים"?

ב"חותם" מס' 43 התפרסם מאמרו של מוחמד ותד "העם הפלשתינאי חי וקיים". לדעתי, מאמר זה בשום אופן לא תרם לעניין אחוות העמים והדו־קיום בין יהודים לערבים. אני אפילו חושש שהמאמר שיחק לידיו של הפשיסט כהנא.

למשל בשאלת הטרור, גישת ותד לטרור של אנשי אש"ף ולרציחות שלהם היא משונה ביותר. בין השאר הוא כותב: "כל עוד נרצחים ערבים בגדה המערבית ורצועת עזה על־ידי ישראלים... וכי מדוע ייחשב דמו של יהודי חף מפשע ליותר יקר מדמו של ערבי חף מפשע... והרי גם פה וגם שם נהרגים חפים מפשע". ממשפטים אלה יכול אדם תמים (בכל העולם) להגיע למסקנה כי היהודים פושטים על כפרים ערביים ורוצחים ילדים ערבים כדוגמת רציחתם של ילדי בית הספר במעלות על־ידי מחבלים ערבים. דברים אלה אני רואה כגובלים בהסתה.

הגעתי ארצה בהיותי נער צעיר. מאז לא זכור לי ולו מקרה אחד בו קמו יהודים ובזדון רצחו ערבים, וגם ראו בכך מעשה שראוי להתפאר בו (להוציא אסון "דיר־יאסין", פרי תעלולי האצ"ל) אם נרצחו ערבים זה היה תמיד כתגובה על רצח קודם של יהודים, וגם זאת על־ידי חמומי מוח. אני מניח שמוכר הוויכוח המתמיר הנוקב שהתנהל ביישוב, בתקופת האנגלים, בדבר ה"הבלגה". יחד עם זאת אומר שלא מקובלת עלינו הדוקטרינה הנוצרית האומרת ש"המכה אותך על הלחי הימנית הטה לו גם את האחרת". הן לא תצפה מן היהודים שירצחו בהם מבלי שיגיבו. לכן, בשום פנים ואופן אין להתייחס באופן שווה במלה "טרור", לרצח לבין המגננה והתגמול, ולהעמיד את שניהם במישור מוסרי אחד.

בהתייחסו לדרך השלום בה בחר ראש הממשלה שמעון פרס ולדבריו שנאמרו בעצרת האו"ם, אתה מצהיר "אין כל סיכוי ותוחלת לאשליית הסכם עם חוסיין בהשתתפות ישראל ופלשתינאי". ברור לי כי שיחות שלום מתנהלות רק עם אויב, אבל הן מתנהלות עם אויב כזה שהגיע למסקנה כי אי־אפשר להשיג דבר על־ידי שפיכות דמים הדדית, ואז יושבים ומדברים. אולם אי־אפשר לדבר עם אויב אשר ממשיך להחזיק בימינו אקדח טעון.

מרדכי פרנק
גן שמואל

עולם אחד!

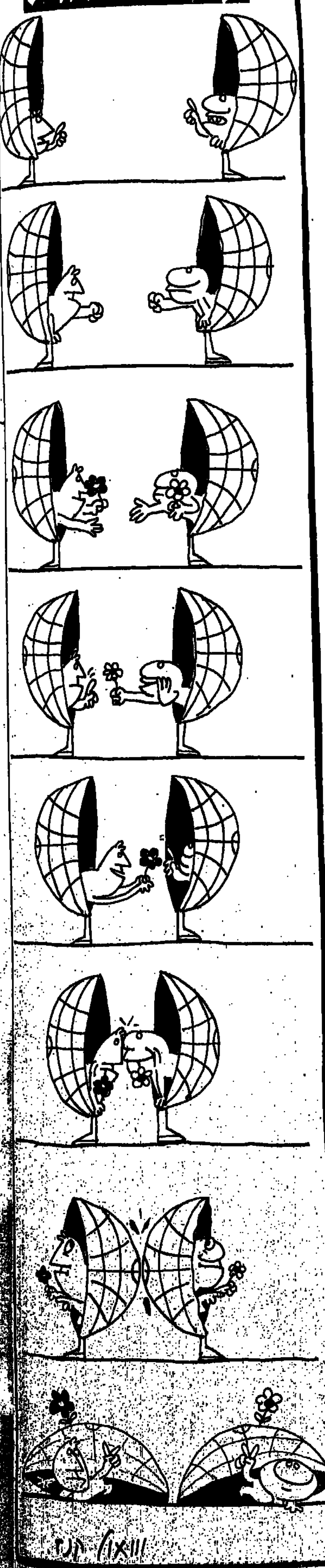

ההיסטוריה היא תמיד צעירה

מיכאל הרסגור

אירופה הוכיחה את עצמה

בגיליון "חותם", מס' 45, (8.11.85) מאשים אותי הקורא גדעון ספירו שאני מתאר את הרב כהנא כנציגה המובהק של הציונות. כמובן שהח' ספירו לא כתב דבר ברוח זאת. אולם הוא מנסה לפתח את דברי בצורה דומה לטענה אבסורדית זאת. בסיכומה, הקטגוריה של ספירו מסתכמת בקביעה שאסור להגן על התרבות המערבית. וזאת, מפני שתרבות זאת הוציאה מתוכה את הקולוניאליזם ואת הנאציזם, בין השאר. בהמשך הוא קורא לי "כהנא לעניים". הוא כנראה אריק שרון לעשירים. לפחות לפי הסגנון.

הטענה האנטי־מערבית היא ישנה, ידועה ובלתי־רצינית. כפי שאי־אפשר לשפוט את הציונות לפי התבטאויותיהם וסגנון פעולתם של אנשי גוש־אמונים ולפי המעשים הרצחניים של הטרור היהודי, כך אי־אפשר להתייחס לתרבות המערב לאור מעשיהם של אנשים ותנועות אשר הכריזו שהם שוללים השגיה של תרבות זאת. היטלר, ולפניו מוסוליני וכל גרוריהם וכלבלביהם, הצהירו במפורש שהם מתקוממים נגד מורשת המהפכה הצרפתית. וזאת האחרונה, עם כל עיוותיה, פתחה את הדרך ללבלוב הדמוקרטיה, והיתה פרוורור הסוציאליזם. בצורה מקבילה פעלה המהפכה הרוחנית היהודית, ההשכלה אותה אני מעדיף לכנות "עידן האורות" שלנו. עם כל עיוותיה (הנטייה להתבוללות) היא פעלה בכיוון המודרניזציה של החיים היהודיים. היא־היא שאפשרה את לידתה של הציונות המדינית. משה הס, ליאון פינסקר, תיאודור הרצל, היו ילדי ההשכלה. הציונות הדתית, המיוצגת, בדור האחרון לפני הרצל, על־ידי הרבנים קאלישר ואלקלעי, לא השיגה דבר. חוץ, אולי, מקללות הציבור החרדי, האנטי־ציוני. וזאת, מפני שהרבנים הללו, קאלישר ואלקלעי, התברכו בתכונה משותפת לספירו — אשליית החלומות המתוקים.

הס, פינסקר, הרצל, לעומת זאת, ולאחריהם, בגישה שונה, בורוכוב, לא פחדו להגיד לעם היהודי את האמת המרה. על אשליותיו חסרות היסוד, על הצורך לעמול קשה על מנת להיגאל. הם, ולא הרבנים הנזכרים והלא־נזכרים בתוקף האמת הבלתי־נעימה כלב בשורתם, והניעו את גלגלי הציונות.

האמת היא תמיד מהפכנית. אולם הקורא ספירו אינו סבור כך, כנראה. בהגיבו על רשימה בה הצענו נסיגה ישראלית חד־צדדית ממרכזי האוכלוסיה הערבית־פלשתינית הצפופים ומן האזורים הסובבים אותם. הוא מייחס לי את הדעה ש"אין כמובן עם מי ועל מה לדבר". להיפך, כתבתי שהנסיגה חייבת להיעשות תוך קביעת סידורים עם השלטונות הפלשתיניים המקומיים. מן האמנה הפלשתינית עד לתמרוניו ושקריו האחרונים, אש"ף פועל פעולה אנטי־פלשתינית מובהקת. מה הקשר בין שהרוגי פלשתין לבין הרצח המשולש בקפריסין, רצח היוונים בספרד, שיתוף חייל מצרי כדי שירצח ילדים ישראלים, רצח המורים בעפולה, רצח דני, כ"ץ ועוד ועוד? ואל יגיד לי גדעון ספירו שאין קשר בין פשעים אלה לבין אש"ף: אש"ף לא התנער ממעשים אלה, אשר נעשו בשמו. מכאן שארגון זה כפי שהוא היום, פסול בנגיעה. לא מפני שהוא אנטי־ישראלי, אלא מפני שהוא, בצורה האותנטית ביותר, אנטי־פלשתיני.

אנו יודעים שהגרמנים חשבו את היטלר ואת מפלגתו הנאצית לגואלי האומה. אולם היטלר לא היה רק אנטי־יהודי מעל לכל. במעשיו, הוא היה אנטי־גרמני. הוא הביא להריסתה של גרמניה, לביתורה, להשפלתה. לנצח־נצחים. האוליגארכיה המנהלת את אש"ף, היא עקרה מכל רעיון בונה. היא יורשת המופתי. "המאבק המזוין" שלה לא יחסל את ישראל. הוא רק ישיג תרומות שמנות מסעוריה ומנסיכויות הנפט. מכאן שאוליגארכיה זאת היא אויבת העם הפלשתיני, לאחר שאין היא מסוגלת להצביע על פתרון ריאלי. אולם גדעון ספירו אינו מסתפק בשלילת האמת בנוגע לעניין הפלשתיני. הוא שואל, תוך התנשאות "מניין שואב ההיסטוריון הרסגור את תחושת העליונות האירופית?" התשובה היא צנועה ופשוטה: הוא שואב אותה מן ההיסטוריה. אירופה פיתחה את המדע אשר נבל בסין, הודו וערב. היא תרמה יותר מכל תרבות אחרת לשחרור האישה. (הנשים הן מחצית המין האנושי). היא הניחה את יסודות הדמוקרטיה והסוציאליזם. היא מולדת ההומאניזם. היא פיתחה את האינדיבידואליזם אשר שם קץ לתחושה שבטית־בהמית אשר אינו מעלה את האדם מן ההולכים על ארבע. היא אפשרה ליהודים להגיע לרמות העליונות ביותר של היצירה המדעית והאמנותית. היא קמה בעצמה נגד התופעות השליליות, להן היתה אחראית בעבר העבדות והקולוניאליזם: כלומר, היא מצוידת בגישה החסרה לחלוטין לתרבויות האחרות, כולל תרבות אש"ף: הביקורת העצמית. מאז הרנסנס היא העניקה לעולם את רעיון הסובלנות. היא הפרידה בין המדינה לממסד דתי טפילי ומפגר. היא פיתחה מוסר עבודה אשר אפשר צמיחה מעניקת־אושר. היא תרמה לעולם את התרופה היקרה ביותר בתחום האמנות הפלסטית, המוסיקה והספרות היפה. אין כל סיבה להתבייש במסורת האירופית. חובה רק ללמדה, כדי שנוכל להתגאות בה.

אותם מולדתנו ההיסטורית אינה באירופה ובזאת נוכרנו הודות לרעיון האירופי של הציונות (ושל הציונות הסוציאליסטית). ברעיון זה מצא העם היהודי את דרך גאולתו הלאומית. "הסולידריות עם המדוכאים" עליה כותב ספירו היא המצאה אירופית. הצרפתים לא אולצו לסגת מאלג'יר באלג'יריה גופא, אלא בפאריס. ארה"ב לא נאלצה לנטוש את וייטנאם בווייטנאם גופא אלא בוושינגטון, בפני שערי צרפת וארה"ב לא נתנו ליבין עליהם להופיע והשתילה. פלשתין גם היא תשתחרר בתל־אביב, בתנאי שהקורא ספירי לא יישאר בבול באשליות עולם שלישית. כבר ארגנו כוחותינו הפגנה של 400,000 איש נגד בגין, שמיר, שרון והשתוללותם בלבנון. יש יסוד להתקווה.

סוף להזן (?)

אפרת עוז

סופרת עברייה, אסורה במלגה

בשבוע שעבר הוענק פרס ראש הממשלה לסופרים עברים, לעידוד היצירה, לחמישה יוצרים — כולם גברים! במשך 15 שנות קיום הפרס זכו בו 90 יוצרים — מתוכם 70 גברים ורק 20 נשים! הפרס, המהווה למעשה מלגת קיום לשנה, מבטיח סך 700,000 שקל בחודש לזוכים בו. והינו הפרס הספרותי היחיד המשמעותי מבחינה כספית.

אחד המשפטים שנאמרו בטקס חלוקת הפרס היה "מה לעשות: אלה חייך סופר עברי, הכול חולקים לך כבוד ויוקר, וסועד ותומך כמעט שאין." אכן, משפט זה מתאים למצב הסופר העברי. אולם, שבעת מונים יותר מכך הוא מתאר במדויק את מצבה של הסופרת העברייה. ביום חלוקת הפרס, אמורה היתה להתקיים הפגנת סופרות, במחאה על כך ששום סופרת, משוררת, או מחזאית, לא נמנתה בין הזוכים. ועל כך שבצוות השופטים לא נכללה ולו אישה אחת. ההפגנה בוטלה!

המשוררת ציפי שחרור, אחת משתי היוצרות שביקשו לארגן את ההפגנה, מספרת כי הנשים חששו להפגין בגלל הפחד מ"ציד מכשפות". היא עצמה לא רצתה להפגין לבד, כי גם היא הגישה את מועמדותה לפרס, ולמה היו מקבלים את הפגנתה כצעקה פרטית.

אגב, אם במשך שנות קיום הפרס זכו בו רק 20 מתוך 90 היוצרים, הרי שבפרס ראש הממשלה לסופרים ערבים, אחוז הסופרות בין הזוכים קטן עוד יותר, ומגיע רק ל־5%. אחוזים. ציפי שחרור טוענת כי מן הראוי שוו"ר אגודת הסופרים, בכל זמן, ויעורר את בעיית הסופרות ואי־זכייתן בפרסים ובמלגות. באופן רשמי, במיוחד היתה מצפה לכך משולמית לפיד, שהיא האישה הראשונה המכהנת בתפקיד זה.

ואני חייתי מצפה שאנשי הרוח הנאורים, הנוהגים להביע עמדותיהם בכל נושא פוליטי, יטלו לעצמם אתנחתא קלה ויתחילו לבדוק קודם כל את המתרחש בשדה הפרטי שלהם. ובכלל זה את בעיית האישה־הסופרת במדינת ישראל. על כל עורך עיתון ספרותי הסכבד את עצמו, מוטלת החובה המוסרית לעסוק בבעיה זו ולבדוק, האם קיימת כאן אפליה מכוונת נגד נשים סופרות. או שהדברים נגרמים בעטיה של אטימות ואדישות. ובין אם הסיבה היא כזאת או אחרת, מחובתם להתריע על כך בכל האמצעים שלרשותם.

מן ההגיון יהיה כי בין הראשונים לעסוק בכך יהיו קודם כל סגנונות עורכי המוספים לספרות. עורכת המדור לספרות ב"על המשמר", סופרת, משוררת וור"ר אגודת הסופרים, שעד עתה קולן טרם נשמע.

ובעניין אחר: עדולת הנשים בישראל ארגנה מבצע מיוחד, במסגרתו נשלחו בשבוע שעבר מאות גלויות מאויר סיטולסקי, עבור הרבנים הראשיים לישראל. הגלויות נשלחו על־ידי מאות נשים. ביניהן גם נשים דתיות. בגלויות נקראים הרבנים לפעול במסגרת ההלכה במטרה ליצור הזדמנות שוות לגרושים עבור גברים ונשים. העדולה תובעת מן הרבנים הראשיים לפתור את בעיית העגונות: למנוע לחץ וסחטנות מצד זוג המסוגלים להתגרש: לתת ידם לעקרון דיונים בעל השקפה דתית לאומית. המעורבים בחברה הישראלית. ושאם בעלי השכלה הולמת: למנוע לפתוח אישה אחת לעלויה לבית דינים: לתמך תופעות של סדרי־דין לקיום על מנת לאפשר דיון מסודר ויעיל בפרק זמן סביר: לתקפיד על נהלים תקינים של עבודת המנהלת של בתי הדין.

בטור זה נכתב עוד בעתיד על פעילות העדולה, מתוך תקווה שעבודתה תישא פרי.

ערא דביר

שלום־בית

שחבצלת השמנת עם בעלה לא שוכבת
יודעת כל העיר שנים על שנים,
ושהיא בעיניו חול כל בוקר זורקת
כבר הפסיק להפתיע את כל השכנים.

שמלק'ה הקטן, צמוק וסמוק־חוטם,
אוכל מכפה מרורים מדי־יום,
וכשהוא גם חוטף מחבצי איזה חוקן
זה טבעי כמו סיוט שנתקע לחלום.

אך יום אחד — סתם יום חמסין מסריח,
באמצע נובמבר (איזה מין עולם מוזר),
כשישב שמלק'ה־פוץ ובמגרים רוחות חפיח
חבצלת'לה נקטת צעד מר ונמהר.

בעינו תקעה לה אצבע וירקה בפרצופו,
ושפכה עביט־שופכין וחרפות על פדחתו,
אחר כך הרימה רגל ונפחה שתי נפיחות
שזקני צפת לא הריחו מסריחות כמותן דורות.

ואז בקלילות על שרפרף־רפול עלתה
ואת שמלק'ה אל החומש נעצה בדיבתה:
"יש לו מין כוח קצר, וכמו חזיר־בר הוא נוחר,
שלא לדבר על אחותו, והוא גם כן... גומר מהר!"

ובשמלק'ה העלוב התעוררה פתאום חיה
והוא התחיל להתרוצץ כמו ג'וק עם בעיית־שתייה,
הוא צווח: "חכי, חכי! הגיע רגע־האמת!
תתנצלי יא בת־כלבה או שעכשיו יהיה פה גט!"

ובשכונה פתחו בין־רגע דוכנים של חימורים,
סכום־הפרס שחקים הרקיע, וחגגו הספסרים.
צלמים לרחוב הגיעו, התנועה עצרה דמומה —
איזה מתח!!! — גט! שלום־בית! נעצרה הנשימה.

וחבצלת השמנה בכלל לא מתרגשת
היא פונה אל שמלקוני ובעיניה אכזבה:
"מה קרה פה שהעיר כל־כך נסערת ונרעשת?
שמלק'ה מה צרחת — רק הבעתי אהבה!"

"אצבע לעינך תקעתי כדי ליטול משם קורה,
ושאתה גומר מהר — בכלל סיפרה לי חברה,
אם נרטבת לא מרוק, זה רק הגשם האחרון,
ומה שיש לך קצר — הרי... רק הזכרון.

"מי הזכיר את אחותך? הרי אתה בכלל יתום!
ואם אתה נוחר — אז מה זה מקובל מאוד היום,
ואם נפחתי פה ושם, אז זה סיפור כל־כך נורא?
בסך הכול הוספתי טאץ' אישי לאווירה..."

...ושמלק'ה נרגע ונמלא רוך וחום,
התנועה נעה שוב, השכנים שבכו לישון,
שלום־בית ירד על השכונה משמי־מרום,
סוף טוב הכול טוב, ממש כמו בחלום.

מה עושה הנהג הישראלי התכליתי כאשר הרמזור עוצר אותו לכמה שניות?

לפני הרמזור

מעקב של
הצלם בועז לניר

רק למה?

רון כחלילי

אפילו לא על הנייר

אמצעי התקשורת, למרות הבס־סים הרבים שזרמו אל חשבונות הבנק המדולדלים שלהם, התנפלו מי״ם על הוַעד הציבורי להצלת המשק. באקט לא רגיל זה גאלו אותנו אמצעי התקשורת מצרתם של אלה אשר דרשו מאתנו לתרום, לדאוג, לצמצם, לבדוק, להשוות ולשמור על כספנו, ובעיקר על כספם. התוצאה: הבזבוז המשווע (כ־2 מיליון דולר) פסק כמעט לחלוטין. עתה החל הבזבוז השני ושמו בישראל. „תנופה לצמיחה" ומשמעותו להבדיל מה„ועד", שקרא להצלת המשק בכלל, היא הצלת המפעלים ההסתדרותיים שנקלעו לקשיים.

עיתוני החודשים האחרונים עמוסים לעייפה בסיפורים על מפעלים שפשטו את הרגל, על פועלים קשי־יום שפוטרו מעבודתם לאחר שנות מסירות, על קשיי נזילות ותפקוד, על אבדן שליטה של מנהלי מפעלים, וכיוצא באלה סיפורים מהחיים. המשבר הכלכלי, שדיברו בו רבות, והתריעו מפניו, בא והיכה אותנו בחודשים האחרונים (גם אם ניכרת מגמת שיפור כללית במשק), ובעצמה לא מבוטלת: פשיטות רגל, הצתת צמיגים, חסימת כבישים, שריפת התוצרת וזעקות המובטלים הפכו לחלק אינטגרלי מחיינו. זו היתה גם הקרקע עליה צמח הרעיון הנפלא, ההומני והסוציאליסטי כשלעצמו, של מזכ"ל ההס־תדרות, החבר ישראל קיסר.

הרעיון של קיסר הוא פשוט: חייבים לעזור למפעלים שנקלעו לקשיים. „אל לנו לתת למקרים עצובים כדוגמת 'אתא' להישנות". מה עושים? כמובן, העובדים מתבקשים לתרום, לדאוג, לצמצם, לבדוק, להשוות ולשמור. מה יש, לוועד הציבורי הממשלתי מותר ולהסתדרות אסור? בהחלט לא. מה שטוב למודעי טוב גם לקיסר ומה שטוב לליברל־במסווה, טוב גם לסוציאליסט בגלוי.

יועצי התדמית נחרדו: אסור לה, להסתדרות, לשוב ולבקש מעובדיה להרים תרומות, אפילו לא למען מטרה לאומית וחשובה כגון זו. תדמית ההסתדרות, הוסיפו היועצים, נמצאת עתה בשפל חסר תקדים לאור הישגיה האחרונים. מה עושים? הפתרון „הגאוני" נמצא במהרה. ההסתדרות תסתתר מאחורי התארגנות ועדי עובדיה ותעניק גיבוי אידיאולוגי וכספי בלבד. הכותרת, המסר ורוח הדברים יהיו שייכים לוועדי העובדים. הכסף והכוח להסתדרות. רעיון נפלא. אבל ההסתדרות ופרסום 'בינג־ליניאל' שאחראי לפרסומיה, שכחו דבר פשוט: הציבור הישראלי, שמלאו לו כבר 37 שנים אינו עוד תינוק. רדוף תסביכי ציונות, קריאות הקרב הלאומיות והסיסמאות ההרואיות אינן מוסיפות ואינן מורידות בעיניו דבר. סיסמאות כמו „כל אחד בתחומו ימלא חובתו", „נתייחס לעבודה כערך לאומי ומוסרי" („הוועד") או „ועכשיו תנופה לחידוש הצמיחה" הן סיסמאות שנופלות על אוזניים חרשות, על אוזניים השבעות מקריאות מהסוג הזה, שמה שלא עומד מאחוריהן (מה עשה הוועד בשביל המדינה מלבד לבזבז את כספיה ולפרסם את מפורסמיה?).

ועוד שאלה תלויה ועומדת מעל הקמפיין הזה של ההסתדרות ופרסום 'בינג־ליניאל': מדוע מסתתרת ההסתדרות מאחורי הסיסמאות הגרדושות, הוועדים האיזוריים ושמות הספונסרים ההסתדרותיים (מה הם עושים במודעה? הרי רעיון הופעתם סותר את הרעיון כולו)? מדוע המודעות אינן נושאות את שמה של ההסתדרות בגאון כשסוף־סוף היא כבר עושה משהו? במה יש לה להתבייש?

אורי צחור, דובר ההסתדרות: „להסתדרות אין במה להתבייש. להיפך. אבל זוהי בפירוש התארגנות של ועדי עובדים ואיגודים מקצועיים, שבאה מיוזמתו של המזכ"ל. זה הכל. ועדי העובדים מנהלים את הקמפיין. התמיכה והדחיפה האידיאולוגיות והכספיות נעשות על־ידי המזכ"ל עצמו".

אורי צחור, באמנות מופלאה, מוסיף וטוען שההסתדרות אינה מסתתרת, וגם אם כן לא היתה לה כל סיבה להופיע בגלוי. הוא לא מייחס חשיבות להיעדרותה של ההסתדרות („הראש שלי היה אז במקום אחר"). בעיניו זה „עניינו של הפרסומאי". אבל זה לא כך: להיעדרותה של ההסתדרות מהמודעה (או בטקסט הקטן היא פתאום מופיעה) יש משמעות רחבה, השמה לרועץ את כוונותיו הטובות של הוגי המודעה ומתכנניה. לבו של הקהל הישראלי, ששבע כבר משמות ארגונים וולונטריים הקמים ונופלים חדשות לבקרים, נחמץ. 'אורחים למען', 'ארגון בשביל' ו'תנו הצלה' הם שמות שאינם מרטיטים עוד לבו של איש.

אולם שאלת השאלות היא אופן הצגת הרעיון הפרסומי. פרסומאי ההסתדרות שמטו את הקרקע הפרסומית הפורייה מתחת לרגליהם הממהרות מדי. במקום לצאת בסדרת מודעות „מהחיים" (תמונת פועלים משוטטים תחת הכותרת: „גם אתה עלול להגיע למצב כזה", ארה"ב, 1963) החליטו לצאת שוב בסדרת מודעות א־ל־ועד ציבורי שמשמעותן ומטרתן לוטות בערפל (מה זה „תנופה לצמיחה"?) ושמעל תוצאותיהן מרחף סימן שאלה גדול (אנשים רעים מלחשים שהוועד הציבורי נחל כשלון צורב).

בקיצור, מפרסומי ההסתדרות האחרונים נעדרים מחשבה, דמיון ומקוריות. אותן סיסמאות, אותן נוסחאות שחוקות, אותם עיצובים עצובים (אלמנטים ציוניים שסר חנם בעיני הציבור) ואותו מלל חסר משמעות וגדוש פאתוס שלא נותר אלא לקרוא ולגחך. חבל. רעיון נפלא התמוסס עקב השלנות הפרסומית.

נוסחאות שחוקות לא מצמיחות תנופה, גם לא להסתדרות הכללית, שמבקשים לחזרה לחברה

בזוית

שמואל בונים

מלה בסלע

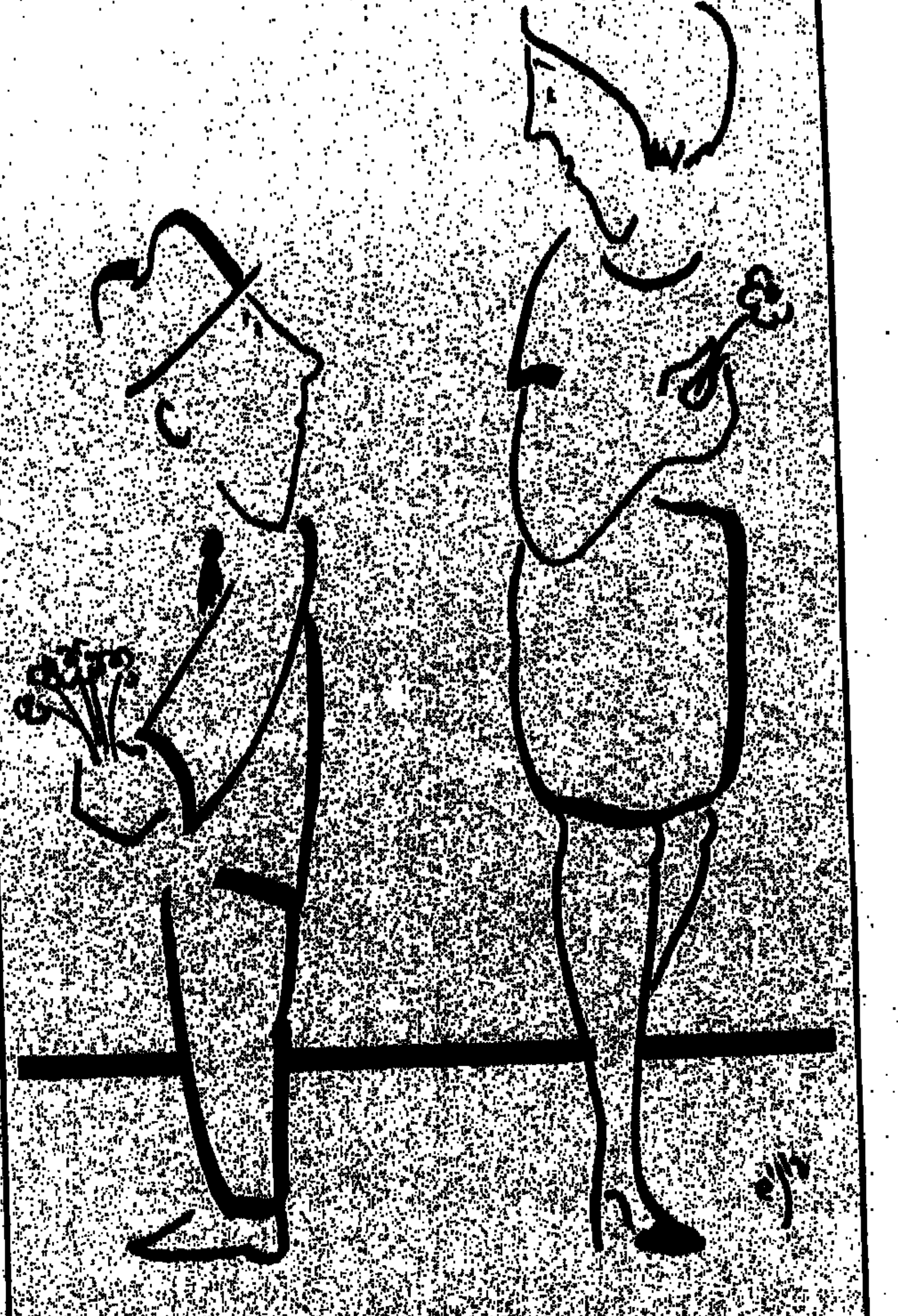

[illegible]

ימים רבים יושב היה ישראל בורוכוב במשקו שירש מאבותיו. מלטף מדי בוקר במבטו האוהב את הרי הגליל התחתון, יוצא לעבודת יומו ומוציא לחמו מן האדמה בזיעת אפו. הולך לו ישראל בורוכוב בשבילי המושב שלו, מביט סביב ועינו רעה במכוניות הפאר ויס האנטנות. גם עם רעיו שבגרו אין לאיש שיח ושיג, שכן אין דעתו נתונה לענייני בורסה ומניות. נחמה היה מוצא רק בחיק סיפוריו של שכנו הישיש, אביתר. יושבים שניהם, אביתר במקלו וישראל קטן הקומה בעיניו הבוערות, ומדברים בקורותיהם של ראשונים. ודאי תתמהו כיצד זוכר אביתר הישיש, כבר השמיעה, אחרון החלוצים-מייסדי-המושב, את שאירע בימי מלחמת העולם הראשונה: קל הדבר, אמנם מעומעם זיכרונו של הישיש בכל הקשור לארבעים השנים האחרונות, אך בכל הנוגע לנעוריו צלול וברור הוא, כמו היין שזורם היה מיקבי זכרון יעקב באותם ימים רחוקים.

באחד הימים, משהחל קבלן ערבי חופר בריכת שחייה כפאתי המושב, נקעה נפשו של ישראל בורוכוב משכניו הבורגנים. הפך במחשבותיו עד שגמלה בלבו ההחלטה לצאת לשוט בארץ: „לא אהיה אני, נצר לחלוצים, כאחד ממטיילי השבת המפונקים של החברה להגנת הטבע," אמר לעצמו, „לא תרמוס קפה ולא צידנית עמוסה אקה עמי. אארוז מיטלטלים מועטים באמתחת, אטילה על כתפי, ואצא לנור בארץ כמעשה אבותי." אמר ועשה. נטש את המשק המבוסס, ארז מיטלטליו ויצא לדרכו, כצב הנושא כל רכושו על גבו.

כיוון שראו כי ביתו פרוץ, וכשדהו פורץ העשב, אמרו שכניו כלכם כי ברעתו למכור את משקו ולהשקיע ממונו במניות. „אח, שטויות," רחה מזכיר המושב את חששותיהם במחי יד מגושם. „רק לצון תמר לו האיש המוזר הזה. יטעה לו בהרים ימים מספר, יישב על אבנים וקוצים עד שתחלש דעתו, וישוב לכור מחצבתו. מאז ילדותו זוכר אני את ישראל בורוכוב יושב כפוף בספרייתו האפלה. קורא בריתוק את הספרים העבשים שירש מאבותיו החלוצים, המספרים בעברית נמלצת וברוסית מתקתקה על מרד מעמרות ומהפכת פועלים. לכו ושאלו את שכנו הישיש אביתר לאן הלך. הן ידיד הוא לו כשם שאהב את זקנו החלוץ."

בדקו ומצאו שגם אביתר הישיש נעדר מנחלתו, ומעשה שהיה כך היה:

משאמר לצאת לדרכו, החל לבו של ישראל נוקפו. כיצד זה ישאיר את אביתר רעו מאחור, כודד במושב רשעים? הן סבו של ישראל שכנע את אביתר לצאת עמו מביתם שבגליציה לארץ-ישראל, ומאז נתון גורלו ביד משפחתם. נכנס לביתו של הישיש ומצאו מביט באלבומיו המתפוררים.

„קום קשישי, קום ונצא לחפש את רעינו החלוצים הפולחים תלם ראשון בשרמות עמק יזרעאל," קרא ישראל לתוך מכשיר השמיעה. „קום ונחבור אל אחינו לרוח, המחוללים אל לב הלילה לצלילי הורה סוערת!"

„אין איש," נאנח אביתר. „כולם הלכו מן העולם."

„הרך-לבב נעשית בזקנתך?" סנט בו ישראל. „הן תזכור כיצד עמד עליך זקני לשכנעך כי תצא עמו בדרך החתחתים לארץ-ישראל; התזכור כיצד נתגלגלתם בדרכים, ברכבות עמוסות לעייפה, ובאנייה שכמוה כקליפת אגוז. פשפש במוחך ודלה את הסיפורים הטובים על ימי בראשית בהם השיב זקני את רוחך עת אמרת למות במחלת הים. קום ונלך רעי אביתר לדרכנו הארוכה, כי כלו כל הקצין ועם ישראל מצפה לנו כי נשוב לתקוע יתד ראשונה בקרקעו" עלו בו, באביתר, ימי בחרותו ומעשיו הגדולים: אחז במקלו ויצא לאטו לדרך, בעקבות שכנו ישראל בורוכוב, המהלך בהתרוממות רוח.

כיוון שחשש פן יפלו בידי ערבים טלפן מזכיר המושב למשטרה ויצא בעצמו עם חבריו לתור בנקרות ובמערות כשלבו כבד עליו. למרות מורותם, חביבים היו עליו השניים, ובמיוחד ישראל, שעומר היה בפני ילדי המושב במכנסי חאקי קצרים וצורם אוזנם בקולו הנורא, המזמר בלהט שירי ארץ-ישראל.

משנודע דבר היעלמם ברחבי הארץ, החלו רועדות אמות הספים. עיתונאים וריזים החלו מחטטים במגרות הבית הישן ודולים תמונות מאובקות ומזכרות, שיעלו דמעות בעיני קוראיהם למול הגוויות המרוטשות שיתגלו, קרוב לוודאי. תיאורי השניים פורסמו וחבר כנסת היסטרי החל צווח לעבר עדר חסידיו כי יש להכרית ולהדביר לאלתר, אחד לאחר, את כל תושבי הכפרים הערביים הסמוכים למושב מרחק ארבעים פרסאות.

כעבור יומיים נרגעו הרוחות. נהג של משאית כבדה דיווח על זוג מוזר שאסף למכוניתו, סמוך למושב, והורידו בלב השרון. לדבריו, לא חדל הצעיר לזמר בקול נורא ולדבר במלים גבוהות, ואילו הזקן, כמדומה לו, בכה מרוב אושר.

שלא סיימו שליחותם והעבירוה לי. לבנם הקטן ודל הכוחו" הוסיפו להלך, זה שקוע בחזונו וזה ברעב הככר.

בערוב היום נקלעו לפתע אל בין גפנים מצלות, שאשכולות כבדים תלויים בחיקן. חש הזקן והיה מדרה לעברן כרב לשלמוניו. „יהי כן," חיזק ישראל את רוחו. „כרמים עשו להם ראשוני הבילויים ואינם עוזרים בידי אחיהם מקרוב באו. מהר ועשה בהם כלה אביתר ישישי, כלעם חפצך, שכן מרשות רשעים אתה לוקח."

עודם עומדים ומאביסים עצמם, קרב לבוא האיש הכורם; שמן כדור קיטור, וסיגר עבה מגדל מבין שפתיו הבשרניות. משראה כי חומסים את יבולו, מיהר לביתו וטלפן לידידו הטוב, איש הסיירת הירוקה.

יושבים ישראל בר-חוב ורעו אביתר, איש תחת גפנו, ונפשם טובה עליהם. ויפצה אביתר פיו ויספר לישראל כיצד הוציא זקנו את רעייתו היפה לכרמים, והיה מרדף אחריה עד שתשש ומשליכה ארצה. „מה אתך רעי אביתר," סנט בו ישראל, „שמועה אומרת כי גם כוחך שלך עוד היה לסוס הרבעה דמשקאי."

נצטהל הישיש ואמר: „רואה אתה, בני, אבנים אלה המוטלות בשדה? מרוכות מהן מהן האיברים שמוטלות היו לפני בימי נעורי, ושמעי הולך היה בין הבנות מקצה הארץ ועד קצה."

שומע ישראל, נפשו נרגשת ולבו מייחל לעלמת-החן שתופיע ותבוא בפניו מבין עלי הגפן כחולה שמלתה ופרח-בר בשערה.

לפתע אחזו רעד. „רעי אביתר, שומע אנוכי קול צעדיה?" צעק ברגשה גדולה. „צעדיה כשל צבייה, כעופר איילים השב לחיק האהבה. בואי כלה, בואי בתולת ציון וקרבי לגואל חומתך"

כיוון שראה איש הסיירת הירוקה את שניהם סרוחים על האדמה, סבר כי אין המדובר בבני-אדם כי אם בכדרווים שדמם מותר. לא בדק בציציותיהם, מיהר ודש בשרם, הכה וחבול, הקפיץ. ישראל צווח — „הו, מה נעם לי כאב האהבה," והישיש מנסה לשווא לגונן על עצמו במעט מקלו. רק משנשכבו מעוכים לאדמה, כאבן שאין לה הופכין, נח האיש מעמלו ועמד למלא בכיסיהם, משראה כי בבני-אנוש חיבל, ניסה להשיב רוחם. משלא עלה בידו מיהר לרכבו ונמלט על נפשו.

עם רדת הערב פקח אביתר את עיניו. מיד נסתחרר ראשו מחמת המהלומות שספג. שב ופקחן והביט בכוכבי מרום. „היכן אני," שאל את נפשו. „שמא כואבות עצמותי ממלאכת סלילת הכביש או נפלו עלי שודדים בדרכי למושבות הגליל?"

עצם עיניו וישן שינה טרופה, עד שהאיר השחר. קם אביתר ונתחדשו מכאוביו. התיישב על מקומו ומצא את רעו, ישראל בר-חוב רוחץ דמו הקרוש במי שלולית.

„הבה נסוב אחור ונשוב לביתנו," הציע אביתר בקול רך. „ראשי סחרחר עלי וגם בניך הומים לפרוץ החוצה, מפאת קלקול שעשו בהם אותם ענבים ארורים."

„חבלי משיח קשים המה" נתפרץ ישראל לדבריו. „וכי הבטחתי לך ארץ זבת חלב ודבש לאלתר? ומה אם חבלו בנו כמה קלגסים מבני תורכיה הארורה, האם בשל כך תאמר להפנות עורף לכל היקר ללבנו ולשוב לבית הוריך באותה עיירה משמימה בגבול ארץ גליציה?"

„כמו זקנך תדבר בני," נאנח אביתר. „אלא שאני איש פשוט. בימי זקנך סבלתי קרחות, כמוהו הוא חוצב להכות בלשונו. חלפו ימים והנה אני סובל דווי גדול, בעוד אתה נושא ומתן במלים גבוהה-גבוהה. בימי זקנך יכול הייתי להתהדר במעשי ובכוחי, אך היום יכירני מקומי בנפל הקטן, מוצא מרגוע לעצמותי הזקנות מול תנור וספל תה מהביל."

„התחשוב כי אני, טוב לבי כעת בבשרי הדואב וברוחי הרעה?" נזדעק ישראל. „אם ישר בעיניך שבת על סיר הבשר, פנה ושוב לאחוריך. אני אוסיף שאת ללא לאות פעמי מורחה, אל השמש העולה"

ראה אביתר כי חזקה על ישראל דעתו, ושב להלך בעקבותיו. הן לא ישוב לבדו באותו משעול, הרצוף מוקשים ומלאכי חבלה, המרימים עליך מקל חובלים? מהלכים היו שניהם מתון ומתאנחים, כי כבדה עליהם במאוד-מאוד ידו של איש הסיירת הירוקה.

בכרמי הבילויים

מהלכים היו שניהם לאטם בשבילי השרון, בין שדות ירוקים המשובצים אנפות לבנות.

„עורה רעי ואזור כוח," סח ישראל לזקן השקוע בשרעפיו, „ומה בכך אם לא בא אוכל לפינו זה שבוע ימים. הן מימים-ימימה ידוע לכל חלוץ כי לא על מזון מתקיימים גופו ורוחו, כי אם מאהבת ארץ-ישראל לבדה. הכט סביבך, בשמש, בשדות, הן קרובים אנו לאחינו היוגבים ובמהרה נשמע לבטח הד שירתם"

חזקה עליו רוחו שנחלשה קמעה מפאת הרעב והחל שר בחוזק קול שירי אהבה וכמיהה לנופי ארץ-ישראל. לשמע ומרתו נעורו חבגלות אחרות ונסו על נפשן; אפילו ללב הישיש כבד-השמיעה נתגנבה זוועה גדולה. משעמד ישראל וקרא באוזניו פרק שלם ממשנתו של חיים ברנר, בתוספת ביאורים משלו ומשל זקנו, שכה אליו רוחו והיה עומד ונושם בכבדות.

משתמה מסכת עינויו של אביתר הזקן, פנה אליך שכנו בדברי היגיון. „הבט, רעי, הן לא יאה לי ולשכמותי השם בורוכוב. טעות גדולה עשו זקני ואבי כשלא המירו שמם והותירו עצמם חצויים — הם במזרח, ושמם בקצה מערב-גולת-אירופה. לא איש חזון אני כאותו בורוכוב, העוקר פירמידות ומציבן על ראשן. איש מעשה אני, שהנחהו גורלו לעשות לרווחת עמו וארצו. לכן גמלה בלבי החלטה נוראת הוד להמיר שמי לישראל בר-חוב, כי בר-חוב אני לאבותי החלוצים.

בפרדסי השרון

הלכו כברת דרך ונשאום רגליהם לפאתי העיר הגדולה. כיוון שעייפו, סמך מנחת העפר וישבו לנו בצלו של עץ, אלא שלא נמצא להם צל ולא צלו של צל. יושבים היו בלב פרדס שיבשו מימיו. שורות-שורות עמדו העצים המתים, כמו היו בית קברות לחלוצי העלייה השנייה. בעת שניטעו העצים, עמדו על הפרק בניין הארץ וכיבוש השממה. שנים רבות החלוצים את האדמה בזיעת אפם, עד שצמח וגדל פרדס לתפארת. חלפו הימים, העיר גדלה והלכה, ויקם בה דור אשר לא ידע את עצי התפוז ותפארתם משכבר הימים; קמו נכדי החלוצים ענוכי הענבות, וייבשו את עצי הפרדס כדי שיוכלו למכור את האדמה ברווח לקבלנים, שישלמו בחובה את השורשים של מגדלי הבטון שלהם.

יושבים שני רעינו בפרדס הגווע, ועיניהם אינן רואות, מרצונן או שלא מרצונן. „חי נפשי, האין זה פרדס של האדון גוטליב?" חכך בזיכרונו אביתר.

„בוודאי שמעת שמען של אותו נבל, מבני העלייה הראשונה, שרודה היה על המורד לפרדסו עם עלות השחר, ואנו אצים-רצים אחריו, חסרי נשימה."

נשא ישראל עיניו וראה בינות לעצים את בית האריזה החרב העומד בשממונו. עצם עיניו ושמע קול זמרת הפועלות המתיינות, ואבותיו העושים בינות לעצים. הוסיף לעצום עיניו וראה כיצד יושבים הם לסעוד לבם בפת-קיבר ועגבניה. זה פורס פתו הדלה לרעהו ועיני ממנו ואושר גדולה שורה בינם.

„אתוודה בפניך, רעי אביתר," אמר ישראל בר-חוב. „עת יצאנו לדרכנו, אם כי נחוש היה ברעתי לבוא בקהל חלוצים, לא מאמין הייתי בכל לבי כי אזכה לראות את כל הטובה הזאת הנגלית כאן לנגד עינינו. בימים כהם יושב בית הייתי במעט, ופסה תקוותי, ואומר בלבי כי כלתה הטובה מן הארץ הזו. וראה זה פלא: יושבים אנו בין עצי פרדס מצל, פירות הזהב תלויים מעל ראשינו, וחלוצים מפעימים לבי בשירי גאולה."

נשא ישראל קולו ונצטרף לזמרת אבותיו הבוקעת מפרדס מת. ישב לו אביתר הזקן, אסיר תודה על שמיעתו הלקויה, ועיניו זולגות דמעות גדולות: על נעוריו הרחוקים, על רעיו שאינם עוד עמו, ועל גופו החסון שנתבלה ונתדלדל במרוצת השנים. פנה ישראל אל רעו, בבקשו לצרפו לשירה, ומצאו מתמוגג בדמעותיו.

„מנע עינך מבכי אביתר יקירי," סנט בו, „עצור במעיינות עינך, פן יראוך החלוצים בקלקלתך. הן לא תחפוץ כי יאמרו לנפשם — הנה הוא אותו אביתר גיבור ישראל שרוצץ, בידיו החשופות, גולגלתם של שלושה שודדים ערבים שנפלו עליו. הנה הוא יושב לפנינו ושופך דמעות, זה ששמעו יצא מקצה הארץ ועד קצה. בוודאי מתגעגע הוא לסינר אמו."

„ארבעה," נאנח אביתר מתוך בכייתו. „ארבעה שודדים ערבים."

„נו, שיהיו ארבעה," נתרצה ישראל. „העיקר, האר פניך, ואם חלשה דעתך לרגע, חזק ואמץ אל נמצא אנו רוחם של חלוצים, הרואים בנו מופת ודוגמה אישית."

נתרצה אביתר, והיו שניהם יושבים ומביטים בעלמות היוצאות מבית האריזה, בדרכן לאוהל המט לנפול בו קבעו מעונן. עלמות שחבשו לא מכבר בתי אולפנא בברלין, וכווינה המעטירה, המהלכות עתה ברגליים יחפות, וכמה תפוזים לסעודת ערבית נחים בכנף בגדן.

עודם שקועים בחן העלמות, והארץ נבקעה ברעם גדול. קפצו שניהם כנשוכי נחש והנה מפלצת גדולה וצהובה, קודעת פסים-פסים בפרדס המוריק, מותירה אחריה אדמה חשופה ומבוישת.

„אבוי!" זעק ישראל, „מי הוא זה הבא להשיב שממה תחת ברכה? מי הוא זה הקם על פרנסת הפועל להכריתה? קום, אם דם גברים זורם בעורקיך ולא שתן סוסות, קום צא אלי, ואני מרוצץ גולגלתך בידי החשופות!"

תמיהה גדולה תמה נהג הבולדוזר, על צמר הגברים הקמים עליו, זה מניף לעומתו אגרוף וזה מקל הליכה. שמע האיש את זעקותיהם, אך הללו לא חדרו ללבו, שכן בן ישמעלים היה, ושפת ישראל אינה שגורה על פיו.

„שמא בני עפולה הם, הבאים לקחת ממני נקם על שלא פתחו בפניהם הארומים את ביתם עת יצאו מארץ מצרים", חשב בפחד. ייתכן כי למרות הכל היה האיש עוצר ושואל לרצונם אילולא חזקה עליו מצוות הראיס בלומנשטיין, מחברת הבנייה, לסיים עוד באותו יום את הכשרת הקרקע.

„עצורו עצור פן יבולע לך!" „ועק ישראל, זינק ונתייצב קוממיות לפני הדחפור, כאומר לחצוץ בגופו בין עבר להווה.

נהג הדחפור הספיק לבלום, רגע לפני שמחץ את ישראל בר-חוב לתוך רכושו של מר בלומנשטיין מחברת הבנייה, ששייכת היתה, מן הסתם, להסתדרות העובדים. במהירות קפץ הערבי מן הדחפור והעמיס בזהירות את הגוף הקטן והמרמס על הכף הגדולה. את הזקן המפוחד הושיב לאחוז בראשו של האיש, ודהר לעבר העיר הגדולה, הרוקרת את האופק במגדליה הגבוהים.

והבחינו בשניים — בישיש ובקטן-הקומה. זינק ישראל ויעמוד למולן, תואר קומתו כגובה כתפיהן, מילא שחוק פיו, ויבוא אליהן בדברי כיבושין, על יפי תארן וזיו עלומיהן.

משחש בפניהן התוהות, מיהר להסביר: „מחברה ,כראסק' אנו, ולעשמהה נועדנו." וכדי לחזק דבריו פצח בשירי ליצנות לאנוור — הורה, הורה, מצב רוח/בחורים כארזים/אל תלחץ כל-כך בכוח/אלה לא חצילים.

פנתה האחת לרעותה ותאמר: „מה הסיפור של המעפן הזה, כסתלבט עלינו, מה?"

ותבט רעותה, שצלקות לכיכביר עוטרות פניה וישא ישראל חן מלפניה. ותאמר: „השני חטיאר, זה סבבה, רק מה, ניפס יותר מדי." וישחקו שתיהן מאוד.

„אוניים לי ולא אשמע," נפנה ישראל אל אביתר, „התבין אתה את הדברים שבפיהן?" ראה ישראל כי נשא חן ובאתהו מבוכה גדולה.

אחזה המצולקת בידו, ויילך אחריה, ואביתר הזקן מדדה אחריהם ורוטן, שכן לא יאים מעשי משובה לארם בגילו. הגיעו לגומה עמוקה וירדו בתוכה.

„הבט סביבך רעי אביתר," רעד קולו של ישראל, „אנוור אתה אם עיני מתעתעות בי. הן למשק פועלות נשאונו רגלינו: העלמות כולן טרורות בעמל יומן, מכשירות עצמן להתיישבות חלוצית. רעתי, מה שם אקרא לך?" פנה אל הוונה בלשון נרגשת.

„קוראים אותי סילבי," ענתה.

„לא עוד ייקרא שמך סילבי," רעם ישראל בקולו. „נס ציונה אקרא שמך, כי הדמת נס ציון וגאולת ירושלים!"

הביטה בו האישה, נרגזת ונכלמת. „שמע חביבי," סחה לו. „או שבא לך עלי או שלא. אם בא לך להתפלסף, לך לכנסת ותן לי לעשות כמה ג'וכות על הבוקר."

„חי נפשי, לא אבין רבר," אמר ישראל לאביתר. „לא עברית תדבר העלמה, כי אם אחת משפות נכר. שמא עולה חדשה היא. מקרוב באה? לא גואל לה. לא אח ולא רע במשק הפועלות, זולת רחל המשוררת הלוטפת מרי ערב שערותיה, ומיישנת אותה לקול עידי כינרת."

ראתה האישה כי לא תהיה תפארתה על הדרך הזו. נפלה על ישראל בחטף, תלשה מלבושיו ותעש בו כלבבה. יושב היה אביתר, מביט ברעו הנלחם על חייו וממלמל: „אל תחסוך ממנה שבטך, בני ישראל. קולע אני היטב לנפש בנות משק הפועלות המוכרות לי מנעורי; אך קרב הייתי למעונן, היתה השמועה עושה לה כנפיים. אילולא נס הייתי בעור שיני, עושות היו בי שפטים."

הביט וראה את הנערה קמה על רגליה. לובשת שמלתה והולכת לדרכה, יחד עם שעונו של ישראל בר-חוב, אותו שעון שנתן סבו לאביו בהגיעו לגיל מצוות.

החלוץ בן דמות היגון

מאת רועי רעשקס

מעשה בישראל בורוכוב, בן ה[illegible] החלוץ ש[illegible] את הארץ בבקשו [illegible]

במשק הפועלות

למחרת בבוקר שוחרר ישראל בר-חוב מבית החולים. לעומתו הוסיף נהג הדחפור לשהות חודש ימים בבית המאסר כיוון שנחשד ברדיסת יהודי במזיד.

לא עזרו תחינותיו של אביתר הקשיש, ולא מצחת רומאים מלומדים כלה ונתרצה עם ישראל שלא לשוב לביתו. יצאו שניהם, זה במקלו חה בתחבושת גדולה העוטרת ראשו, ומסעו במורד הרחוב בואכה ימה של עיר. מהלכים היו לחוף הים, וגלים קטנים נושקים נעליהם המאובקות. יחף צער ישראל, והזקן מקרטע אחריו, מפאת מקלו הנלכד בחול.

„ראה ים זה, מה גדול הוא ורחב," נאנח ישראל. „הריהו כנהר עצום ורחב המבדיל בין עמך ישראל לבין הארץ המובטחת. אומר אני לך, רעי אביתר, לו בנימין זאב הרצל עמנו היום, קם היה ועומד פה במלוא קומתו והדר זקנו, מניף מטהו, וראה זה פלא — הים נבקע לפניו, וכל פוורינו ודורשי שלומנו עוברים בחרבה, בשיר ובמחולות. עד הניעם הלום. מה נורא כי אותו יהודי גדול איננו עמנו עוד. לא עמד לו כוחו לשאת על שכמו משא אלפיים שנות עלטה."

כיוון שנעתקה נשימתו של הזקן, נתיישב לפוש. „ראה ים כחול וחולות זהב," שב ישראל להגיגיו, בהצביעו על פיסות הזפת הדבוקות יפה לרגליהם. „מה עוד יבקש אדם זולת ים, חול, שמש, וחבית למשכנו. הבא נישא עינינו לראות אניית חלוצים הקרבה לבוא. הבט, רעי, בדגל המונף, במחולות על הסיפון. הבט" נשא אביתר את מבטו וראה את מיכלית הענק הזוחרת באופק, אלא שבשל ראייתו, הלקויה מעט, דומה היתה לו לאותה ספינה בה הגיע הוא לחוף מבטחים.

„הן תזכור כיצד הורדנו לחוף תל-אביב", אמר לישראל. „הנשים, הילדים והזקנים נושאים קינה ונותנים קולם ב,שמע ישראל', בעוד הערבים מטילים אותם דבוקות מן הסיפון, ואחיהם קולטים אותם בזרועותיהם בספינות דילות מראה. כמה מהלוצינו, אף הם מך לבם ואמרו לשוב למכורתם, אך הערבים, ששקלו שכרם מראש, לא שעו לתחנוניהם והטילום מטה. רק בהגיע תורי לא המתנתי לערבי, ווינקתי קוממיות ממרומי הסיפון. נחתתי על ערבי, ענק כגלית, הכרעתיו מטה מכובד משקלי וכמעט הטבעתיו על ספינתו."

נשאו עיניהם והנה נתעלמה האנייה מן העין. „בוודאי לעיר הכרמל פניה," פסק ישראל באכזבה. „תקווה אנוכי כי אף שם יקבילו כהלכה פני עולים זה מקרוב באו."

עודם יושבים, ונזדמנו אליהם כמה עלמות מאותן שרבים משוררים לפתחן כיוון ששעת צהריים היתה, לא עלה כל שקל בחכתן, מהלכות היו, מענטזות כזבעי, ומצטות רבר על תירים מודקנים.

„הבט בהן בבנות החן" נגה ישראל בצלעותיו של הזקן, עד שעמדו להתפוקק. „ראה את העלות העולות מן הרחצה. הבא ננסה אליהן אמרי צחוק ושנינה. יהוע הרבר כי מרובים החלוצים ומועטות החלוצות, וכל חלוץ הנקלע לחברת עלמה מנסה לבוא עמה בדברים. סרבו העלמות

פורץ ההסגר הבריטי

בחלוף שעה ארוכה ננער ישראל מרבצו, אסף אליו את מלבושיו והביט משתומם בזקן המגחך ורוחק בו בקצה מקלו. „היכן היא," מלמל, „היכן אותה בתולה בת ציון שחלקה לי מאהבתה?"

„הלכה," נאנח הישיש. „הלכה לדרכה ושעונך עמה."

הביט ישראל בפרק ידו השחוף ותקווה חרשה נעורה בלבו: „מזכרת אהבה לקחה מעמדי לחש. „את שעוני תישא על לוח לבה עד עולם, לזכר רגעים יפים שעברנו כאן."

ניסה ישראל לקום, אך כשלו רגליו. מיהר אביתר הזקן, קנה כמה כעכים מצעי מסטודנט והביאם לישראל למען השב נפשו.

„איה היא, איה היא?" נגה ישראל עת קם על רגליו. הביט סביבו, והנה ירדה על העולם חשכה גדולה. אין איש רואה קצה אפו, לא כל שכן עלמות חן שהלכה מעמו לפני שעות מספר.

„אבדנו," פסק. „בעלמה לי אהבתי לנצח בערפילי לילה." עמד והיה שופך דמעותיו כמים. הביט בו אביתר, ומבוכה גדולה באה ברוחו. אותו אחד שהיה מעודדו ומחזק רוחו עומד לפניו כשבר כלי והוא חסר אונים להושיע.

„אבוד אבדתי, נכובה תוחלתי," נאנח ישראל בין יפחותיו. „כשפגש זקני באהובתו במשק הפועלות וכרת עמה ברית, לא נתעלמה מעיניו, אלא צעדה עמו עד יום אחרון. קשה עלי הדרך אביתר. רב כי הביטחון בצדקתה אך כה רבו תהומותיה?"

„ובכן, לא כך כדיוק היו פני הדברים," נתגמגם אביתר.

„למה כוונתך?" זקף ישראל אוזניו. „ראה, בטוחני כי לא העריך סבך עליו השלום וסיפר בפרק זה בחייו, דע לך כי לא כך בדיוק היו פני הדברים..."

„באר ופרכי" דרש ישראל. „באר ופרש דבריך!"

„ובכן, האמת חייבת להיאמר כי למעשה לא לסבך היה נתון לבה כי אם לי. רק משנוכחה כי לא אחפוץ ביקרה, נסתפקה בזקנך, שהיה כרוך אחריה כילד אחר סינר אמו. חוק ואמץ ילדי, כי הנשים אין בידן האמנות נסטה בין. ועל אחת כמה וכמה בינות לרגליהן."

נתפייס ישראל לעצמו והיה מהלך עם הזקן לאורך החוף האפל. לפתע קפא תחתיו: „הבט שם" משך בשרוולו של אביתר. „הבט ללב ים. הא זו אנייה המאותתת לנו דברי כפנסה!"

הביט אביתר ואכן, צלה של דוגית מרצד וקורץ בפנסה.

„למצוא מסתור," לחש ישראל בהפילו את אביתר שרקן. „אנייה אנגלית היא זו, המצפה מדי ערב לגיבורי ניל"י. חושש אני לגורל אותם מלחים אמיצי לב, ייתכן כי טרם נודע במחנם דבר תפיסת אנשי נצח ישראל לא ישקר. והתורכים ישיגום בכל רגע. נגוס אביתר פן ניכד בין מטלש לסרוף"

עודם קמים לבריח, והנה דמויות צצות מן החשכה ונערות בינות לגלים שוקקים. כבאנה הספינה הקוראת לדם באורה.

הביט בהם ישראל ואחז בראשו. „אביתר, שוטים אנו תיפשנו. בגו הרשינו. הן לא אנייה אנגלית היא, כי אם אנייה ידועה היא זו, הקרבה לחוף עם לילה. מגוד השוטש והאנגלים גם זה המכאות, אביתר רעי, מוכר לי על תוחלת מאות יהודים למורי טבל, הנמקים בבטן האנייה וכמהים לאדמת אבות הקורצת מסורת. ראה כיצד ישאו צעירים אמיצי לב אלה, אנשי הפלמ"ח שלנו, את העולים על גבם ויוליכום במים רבים עד הגיעם לחוף מבטחים."

(המשך בעמוד הבא)

באלט באופרה של המבורג, מתוך „כטוב בעיניכם"

מחול עם רוחות הצפון

ב ין הבאלט הדני ותיאטרון המחול של נידרלנד (הבאלט הלאומי של הולנד) קיימים קשרים רבים. נילס כריסטי, שעבד עם הלהקה הקיבוצית, בגיע לקופנהגן לעתים כדי ליצור, וברפרטואר הדני יש גם עבודות של יורי קיליאן, המנהל הצ'כי המוכשר של ה„נדרלנדס". במשך כעשר שנים העלה קיליאן את להקתו ממצב של ירידה ותרדמה — לפסגה רמה. כל שנה יצר שניים־שלושה באלטים חדשים בסגנונו המיוחד, הדינמי כליכך. עד שנדמה היה שמיצה את עצמו, ויש סכנה שהוא יעבור את הגבול הלא־מוגדר, אבל המורגש היטב, שבין סגנון אישי לחזרה על עצמו.

באמסטרדם הזדמן לי לראות מופע של ה„נדרלנדס", ובו שלוש עבודות, אבל אף לא אחת מהן משל קיליאן. משמע, הוא הבין, שיש צורך לשתף יותר ויותר יוצרים אחרים. [illegible]

[illegible]

ב„רומיאו ויוליה" הלך בצורה מרויקת מאוד אחרי הטקסט, ואילו ב„כטוב בעיניכם" — שאמנם נקרא „מוצארט ונושאים מתוך „כטוב בעיניכם"" הן עשר סצינות־מחול שאינן מתארות עלילה כלל, אלא רק נושאים כגון „תור הזהב האבוד", „הכל אוהבים ונאהבים", „הזמן" (שהוא מעין פאראפרזה על נאומו של ז'אק על שבעת־גילי האדם), או „הרעים נעשים טובים" וכו'.

„אמלט" נמצא איישם בין שני קטבים אלה. יש סיפור, אבל לעולם אין שימוש בפנטומימה מסבירנית, המחליפה דיאלוג נחוץ. נומאייר יצר הפעם שפת תנועה בימתית שיש בה רגשות ואפילו אופי של כל דמות ודמות, אבל הכל מצוי במסגרת מופשטת. יפה במיוחד הוא הטיפול שהוא מעניק לחיילי נורבגיה, הרצים וקופצים דרך הבמה במעברי־מלחמה מהירים, [illegible]

[illegible]

וכך, למרבה ההפתעה, נותר אמלט בחיים, כך אף אמו, ואפילו אופליה, שיצאה מרקדת (בסצינה מרגשת מאוד) — ולבסוף שלום על [illegible]

[illegible]

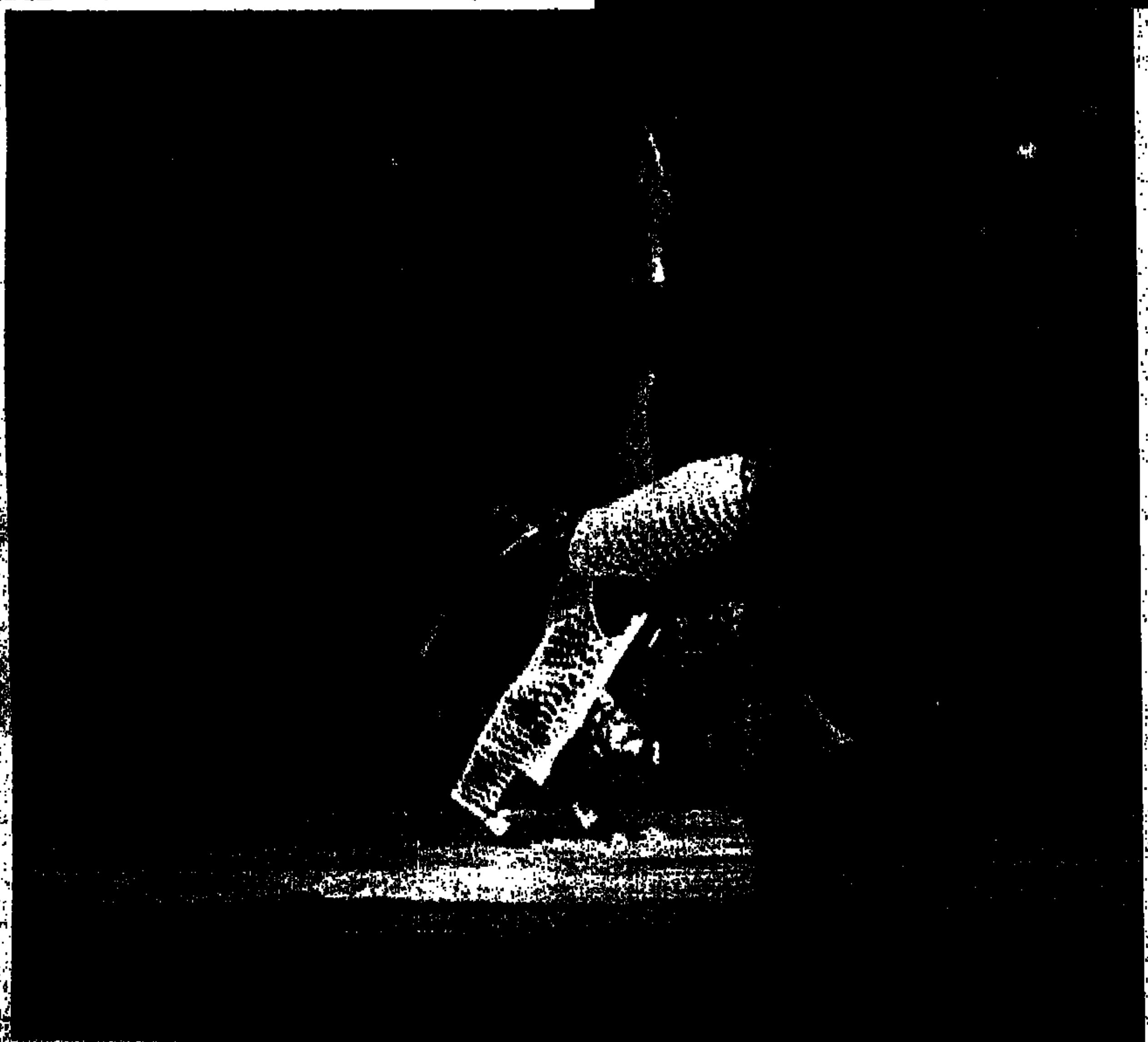

הבאלט המלכותי הדני, „אמלט" – צבאות נורבגיה מוקיפים את [illegible]

[illegible]

אופליה נשארה בחיים

[illegible]

מאת גיורא מנור

להקת הבאלט המלכותית הדנית „הרקידה" את שיקספיר באמצעות ג'ון נויאייר האמריקני, [illegible]

ש נתיים וחצי היה התי־אטרון המלכותי הדני סגור לשיפוצים. מאות מיליוני קרונות הושקעו בחידוש מנגנון־הבימה המיושן ובכל מה שמאחורי הקלעים, שכבר נראו ב„שנות עזוז". אבל האולם הנוצץ בזהב, שבימאותיו מכוסים קטיפה ארגמנית, נותר כשהיה, והקיסמה שמעל לפתח הבימה „לא למען התענוג בלבד", עדיין במקומה.

גם להקת הבאלט המלכותית — אחת הלהקות הוותיקות ביותר באירופה — היא מוסד מכובד בעל מסורת וסגנון [illegible]

[illegible]

החלוץ בן דמות היגון

המשך מן העמוד הקודם

הביט אביתר והנה אמת היא: נושאים הצעירים משאם על שכמו מהאנייה לחוף, בתבונת כפיים ובדומייה גדולה.

„לא עת היא לעמוד מנגד," נאנק ישראל, „בני ישראל תלויים בחסדי גלים, האנגלי משחר לטרף, ואנו נשכב כאן באפס מעשה? קום, רעי, קום ונחוש לעזרה!"

קמו שניהם, נתערבו בין העושים במלאכה, והיו מהדסים במים הקפואים. עת הגיעו לספינה גאו המים עד שיפולי סנטרו של אביתר. גל קטן הציף ראשו, והישיש שקע לתוך האפלה הרטובה. הביט ישראל ולא ראה את רעו.

„הושיעו!" זעק, „הושיעו, כי בא ידידי במים רבים!"

עודו נושא קולו, ואדם חגור בחגורת הצלה השליך לו משא כבד מן הסירה. חבט הגוש השחור והחלק בראשו של ישראל ושיקע גופו לקרקעית הים, מקום בו מצא את אביתר מפרפר נואשות. כדי עמל צף ועלה, רוחף את הישיש בכל כוחו ומשכיבו על המשא הקדוש שצף היה על פני המים.

„ברוכים הבאים," לחש ישראל בר־חוב לעבר משאו, עת הדפו לעבר החוף. „אחים כולנו. כל ישראל אחים." משלא נענה ניסה דבר ביידיש, אך ללא הועיל.

„ישנים המה," לאט לאביתר המתאושש לאטו. „נמים הגולים שלנו. שבתם לקן בניו שבתם הביתה!"

משקרבו לחוף, הואר לפתע עולמם כבמטה קסמים. האוויר נמלא ציוץ משרוקיות, וכל חבריהם נעלמו לפתע, כמו התמוססו בהימוג החשכה.

„האנגלים!" צווח ישראל, „האנגלים כיתרונה החישו עזרה ממושבות יהודה, קראו את חניכי התנועות אל הרגלו!"

שוטר מחלק הסמים גרר את האיש הקטן מן המים, ועמו אביתר, שנשימתו טרם שבה אליו.

„איך קוראים לך חביבי," נהם השוטר. עמד למולו ישראל בר־חוב, זקוף קומה אם כי רועד במקצת, ויאמר: „שמי ישראל, ואני יהודי מארץ־ישראל!"

„עוד חכם," רטן השוטר. „ומה מקצועך אם מותר לי לשאול?"

„איש עט אני," ענהו ישראל בגאון, „איש עט ובן לעם הספר!"

„עיתונאי!" נזדעק השוטר, ומיד נפל על ישראל והחל חובט בו, כאומר לעשות בו כלה ונחרצה. לבטח היה זה סופו של ישראל, לולא אביתר, שנתאושש קמעה, משך במכנסו של השוטר ולחש באזנו: „ממושב אנחנו, בהרי הגליל התחתון. אנא בטובך, אדוני השוטר, קחני הביתה."

בבית האסורים

מ שראה השוטר את הישיש המותש גאו רחמיו ונשתכח ממנו ישראל. לאחר שמילא בשים לב כתב אישום, הכולל בין השאר — הברחת סמים ארצה, תקיפת ישיש, רחצה בחוף ללא מציל וחשד בעיתונאות, אסר השוטר באזיקים את ידי ישראל וגררו לניידת. בהגיעם לתחנת המשטרה דחף את האיש הקטן, ההמום במהלומות שספג, והטילו לתא הכליאה, בינות לערב־רב של אנסים, רוצחים, וגנבים לסוגיהם. פקח ישראל את עיניו וראה את האנשים הרעים, מביטים ברחמים גדולים בגופו החבול ממהלומותיו של האיש הטוב. מי מהם תמך בגבו ועזר לו לישב, ומיד פלט ישראל בליל דם מפיו, כי היכהו השוטר היטב, כחבוט שטיח מאובק.

יושב לו ישראל משמים, ולבו כבד עליו מאוד. הנה, בסופו של עניין, הביאוהו האנגלים לבית האסורים. לבטח יגלוהו לאלתר מעם ארצו ומולדתו לקפריסין, או ללב אפריקה הרחוקה.

„נעמה לי מלכות התורכי מגולה זו שגזרו עלי בני אנגליה", נאנח. פתע נחלץ באחת ממעמקי יגונו. „אביתר!" איה רעו הישיש? באחרונה ראהו על חוף ים ומאז כמו בלעתהו האדמה. „ישיש ממולח" חייך ישראל לעצמו. שוב התחכמת להם, האין זאת? מצפה אנוכי בקוצר רוח לשמוע איזו תחבולה תחבלת ובאיזו מהתלה נשמטת מאחיזת הערלים הללו.

„הוקל לי," הודיע ישראל בר־חוב לשכניו לתא. „רעי היחיד, איש מידות ערמומי יצא להזעיק עזרה. במהרה יבואו אנשי ההגנה לחלצני, או אולי ישלחו תחתם את נערי חסמב"ה, לאמור — חבורת סוד מוחלט בהחלטו"

החל ישראל עובר בין שכניו לתא המנסים לנום, ומפזר להם הרים וגבעות. לאחר הבטיח כי יצרפו למחנה החלוצים בגדרה, לשני עבודה ביקבי זכרון יעקב, ולשלישי תפקיד נכבד בהסתדרות העובדים הכללית. בתחילה נדו הפושעים בראשם לארס המוזר הסובב ופיו מפיק מרגליות, אך משהחל שר, כלתה נפשם בו וכשגיונו ואמרו לעשות בו שפטים. אחז בו אחד ושניים אחרים החלו חובטים, עוקבים חבורה חבורה אחר מעשה ידיו של השוטר העברי.

כתמיד, נתערב מזלו הטוב של ישראל עשר דקות מאוחר מדי. הדלת נפערה בקול קרקוש מנעולים וישראל בר־חוב, משיב ימי חחלוצים כקדם, כרע נפל לזרועותיו החסונות של מזכיר המושב. מיד עם הגיעו למושב סיפר אביתר סיפורו והמזכיר חש לעזרתו של ישראל.

„מה עשיתם לאיש הטוב הזה?" נהם המזכיר לעבר שוטר משופם. „חי נפשי כי אם צדק היה במדינה זו, היו נועלים את תחנות המשטרה על מנעול ובריח, ושמים משמר, פן ינסו השוטרים לנוס לבין קהל ישראל!" „ספסיבה," ענה השוטר הגרוזיני, וקר קידה קלה בסברו כי האיש הנכבד מברכו לשלום.

השיב מזכיר המושב את רוח ישראל כפי יכולתו ונתיישב למולו. לגם האיש מכוס תה שהקריבו לפניו, ונתאנח מעומק קרביו המעונים. הביט בו ראש הכפר בחיבה רבה וגער בו דרך ידידות: „די לך, ישראל בורוכוב, בן כפרי, רב לך במעשי הלצון הללו. הן לא יאה לאדם בגילך, בן ונצה לחלוצים, להתגולל בראשי חוצות כאחד מארחי פרחי. אמור — חדל אני מהזיותי, והריני מפתח אסוריך לאלתר ומשיבך לביתך."

קירב ישראל פיו הנפוח לאזנו של המזכיר ולחש: „הבשליחות ההגנה אתה עושה או שמה שקלו הרוויזיוניסטים הבורגנים לירדך כדי שתשיבני משליחותי העלומה?"

נבוך המזכיר, כי ראה שלא עם איש היגיון נושא הוא שיח ושיג. חכך בדעתו ואמר לגייס אבותיו של ישראל למאבקו: „ביתך ריק, ישראל, והגנך עלה החוח. שנים על שנים חרשו אבותיך אדמה זו בזיעת אפם, ואתה קם ומשליכה לכלבים! הכי נשמע חילול קודש שכזהו?"

נתעצב ישראל, כי גאו בו געגועיו לשדהו וביתו, וגם המכה הגדולה לא הטיבה עמדו. פתח ואמר למזכיר הכפר: „אכן, ידידי, צעיר הייתי וגם זקנתי בבית זקני, שהורישו להורי, שהורישוהו לי במותם. יושב הייתי בטח, מביט סביבי וגאווה גדולה באה אל לבי בראותי מדינת ישראל שקמה לנו מתוך החזון וכיסופי אלפיים שנה, אלא שמחה שלא עשו חקרות והפורעים הערבים, עשתה אותה רוחה ארורה שנפלה עלינו פתע, אותה רוח גדולה שבאה לפתע מאמריקה הרחוקה. מביט אני בארצי והנה אין ילד היודע מאין בא, ומי הם אותם שבחייהם ובמותם ציוו לו חיים של מהרע. אין איש זוכר את אבותי החלוצים בשאר העמים היינו, ידידי, חיים משכר שאין עבודה בצדו, מעבירים העוסקים בני עם אחר, שוקעים בבצה של ניוון חמרי ורוחני כאחרו אם כה תאהבני כאשר תאמר, מדוע זה תדחק בי לשוב מהזיותי לעולם זה שלך? מאושר אני בנדודי בדרכי הארץ שלי, וכי תאמר לי כי אמכור אושרי בנזיד עדשים? במה תקנה לבי בטלויזיה צבעונית? במכונית חדישה באהבה זולה ומתקתקה? ומה אם עולמי כולו כמוהו כאבק ברוח ואין בו ממש? מאושר אני, ומה אם אין ממש בעולמך שלך, אנה אתה בא?" סיים ישראל דבריו הנרגשים, הביט במזכיר הכפר, הידיד לו מילדות, וחנה עיני שניהם זולגות דמעות.

תמו דברי השכנוע והכיבושין מפי המזכיר ויאמר: „שובה הביתה רעי ישראל, בוא ושב בינינו, נצעד שנינו בשבילי המושב, החולף ברדך כל בשר, ונביט בגעגועים בימים רחוקים. שוב הביתה, שכן כל זמן שישראל בר־חוב אחד בינינו עוד לא נמוגה התקווה."

נעתר לו ישראל, ויצאו לשוב לביתם. רק אחת התנה עם עצמו בביתו אשב, עד שתחלים מכתי ויעלו עצמותי בשר, או אז אשוב, במשנה מרץ, למסעותי, בחיפוש ללא לאות אחר עקבות אבותי החלוצים.

(שבו שני הרעים ישראל בר־חוב ואביתר לנחלתם, אך קורות מסעותיהם לא תמו ולא נשלמו. יתר מעשיהם ירשמו במדורנו, עד יימצאו לכולנו אותם ימים רחוקים.)

קנדי ו„הם" שרצחו אותו

מאת יהודה צור

הרכב השחור בעל ששת המושבים נסע במהירות של 20 קמ"ש בשעה. הגבר האדמוני ברכב חייך לעבר כמה נשים שבירכוהו לשלום מן המדרכה. מעט מאוד אנשים. האשה שלצדו, שחרחורת ויפה, חייכה היא.

הגבר שישב מולם נפנף גם הוא בידו לשלום לעבר הצופים, לידו ישבה עוד אישה אחת, גם היא חייכה, פנתה אל הגבר האדמוני ואמרה: „אדוני הנשיא, אתה בעצמך רואה, שלמרות הכל יש כאן, בדאלאס, אנשים שאוהבים אותך".

„כן," השיב נשיא ארה"ב.

הרכב השחור המשיך לאיטו את נסיעתו.

אדם לבוש בחולצה פתוחת צווארון טיפס על ספסל שניצב על המדרכה, בדיוק כשהשיירה הנשיאותית חלפה לידו, כדי לנופף בשלט שעליו כתוב באותיות שחורות: „קנדי, אני סולד ממך בגלל רעיונותיך הסוציאליסטיים" ומיד אחר כך נורתה ירייה.

„או, הם הרגו את בעלי, ז'ק, צעקה האישה שחורת השיער והתכופפה לעבר קנדי שהחל ליפול קדימה. כדור שלישי פגע בגבו של קנדי והוא התגלגל על רצפת מכונית השרד.

האישה צעקה לעבר שוטר־חרש שרץ לקראתם ממכונית אחרת בתוך השיירה. „עזור לי, עזור לי, הם הרגו אותו".

האיש קפץ למכונית הנשיאותית, כיסה בגופו את ז'קלין קנדי וצעק לנהג: „צא מפה ישר לבית־חולים".

יום שישי, 22 בנובמבר 1963, השעה 12.30 בצהריים.

כך התרחש הכל, בתוך חמש שניות, על־פי עדויותיהם של מושל טקסס ג'ון קונלי וסרטי החובבים שהנציחו את רצח קנדי. מאז שואלים כולם — מי הרג את קנדי?

בכל רצח פשוט שואל עצמו הבלש החוקר מי מעוניין במותו של הקרבן. הוא גם משחזר את פעולותיו, כדי לברר את זהותם של נפגעים אפשריים, שהמשך קיומו עלול היה לסכנם עוד יותר ולכן היו מעוניינים בסילוקו של הנרצח. בסקרי דעת הקהל שנערכים מדי שנה סמוך ליום רציחתו של קנדי, מתברר שרוב המרואיינים סבור שנרקם קשר מסועף כדי לרצוח את קנדי. אזרחים בארה"ב, בשינויים של אחוזים קטנים, גורסים מדי שנה שהם מאמינים שלי אוסוולד לא היה רוצח יחיד. גם אלה שמאמינים שאוסוולד אכן נטל חלק ברצח, מתחלקים בדעתם בין הסבורים שפעל על דעתו עצמו, לבין הגורסים שהיה רק מוציא לפועל של אינטרסים גדולים ממנו. ועדות הקונגרס, בהרכבים שונים, שהוקמו בסוף שנות ה־70 וראשית שנות ה־80, קבעו שרצח קנדי הוא תוצאה של קשר שמתכנניו אלמונים.

אנו נפעל כמו הבלש החוקר, ונשחזר בקיצור נמרץ את מכלול פעולותיו של ג'ון קנדי ב־1000 ימי שלטונו, כדי להבין אילו מפעולותיו פגעו באינטרסים האדירים השולטים במגורים שלמים בארה"ב, בכלכלתה, במדיניות הפנים והחוץ שלה, החל בחברות חובקות עולם, עד לפשע המאורגן, עד כדי כך פגע בהם קנדי, עד ש„הם", יהיו מי שיהיו, החליטו לחסלו.

האגדה נרקמת

ג'ון קנדי נבחר לנשיאות ארצו בבחירות שהתקיימו בדצמבר 1960, בהן גבר על יריבו ניקסון בהפרש של 118 אלף קולות בלבד מכלל 68 מיליון מצביעים.

כשנרצח קנדי לא פקפק איש בארה"ב כי מובטחת בחירתו לכהונה שנייה כנשיא; מזה חששו יותר מכל אלה שרצחו אותו, לפני שיהיה מאוחר מדי.

קנדי, דוברו של „דור חדש של אמריקנים" הרכיב צוות עוזרים צעיר ומבריק, בהם בלט אחיו רוברט, אשר מונה לשר משפטים, וביהין הפקיד אחריות על האף.בי.איי ומאוחר יותר נראה למה.

יום ראשון לנשיאותו, יום טקס ההשבעה בשמש חורפית של ינואר העניק קנדי לבית הלבן צביון שהיה מנוגד לא רק לצביון שהעניקו לו קודמיו, אלא היה שונה מכל דבר שראתה וושינגטון לפני ואחרי קנדי. בכל זאת ידע קנדי שהמבחן האמיתי של ממשלו יהיה כושרו להביא לשינויים מהותיים ומשמעותיים בארצו.

מדיניות חוץ

בפני קנדי ניצבה משימה אחרת: עיצוב מדיניות חוץ שתתאים לעולם המצוי בצל הנשק הגרעיני. קנדי ידע שהחלוקה המסורתית של עולם קומוניסטי מונוליטי מול המערב המלוכד — התפוררה מזמן. בתוך המחנה הקומוניסטי הלכה וגברה היריבות בין סין לבין בריה"מ. באירופה שוב לא הכירה צרפת במנהיגותה של ארה"ב והקימה לעצמה מאגר גרעיני לניהול מדיניות עצמאית. קנדי קץ במלל המשיחי של פוסטר דאלאס שר החוץ של ממשל אייזנהאואר. „ארה"ב אינה כליכולה וכליודעת כי אנו שישה אחוזים בלבד מאוכלוסיית התבל. אין אנו יכולים לכפות רצוננו על תשעים וארבעה אחוזים אחרים, כי לא נוכל לתקן כל עיוות או בעיה עולמית", כך אמר.

דבריו, ומעשיו לאחר מכן, בוודאי הקימו לו אויבים רבים מקרב אוהדי המלחמה הקרה.

מפרץ החזירים

לאחר בחירתו נודע לקנדי דבר קיומה של התכנית המתקדמת לפלישה לקובה כדי להדיח את קאסטרו. הס.איי.אי. אימן וחימש אלפי גולים קובניים מתנגדי קאסטרו למטרה זו. קנדי אישר באי־רצון ובליתיברירה את התכנית. וכך, שבועות מספר לאחר שהחל לכהן כנשיא, ב־17 באפריל 1961 נחתו הגולים במפרץ החזירים שבחוף הבצות הדרומי של קובה. כוחותיו של קאסטרו הכריעו מהר את המורדים שחסרו חיפוי אווירי נאות, לאחר שקנדי הורה לבטל כל סיוע כזה של צבא ארה"ב. הפולשים נלכדו בחוף במלכודת עצמם.

ג'ון ארליכמן ורוברט הנדלמן, עוזריו של ניכסון בתקופת כהונתו כנשיא שמונה שנים מאוחר יותר, כתבו לאחר פרשת ווטרגייט ספרי זיכרונות. ארליכמן כתב ספר נוסף, בדיוני כביכול, בו פועל נשיא ארה"ב, המגלם את דמותו של קנדי, בעצה אחת עם קאסטרו, כדי לחבל בפלישה שביצועה נכפה עליו בהיבחרו לנשיא. הנדלמן טוען בזיכרונותיו שבמשך כל שנות כהונתו של ניכסון כנשיא מנעה הסי.איי.אי. מעוזריו של ניכסון את הגישה לכל המסמכים הקשורים לפרשת מפרץ החזירים. לדבריו היה בהם כדי לראות את קנדי כשותף לכשלון. שנים לאחר מכן ממשיכים לטעון גולים קובניים שקנדי הסגיר אותם לידי קאסטרו. סיפורים רבים הורלפו, לאחר מותו של קנדי, על ניסיונותיו, כביכול, להרוג את קאסטרו באמצעות הסי.איי.אי. אולם רוברט קנדי סיפר ב־1968, זמן קצר לפני שנרצח בעצמו, שבאותו יום בו נרצח ג'ון קנדי עמד לצאת לקובה שליח חשאי עם הצעות להסדר מדיני. בראיון שהעניק קאסטרו לפני שנה לטד שולץ, מה„לוס־אנג'לס טיימס" תיאר כך את קנדי: „קנדי היה פשוט צעיר מאוד וחסר ניסיון בפוליטיקה, אם כי היה נבון, משכיל ובעל אישיות נפלאה. איני רואה את קנדי אחראי למפרץ החזירים.

פירוז גרעיני

שישה שבועות לאחר כישלון הפלישה לקובה איים חרושצ'וב בפגישתו עם קנדי בוינה לשים קץ לגישת המערב לברלין המערבית. באותו קיץ גברה הסכנה למלחמה גרעינית, וקדחת של בניית מקלטים סחפה את ארה"ב. טנקים אמריקניים הוצבו בברלין, ובאוגוסט הגיע המשבר לשיאו כאשר מזרח גרמניה הקימה את חומת ברלין. קנדי שיגר חיילים נוספים לברלין. בסתיו פוצצה בריה"מ חמישים מתקנים גרעיניים, לרבות פצצות רבות עוצמה. אולם קנדי ניהל את המשבר בתבונה והערוצים שהיו לו אל חרושצ'וב תרמו להפגת המתח; כל זאת בניגוד לדעת יועצים וסנטורים שתבעו יד קשה ואף מלחמה גרעינית נגד רוסיה. קנדי דחה את ההמלצות להבקיע בכוח את חומת ברלין כי הכיר בסכנה שבחילופי מהלומות גרעיניות.

בסתיו 1962 כמעט עבר העולם את סף המלחמה הגרעינית. ספינות רוסיות פרקו טילים, ומטוסי מיג מודרניים בחופי קובה. קנדי נדחף לפעול נגד הנוכחות הרוסית המוגברת בקובה, אך סירב להסתכן במלחמה גרעינית, כל עוד אין הוכחות ברורות להימצאות טילים התקפיים על אדמת קובה. ההוכחות הגיעו אל שולחנו ב־16 באוקטובר. קנדי הגיב גם הפעם בנחישות, אך בריסון, הוא לא הניח לרוסיה לשנות את מאזן העוצמה על־ידי הקמת בסיס טילים 180 קילומטר מחופי פלורידה. אך במקום מכה אווירית, כדרישת רבים בממשלתו, הטיל הסגר על קובה והורה ליירט ספינות רוסיות בדרכן לאי. עמדתו של קנדי הוכיחה את עצמה: קנדי קיבל תוך שבועיים שני מכתבים ממנהיג בריה"מ חרושצ'וב, בהם תשובות סותרות. הוא החליט להתייחס למענה הקביל מהשניים. רוסיה הסכימה להוציא את כל כלי הנשק ההתקפיים מקובה והודיעה שתאפשר פיקוח בין־לאומי בתמורה להסכמה אמריקנית שלא לפלוש לאי. קנדי, שמעולם לא חשב אחרת, הסכים — והמשבר תם. לאחר זמן פורקו הבסיסים הרוסיים והטילים פונו. במהלך כל המשבר הורגש היטב שקנדי משתדל שלא להשפיל את חרושצ'וב.

למשבר הטילים היתה תוצאה מפתיעה: בעקבותיו דווקא גברו תקוות השלום. במהלך מערכת הבחירות של 1960 הבטיח קנדי „לעשות מאמץ עילאי להפשרת הקיפאון בשאלת פירוק החימוש והניסויים הגרעיניים, כי העולם לא נועד להיות כלא בו ממתין האדם לתליינו".

בקיץ 63', חודשים מעטים לפני רצח קנדי, שררה אופטימיות מחודשת בדבר אפשרות להפשרה במלחמה וצעדי השלום והקץ למלחמה הקרה. הקרמלין הסכים להתקין „קו חום" טלפוני עם הבית הלבן וקנדי אישר מכירה של כמויות עצומות של חיטה לרוסיה. הדרך נחסמה לפתע בנובמבר, בדאלאס, כאשר „הם" דאגו לסלק את האיש „הרודף" לשלום.

למען הקדמה

מאשימים את קנדי בכך שהכניס את ארצו לתוך וייטנאם. אך שוכחים ששבועיים לפני הירצחו, בנאום פומבי, הצהיר על כוונתו להתחיל להחזיר לארה"ב את חייליה מווייטנאם. קנדי היה מתנגד חריף לקולוניאליזם. עוד ב־1951, כאשר ביקר ציר הקונגרס קנדי בווייטנאם שבשליטת הצרפתים, הביע תקוותו הנמרצת ש„בתוך 20 שנה ייעלם הקולוניאליזם". הוא סבר שתושבי וייטנאם נלחמים כלאומנים, לא כקומוניסטים. קנדי, שנסע בחברת אחיו רוברט, אמר זאת במפורש גם למושל וייטנאם הצרפתית. האחרון התלונן שהקנדים מנסים לחבל במדיניות צרפת. ב־1953 התנגד קנדי, שבינתיים נבחר לסנטור, להעניק 400 מיליון דולר סיוע צבאי לצרפת „אלא אם כן ישתמשו בסכום הזה כדי לעודד בכל האמצעים האפשריים החירות והעצמאות של וייטנאם". בחודשים הבאים נהפך קנדי לתומך נלהב של עצמאות וייטנאם ומתנגד להמשך נוכחות צרפת. יש לזכור שמדובר בשנות החמישים, בשיאה של המלחמה הקרה. קנדי דבק בעמדתו ותמך גם בעצמאות אלג'יר ושחרורה מעול צרפת: „אנו צריכים להציע לווייטנאם מהפכה חברתית ופוליטית אמיתית. מהפכה טובה יותר מאשר הקומוניסטים יכולים להציע", אמר.

כאשר הגיע לנשיאות חידד קנדי את עמדותיו. תומכי האימפריאליזם והקולוניאליזם בארצו ובעולם לא אהבו את דעותיו בעבר, ועכשיו חששו שינסה להגשימן. קנדי מינה שגרירים בעלי גישה אוהדת לעולם השלישי, ובעיקר לאמריקה הלטינית. הוא הרחיב את משלוחי המזון למען השלום. ערכם הגיע כמעט לשני מיליארד דולר בשנה, פי כמה מאשר בתקופת קודמו. הוא שם דגש בסיוע חוץ להיבט הכלכלי ולא לצבאי. קנדי נטש את עמדת דאלאס שהוקיע את הנייטרליזם כבלתי מוסרי, והעניק תמיכתו למנהיג העולם השלישי.

באוגוסט 1961 הציע תכנית שאפתנית, „הברית למען הקדמה" בכפוף להסכמתן לתיקונים יסודיים במבנה החברתי, ולנכונתן לחיסול המצוקות החברתיות המשמשות כר נוח לתנועות גרילה. היתה ארצות אמריקה הלטינית זכאיות להשתמש בתכנית סיוע של שלושים מיליארד דולר ב־10 השנים הבאות. משמעות התכנית היתה: רפורמה אגררית מסועפת, חינוך חובה לכל, בריאות וזכויות האדם ודמוקרטיה. אך עבור השכבות השליטות פירושה — אבדן שליטתן בארצותיהן, ועבור בני־בריתן בארה"ב — חיסול רווחים עצומים שנבעו מניצול עושר טבעי של אותן ארצות. קואליציה כזאת מנעה מקנדי את אישור התכנית בשלמותה. כאשר אושרה התכנית, לאחר הירצחו, דובר בה רק על 500 מיליון דולר. מותו של קנדי הסיר את הסכנה שארה"ב תעמוד על תנאיה לרפורמה חברתית, אשר ללא־ספק היתה מונעת הקמת תנועות גרילה וסבל של המוני איכרים, והיתה מונעת המשך קיומם של משטרים רודניים עד עצם היום הזה.

הספר החדש

למרות רוב לדמוקרטים בסנט ובבית הנבחרים, חברו יחד השמרנים משתי המפלגות כדי לסכל תכניות כלכליות של קנדי, ולדחות את רוב הצעותיו. במאבק קשה, וביתרון זעיר, הוא הצליח להוציא את השליטה בוועדת התקנון של הבית מידי השמרנים. הוא דחף להעביר בקונגרס חקיקה שהעלתה את שכר המינימום מדולר לשעה — לדולר ו־25 סנט. מיליוני פועלים הצטרפו לנהנים מחוקי שכר המינימום. הוא הביא לליברליזציה של הטבות הביטחון הסוציאלי, להרחבת פיצויי אבטלה בסכומים ניכרים, להקצבת סכומים אדירים לבריאות הנפש. חוק הבנייה הזרים קרוב ל־5 מיליארדי דולר בשנה לבנייה ציבורית זולה. מיליארדים נוספים הופנו, בפעם הראשונה ובהיקף שלא היה גם בתקופת רוזוולט, לעבודות ציבוריות באיזורי העוני של ארה"ב. קנדי החל לכהן כנשיא בעת ששבעה אחוזים מהמועסקים היו מובטלים, וצעדיו נועדו, בראש ובראשונה, להתגבר על כך. במטרה לשמור על הישגיו הכלכליים ייחס קנדי חשיבות לרמת המחירים. קנדי ביקש מפועלי הפלדה לחתום על הסכם אנטי־אינפלציוני, תוך מתן הבטחתו האישית שרמת המחירים תישמר. עשרה ימים מאוחר יותר התייצב במשרדו של קנדי רוג'ר בלו, יושב ראש מועצת המנהלים של הגדול בתאגידי הפלדה בעולם „יו. אס. סטיל". הוא הודיע לקנדי שחברתו החליטה להעלות את מחיר הפלדה בשיעור של 6 דולרים לטונה. רוב חברות הפלדה מיהרו ללכת בעקבות „יו. אס. סטיל".

לפני שנסגרה דלתו של קנדי אחרי בלו, נשמע קולו של קנדי האומר: „אבי אמר לי שאנשי עסקים הם בני זונה, והוא צדק".

אך בעלי האינטרסים האדירים שמאחורי בלו, שחשבו לשים קץ למדיניותו הכלכלית של קנדי — טעו. קנדי הצהיר שתאגידי הפלדה מעלו באמונו, וגינה בפומבי את ההעלאה. הוא השיב מלחמת תנופה שטרם נראתה כמוה בתולדות ארה"ב נגד הכוחות הכלכליים האדירים: הוא גייס את כל סמכותו של השלטון הפדראלי נגדם: הוא הגיש תביעות נגד החברות על־פי החוקים נגד המונופולים, הוחל בחקירות על העלמות־מס; סוכני האף.בי.איי נשלחו, בפעם הראשונה, להוציא מסמכים במשרדים הראשיים של החברות. משרד ההגנה הטיל חרם על חברות הפלדה שהעלו מחירים.

החברה השביעית בגודלה בייצור פלדה בארה"ב, הקשורה לאינטרסים של הרוטשילדים, ובניגוד לחברות הגדולות הקשורות עם האינטרסים של המורגנים, הודיעה שאינה מעלה מחירים. משרד ההגנה הצהיר שהוא מוכן להפנות אליה את הזמנותיו. בתוך 72 שעות נכנעה תעשיית הפלדה.

„הם" לא שכחו לקנדי את ניצחונו.

מדיניותו של קנדי סייעה לעודד הצמיחה חיונית במשק תוך יציבות הקו המתינלי, בהנחייתו של ולטר הלר, כלכלן אשר „חשדו" בו שהוא סוציאליסט, אימץ קנדי את תורת „התכנית החדשה".

לפי דברי „הכפירה" של כלכלנים אלה, על השלטונות לצבור במכוון גרעונות, בשעה שהמדדים מטפסים מעלה. קנדי ביקש מהקונגרס קיצוץ מסים של מיליארדי דולר לעידוד הוצאות צריכה והשקעות בעסקים כדי להמריץ צמיחה כלכלית. גם בתחום זכויות האזרח פעל קנדי בתקיפות, למרות הססנותו של אייזנהאואר. הוא הפעיל את המשמר הלאומי כדי לאפשר לסטודנטים שחורים ללמוד באוניברסיטות בדרום וכשזה לא עזר, שיגר, בפעם הראשונה, מאות סוכני האף.בי.איי למלא את המשימה. פעולותיהם של האחים קנדי, והידידות עם לותר קינג, מנהיגם של השחורים, הפכו את האחים קנדי לשנואי נפשם של הדרומיים השמרניים. „הם" לא שכחו זאת לקנדי.

האחים

רוברט קנדי נרצח ב־5 ביוני 1968. שעה לאחר שניצח בבחירות המוקדמות בקליפורניה, לבחירת המועמד הדמוקרטי לנשיאות ארה"ב שעתיד היה להיבחר בנובמבר אותה שנה.

הפעם „הם" לא לקחו סיכון. יום לפני הבחירות ברור היה לכל הפרשנים שניצחונו של רוברט קנדי יוביל לבחירתו לנשיאות בנובמבר.

„הם" לא שכחו מה שאמר רוברט קנדי לסטודנטים לאחר רצח אחיו: „הנשיא קנדי היה יותר מנשיא ארצו. הוא היה מנהיגם של צעירי העולם, של כל המדוכאים. הוא התכוון וניסה להיאבק נגד הרעב, החולי והעוני בכל העולם. אתם ואנחנו חייבים ליטול על עצמנו אותה אחריות ולהמשיך להיאבק למען אותן המטרות".

בבחירות המוקדמות לנשיאות, ב־1980, התייצב אדוארד קנדי, אחרון האחים קנדי, נגד ג'ימי קארטר, כדי לזכות במועמדות הדמוקרטים לבחירות בנובמבר אותה שנה. קארטר לא לקח סיכונים, והורה להגן על אדוארד קנדי כאילו הוא נשיא ארה"ב בפועל. אדוארד קנדי נסע במכונית משוריינת. ובעקבותיו טנדר עמוס סוכנים חשאים מזוינים בעוזי. מערך החגנה האישי שלו היה מורכב מחמישה מעגלים של צלפים, ואמצעים אלקטרוניים נגד מארבים ומתנקשים. למעשה שמרו עליו יותר מאשר על קארטר עצמו. שלוש משמרות של סוכנים חשאים ובכל אחת כיהן חמישים וארבעה איש. 162 סוכנים בסך הכל. קנדי הובס על־ידי קארטר. אך עד היום ברור ש„הם" לא יתנו לשום קנדי לאחוז שוב ברסן השלטון. כי אז הוא יעשה בו שימוש כדי למגר כוחם של אותם גורמים אדירים שרצחו את שני האחים קנדי.

הפשע המאורגן

עוד בשנות ה־50 החל רוברט קנדי להילחם בפשע המאורגן, עבור הקנדים, והם לא הסתירו זאת מעולם. הפשע המאורגן אינו ארגון פלילי רגיל, אלא תמנון הפורש זרועותיו לעבר כל מגזרי השלטון, החברה והכלכלה — ומשחיתם.

„זהו עסק של 50 מיליארד דולר בשנה", אמר רוברט קנדי, בעת שניהל מאבק נגד ג'ימי הופה, המנהיג המושחת שהיה קשור עם הפשע המאורגן של נהגי המשאיות.

רוברט קנדי מונה לשר המשפטים. הממונה על־פי החוקה על האף.בי.איי. במטרה להרחיב את המאבק נגד הפשע המאורגן. מנהיגיו ידעו זאת, והאמינו שהאחים קנדי מתכוננים באמת ובתמים, בפעם הראשונה בתולדות ארצם, למגר אותם. מנהיגי הפשע המאורגן, אשר קיוו שמיגור שלטון קאסטרו יחזיר לידיהם את אימפריית ההימורים שלהם בקובה, לא סלחו לקנדי על קשריו עם קאסטרו.

„הם" לא שכחו זאת. ואז הוקמה נגד קנדי חזית רחבה של אויבים, שבכוחה סילוקו היה יותר מאשר עניין שבאידיאולוגיה. „הם" ידעו שבחירתו מחדש של קנדי ב־64' מובטחת. משאלי דעת הקהל הראו זאת בבירור. „הם" ידעו שעם היבחרו מחדש יסיר קנדי את כפפותיו וינהל, יחד עם אחיו, מדיניות תוקפנית יותר להשגת מטרותיו. „הם" החליטו להקדים את קנדי, ופגעו בו ב־22 בנובמבר 1963, בדאלאס.

ג'ון פיצג'רלד קנדי (1917 — 1963)

ג'ון פיצג'רלד קנדי היה הקתולי הראשון, והאיש הצעיר ביותר שנבחר אי־פעם לנשיאות ארה"ב.

[illegible]

חותם אישי

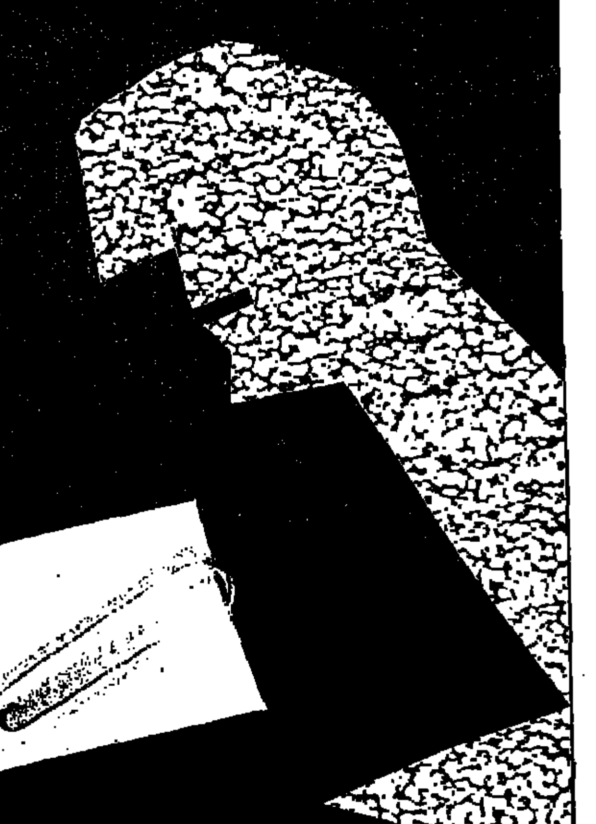

יהושע סובול

מבט מן הבמה

אנושי — יותר מדי אנושי?

תיאטרון הוא פעולה מוצגת לקהל. עושי התיאטרון יוצרים את הפעולה ומבצעים את הצגתה. הקהל מביא את עצמו ומציב עצמו כמטרה. אם הפעולה והצגתה קולעים אל המטרה – מתרחש תיאטרון. אם הפעולה והצגתה מחטיאים את המטרה – מתרחשת אכזבה, הקהל מתפזר כלעומת שבא, המטרה נותרת חלקה, דבר לא פגע בה.

תיאטרון הוא אמנות מדויקת. הקליעה אל ה„בול", הפגיעה בלב המטרה, היא בנפשו של התיאטרון. בלי זיהוי המטרה הופך התיאטרון, ויהא מרהיב עין ואוזן ככל שיהיה, לירִיות סרק באוויר וזיקוקין־דינור. במקרה הטוב – חגיגה עקרה, במקרה הרע – שעמום מביך.

יכולתם של עושי התיאטרון לזהות את לב המטרה היא יכולתם לזהות את לבם שלהם, לזהות בו את הנקודה הפגיעה ביותר, ומשזיהו – לכוון לאותה נקודה את הפעולה ואת הצגתה. על־מנת לעשות זאת, שומה על עושי התיאטרון לדמיין את עצמם יושבים שם, בתוך הקהל אשר יביא את עצמו ויציב עצמו במטרה להצגתם. פעולה זו אינה רציונלית. זוהי פעולת דמיון ואינטואיציה. עליך לדמיין את קהלך ואותך בתוכם, אחד מהם, חלק מהם, צופה דמיוני אידיאה של צופה, צופה אידיאלי.

אבל אתה מכיר אותו, הכרות אינטימית ביותר, לפניי ולפנים; הלא הוא אתה עצמך. הוא – מה שאתה רוצה, מבקש ומוחל שיעשו לך, אולם לא כפרט מופרד, מובדל, מנותק ומבודד לעצמו, אלא כאחד הממוזג בקהלו, כאחד שבתוך עמו הוא יושב. עמו – קרי: דורו, תקופתו, תרבותו, עברו, הווייתו, עתידו. מאפיינים אלה אינם מבדלים בהכרח גבולות מדיניים ולשוניים, ואינם כפופים להם. שאיפות, חוויות וחרדות עזות, ממקמות אותנו בקהל גדול ורב ממגוון דוברי לשוננו, או ממניינם של נושאי דרכונים בשלנו.

גם אם אי־פעם החזקת בדעה אחרת, אתה נאלץ לשנות את דעתך כאשר אתה עומד מול מחזה שקלע אל לב־לבם של קהלים זרים ורחוקים, ממש כשם שקלע אל לבו של קהל קרוב ומוכר.

מול האמת אין אנו חופשיים. האמת כופה את עצמה.

ויש, לכאורה, מקום לפליאה.

הלא אנחנו חברה של מהגרים ופליטים, ובניהם של עקורים וניצולים ושרידים. הלא עברנו הקרוב הוא טראומה נוראה של קרבנות רצחניים, וההווה שלנו רווי חרדות ופחדים ועתידנו מאוים. מה לחוויית־קיום זו, ולניסיון חייהם של בני־עמים היושבים על אדמתם מאות ואלפי שנים, בתוך מסגרות מדיניות, ותיקות ויציבות, ששורשיהן בימי־הביניים, וקיומן, לכאורה, מוצק ובטוח?

ואף־על־פי־כן, כאשר אנו פועלים ומציגים לעיניהם את בלהותינו שלנו, קולעת ההצגה אל לב המטרה – בקהלים זרים, כמו בקהלנו שלנו. הכל מתרחש כאילו יש בעצם ההצגה משום כוח תיקון. אנו מציגים את סיפור הניסיון שנעשה להפריד אותנו משאר המין האנושי, ועצם ההצגה הופכת אותנו לחלק חיוני ממנו. הכל קורה כאילו באבדנו היו הם, העמים האחרים, מאבדים לחלוטין את אנושיותם, ובעצם מאבקנו לשמור על צלמנו האנושי, הצלנו את האנושיות כולה, למעננו ולמען כל אדם.

אנושיים, יותר מדי אנושיים היינו ונותרנו, למרות הכל, למרות כל מה שקרה ונעשה לנו. זהו המסר החשוב ביותר שיש לנו למסור, לעצמנו ולאחרים. פעולה זו, כאשר היא מוצגת, קולעת אל לב המטרה, היינו: לקהל שהביא עצמו והציב עצמו כמטרה באולם התיאטרון, כאן ובמקומות אחרים, רחוקים מאוד מכאן.

*

מעבר לכותלי אולם התיאטרון, בחוץ, ברחוב, מנשבות רוחות אחרות לגמרי. שם מבקשים להפיץ תורה אחרת: מחמת מה שקרה ונעשה לנו, שוב אין אנו חייבים להיות יותר מדי אנושיים, אף לא אנושיים גרידא. אדרבא, מחמת מה שקרה ונעשה לנו, הרינו זכאים ללמוד לקח מן הגרועים שבאויבינו, מאלה שביקשו להוציא אותנו מכלל המין האנושי. אנחנו זכאים ללכת בדרכי מחוקקיהם, להעמיד את טוהר הגזע ואת האידיאל של מדינת־הלאום־האחד מעל לכל רעיון אחר, לנקות את ארצנו מזרים, ממיעוטים, למנוע על־פי חוק, או על־פי נוהג ונוהל, כל מגע בין נערינו ונערותינו לבין צעירים בני עם אחר, מחשש נישואי־תערובת („ראסן־שאנדה" בלע"ז, הלא הוא „חילול טוהר הגזע").

ובעצם, ולאמיתו של דבר, לא רק מחמת מה שקרה ונעשה, אלא, יאמרו המהדרין, זו חובתנו מכוח התורה וההלכה: להיבדל, להיפרד, להקים מחיצות בינינו לבין כל עם אחר, רחוק או שכן, ולשמור מכל משמר על דבר אחד: על עצם ההפרדה.

איזה ערך יש בהפרדה כשהוא לעצמה? שמא ערכה שלילי, כולה ביטוי לשבטיות, יותר מדי שבטיות, ואלה הנאבקים לכפותה על כולנו כערך עליון – מבקשים לעשותנו שבטיים, יותר מדי שבטיים? ואיזה ערך יש בשבטיות, זולת הסיכוי שזו תתמרן את קנאיה למלחמת נצח בבני שבטים אחרים, קנאים ממש כמותם?

חרדה. ממש חרדה, והיא בלב־לבו של כל אדם שחי בארץ הזאת. גם בלבם של אלה שעברו את המתרס ואימצו לעצמם רעיונות וערכים של אלה שביקשו להפריד אותנו משאר בני המין האנושי. החרדה בלבם, והם מתכחשים לה, ומעמידים פנים שהם שלמים עם אידיאולוגיה גזענית. הצהלה בקולם, הביטחון המעושה בפיהם, השחצנות והרהב במעשיהם ובלבם – חרדת־מוות מפני עצמם. על אחת כמה וכמה שחרדת־מוות זו מקננת בלבו של הציבור הדומם, הפוסח על הסעיפים, המבולבל והנבוך.

ומה יכול התיאטרון לעשות במצב זה? לעורר לפעולה, ולהציג את החרדה הזו, ולקלוע אל לב־לבה. לפתוח, לחשוף, להראות. לא לברוח מפני הבלהה המקננת כבר בקרבנו, אלא לעשותה חומר על הבמה, לעצבה בכל מורכבותה, ולשלחה אל הקהל.

להביא לכלל פעולה בימתית ולהציג את בלהותינו שלנו, זאת מוטל עלינו לעשות, ואם תיאטרון כזה נעשה, נישאר אנושיים, „יותר מדי אנושיים", כמו שהיינו ונותרנו, כאשר ניסו הנוראים שבאויבינו לשלול ולרמוס את אנושיותנו. את הפרשה הזו, את הטראומה הזו נעלה ונציג בעוד היא מתרחשת, כי זה המסר החשוב ביותר שיש לנו למסור לעצמנו על־אודות עצמנו, כלומר: עצם היכולת להציג ולשים על הבמה, נוכח פני הקהל, את הבלהה המתחוללת ברחוב ובנפש הנכבשים להסתה הגזענית. אם זאת נעשה, יתברר לנו עד מהרה כי אין אנו מבודדים ומנותקים משאר בני־האדם בחרדתנו מפני העלול להתרחש: יתברר לנו כי חרדתנו מפני עליית הקנאות הלאומנית־גזענית דווקא קושרת אותנו בקשר הדוק לבני עמים אחרים, שכנים קרובים, וגם בני עמים רחוקים.

עברית, חיה מוזרה

במה כותבים דיאלוג? בעט? במכונת כתיבה? במעבד תמלילים? כלים טובים מאוד כולם, אבל דיאלוג כותבים באוזניים. מכל מקום, דיאלוג שנועד לביצוע על במה, בידי שחקנים חיים, רצוי מאוד לכתוב בעזרת האוזניים.

דמויות הדרמה, מה שהיו קורין „הנפשות הפועלות", מדברות באוזניך, ואתה כותב. אם אינך שומע את קולותיהן של הדמויות, אתה יכול לכתוב מחקרים על דרמה, או ביקורת על דרמה, או תיאוריה של תיאטרון, אבל מוטב שתחסוך מעצמך, משחקנים ומקהל פוטנציאלי את העינוי, בקיצור: אם אינך שומע את הדמויות, מוטב שתימנע מכתיבת דרמה.

תכונתן העיקרית של דמויות הדרמה היא, שהן משמיעות את קולן רק כשאין להן ברירה אחרת, כשאין להן משהו יותר טוב לעשות. ועוד תכונה להן: הן מדברות בדיוק בשפה שלהן, ולא מעניין אותן כלל וכלל אם זו שפה תקנית, תת־תקנית, על־תקנית, עגה ברברית, או תערובת לשונות. דמויות הדרמה, למרבה הצער, מצפצפות על הדימוי של המחזאי, ולא אכפת להן כהוא־זה אם בגינן ובגין סגנון דיבורן יאשימוהו בביזוי השפה, בהזנייתה לאהבות זרות ואסורות, או בכל חטא אחר העולה על הדעת.

פעמים מתעקשות דמויות הדרמה להשמיע את קולן דווקא בשפה זרה, ואז ניטל על המחזאי האומלל לתרגם את דיבורן ללשון שבה הוא כותב את מחזהו. הבעיה מתעוררת, ככל־הנראה, בעיקר אצל כותבי דרמות עבריות שאינם משכילים לסגור את דלת חדר העבודה שלהם בפני מהגרים, פליטים ודמויות של יהודים נודדים שמוכנים לדבר אליך בשבע או באחת־עשרה לשונות, אבל מתעקשים שלא להוציא אף לא מלה עברית אחת מפיהן, מהטעם הפשוט שהעברית אינה שגורה על לשונם.

כאשר כתבתי את „ליל העשרים", דיבר אלי משה בפון עברית, מתובלת להכעיס ביידישיזמים גליצאיים; אפרים, לעומתו, הקפיד וטרח לתרגם את מדברו מגרמנית אוסטרית. אוטו וויניגר נשא את דבריו במשפטים גרמניים חדים וחמורי מבנה, ואילו אדלאיד, אמו, משפצחה פיה, נשתלחה במין תערובת מפחידה של גרמנית־יוואנית שזורה באידיש בוקוביאנית, אדישה לחלוטין למידת גמישותה של העברית וליכולתה להריק לכליה אותה בלילה רותחת ומבעבעת.

ואולם, הקושי הגדול ביותר נתעורר עם דמויות הגטו: בעוד וייסקופ משמיע את קולו ביידיש חיונית, אך וולגארית, של עמי־ארצות, בקול ניחר, צרוד, בתחביר פרוע ובאוצר מלים מוגבל, בא קרוק ודיבר יידיש יפהפייה, אצילית, עשירה, מתוחה ומאופקת, רכה ומדויקת. בעוד קיטל משתחץ בגרמניה מבריקה, וקטן כפילו, הד"ר פול, ב„קאנצעלייר־דויטש", בגרמנית המשרדית היבשה.

כך הם דיברו. לכתוב אותם בעברית – מלאכה כפויית טובה. תאמרו: אפשר להתעלם מאופן דיבורם, ולהעלותם על הבמה כאילו דיברו עברית תקנית מבטן ומלידה. אפשר – כל עוד לא שמעת את הדמויות מדברות באוזניך, ואז, כאמור, אחת היא אם תפברק את הדיאלוג המדומה שלהן בעברית תקנית, או בשפת מחשב אחרת. אבל משהשמיעו את קולן – שוב אינך חופשי.

ובעצם – מי מדבר עברית תקנית מבטן ומלידה? כלנו צאצאיהם של דוברי ערבית, סלובנית, מרוקאית, יידיש, תורכית, ספאניולית, גרמנית, פולנית, רוסית, רומנית – ומה לא? וקולותיהם של הורינו והורי־הורינו מהדהדים בקולנו, וכמוהו ספוג בנו ובלשוננו.

עברית חיה? עברית – חיה מוזרה.

יהושע סובול

שלום בית

חיה יוסף

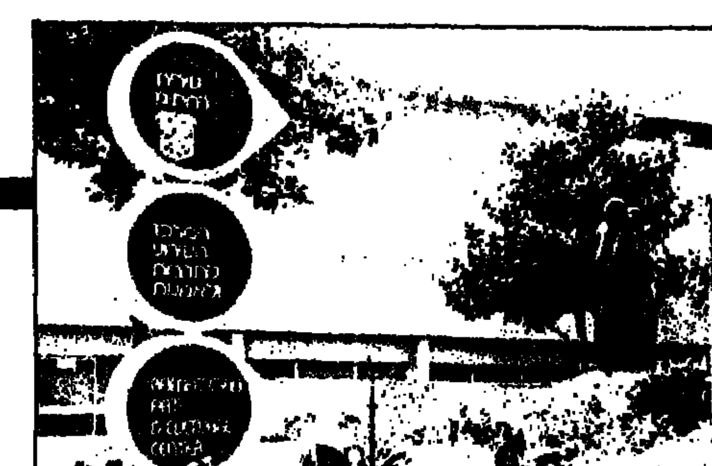

מה לא

בנות, הזהרו במעשיכן

בארבעה בנובמבר, בשעה חמש וחצי, כשהיה כבר כמעט חושך, עברתי ליד צומת המעפיל־תל־אביב. חיילת עצרה אותי, וכשראתה שאני אישה — נתנה לי סימן להמשיך. אמרתי לה שאני נוסעת לתל־אביב, אך היא הסתובבה ואמרה: „לא תודה".

בערך בשעה שש הגעתי לצומת הרצליה. נכנסתי למזנון ערבי שקשה לי לעבור לידו מבלי לטעום משהו. פתאום נכנסה החיילת בלוויית שני צעירים. לא יכולתי לשלוט ביצרי ושאלתי: „את חיכית לשני הבחורים האלה, או שבמקרה פגשת אותם?"

היא הביטה אלי בזלזול וענתה: „אני לא נוסעת טרמפ עם נשים".

הסיפור הזה הדליק לי כעין מנורה אדומה. מעשי אונס הפכו להיות חלק מן הנוף הישראלי, כמעט כל יום יש איזה סיפור של אונס ומי שקצת מתעמק בסיפור, ואפילו איננו פסיכולוג, או סקסולוג, יכול ללמוד משהו מעניין: בחורות רבות משחקות משחק מאוד מסוכן.

למשל, ביום ראשון, 17 בנובמבר, יכולנו לקרוא ב„על המשמר" על תיירת בת 24 (כבר לא ילדה!) שנאנסה. התיירת הכירה את הבחור בפאב של המלון. שם שתו כוסית או שתיים. והתיירת הזמינה את הבחור לחדרה בבית המלון היוקרתי שבו גרה ושם... הוא התפרע, היכה אותה, ולבסוף אנס אותה.

נחשוב רגע ונשאל, את התיירת ואת עצמנו: למה הזמנת לחדרך גבר זר, שרק לפני שעה קלה הכרת אותו? האם חשבת שיספר לך סיפורים על ציפורים ודבורים? אינני מצדיקה את הבחור, כל בן־אדם צריך לדעת לשלוט ביצריו. אני לא חושבת שהבחור חף מפשע מפני שהבחורה גירתה אותו מתוך שעשוע; הוא צריך להענש, אבל גם הבחורה נתבעת לאחריות.

הגיעה העת שגם הבנות תפסקנה לשחק את משחק הגירויים. אולי הן אינן מודעות למה הן גורמות; עליהן לדעת את כללי המשחק והסכנות שבו. זהו רק אחד מהרבה מקרים בהם שמענו על כך שגבר, המגורה יתר על המידה ואחר כך זונחים אותו — נהפך לאלים ותוקפני. התיירות יודעות בדיוק את כללי המשחק, ומי שמצית אש צריך לדעת שעלולה לפרוץ שרפה גדולה.

יד לפה

פירות גן העדן

לו אדם וחווה היו יודעים איזו התפתחות מחכה לעולם, ואיזה שינויים יעבור התפוח, ואיזה סוגי פרי ייתוספו לפרי היפה שהם אכלו ללא רשות, מי יודע, אולי בכלל לא היו רוצים לצאת מגן העדן, ובכוח היו נשארים שם. אבל הם שמעו בקולו של אלוהים וירדו אל הארץ, והארץ דווקא נעשתה יותר ויותר פורייה ויפה.

כיום, נוסף לתפוח־עץ הקטן, צומחים על העצים תפוחי זהב ואשכוליות, וכל מיני מינים חדשים, כגון: פומלה ואשכולית אדומה, ומשהו חדש, פומלית, בעלת צבע מקסים וטעם...גן עדן.

אז תצאו לשוק, או לסופרמרקט, ותבקשו את הפומלית, או את האשכולית האדומה, ותיהנו מן המראה, מן הטעם המתוק והמיוחד. ואף תוכלו להכין כל מיני מטעמים בעזרת הפירות האקזוטיים של גן העדן של היום.

החומרים: 1 כף מרגרינה או חמאה לטיגון, 4 נתחי דג ללא עצמות (דקר או פוטית), 2 כוסות מיץ אשכולית אדומה, 1/2 כוס יין לבן, קורט מלח ופלפל לבן, 1 כף עלי נענע קצוצים דק, 2 כפות חמאה, 3 כפות שמנת מתוקה, 1/2 בצל, קצוץ דק מאוד.

אופן ההכנה: מורחים תבנית פיירקס במרגרינה או חמאה ומפזרים עליה בצל קצוץ דק. מניחים את נתחי הדג על הבצל, יוצקים יין ומיץ ומתבלים. מכסים בנייר כסף ואופים כ־30 דקות בתנור, בחום בינוני.

מסננים את נוזלי הרוטב לסיר. מרכזים לכדי מחצית הכמות, תוך כדי בחישה. מוסיפים את החמאה והשמנת ומעמימים. יוצקים על הדג ומגישים.

מעטרים בפלחי אשכולית אדומה.

גם זאת ישראל

הנסיך בוולבו הלבן העיר את היפהפייה הנמה

בחודש מאי 1914 לא חשבו 20 החברים אשר התכנסו לאספת היסוד של „עיר גנים" שהתקיימה בתל־אביב, שפעם יקראו לעיר: רמת גן. וגם לא חשבו שתהיה זאת העיר הרביעית בגודלה בישראל. אפילו לא חשבו על עיירה, אלא הקימו אגודה בשם „עיר גנים", וכל חבר הכניס לקופה 50 פרנק ולוועד האגודה נבחרו שלושה חברים. חשבו להפוך את המקום ליישוב חקלאי, וכאספה נוספת, אשר התקיימה באותו החודש, באותה השנה, קבעו שכל חבר יקבל לא פחות מחמישה דונם אדמה ויוכלו להעביר את האדמה רק ברשות הוועד. עוד החליטו שבישיבות ובשיחות ידברו רק עברית.

ב־16 במאי 1926, נבחר אברהם קריניצי ראש המועצה המקומית, והוא כיהן כראש העיר עד יום מותו, בתאונת דרכים, בשנת 1969. בתקופת כהונתו הפכה המושבה לעיר. קריניצי היה הוגה הרעיון להפוך את רמת גן לעיר־גנים של ממש. נטע עצים, והקים גנים בכל פינות העיר. רמת גן, עיר קטנה, שלווה ויפה, שפה ושם עוד יש בה משקי עזר, רפתות ולולים. אך נבנו גם וילות יפהפיות וכמעט כל הקצונה האנגלית והסגל הדיפלומטי חיפשו דיור ברמת גן, כי... הייתה זאת עיר שקטה ושלווה: בבוקר יצאו העובדים לעבודה, הילדים לבית הספר, ואמהות טיילו עם תינוקותיהן בגנים. לאחר ששקעה השמש ישבו התושבים בגינותיהם. קצת טיילו, ומי שרצה ליהנות מחיי תרבות נסע לתל־אביב. עברו שנים, ראש העיר הראשון נפטר. ראש העיר השני, ישראל פלד, הובס. וראש העיר השלישי, אורי עמית נכנס לראשות העיר. ועדיין רמת גן נמנמה. אך הנה הוא הגיע, הנסיך על וולבו לבן, חייכני מבחוץ וקשוח מבפנים, בטוח בעצמו ובז להולכי רכיל הקטנים. הנסיך אמר: „התעורר העיר ולא תישן עוד" למה לי לנסוע בוולבו הלבן שלי לתל אביב כדי לראות הצגה טובה ולמה שלא תבוא ההצגה אלי לעירי וגם כל התושבים יהנו? אמר ועשה. קרא לסגנו, החבר חנן רוון, ואמר: מהיום אתה מכהן כראש הרשות לתרבות ולאמנות. חנן רוון לקח את המינוי ברצינות רבה.

מספר חנן: רציתי להחדיר לתושבי רמת גן את התודעה שאפשר לבלות גם ברמת גן ואין צורך לנסוע לתל אביב.

הלכתי, אפוא, למרכז לתרבות ואמנות ברחוב חיבת ציון ברמת גן. כבר בדרך יכולתי לעקוב אחר תכנית החודש. בכל לוח מודעות מתפרסמים תאריכי מופעים למיניהם. המרכז הומה אנשים ולא רק בערב. בבניינים נמצאת הספרייה הגדולה לילדים ולמבוגרים. המוזיאון משמש גם כאולם קונצרטים ופועלת ברמת גן תזמורת, נוסף לתזמורות ולנגנים שחנן מרבה להביא מבחוץ.

תיאטרון הספרייה אולם קטן ונעים. דומה ל„צוותא" בתל אביב.

מספר חנן: פעם הגיעו אולי 300 איש והיינו מאושרים שבכלל באו. היום אין ערב שלא נאלצים לשלוח קהל הביתה, בגלל חוסר מקום. כמעט כל ערב מתאסף קהל של למעלה מ־1000 איש. בבניין מתנהלים גם שיעורי קאראטה, בית־ספר לציור, מועדון שוחרי האופרה, שהמשתתפים בו עומדים אפילו ליד הדלת בגלל חוסר מקום. חוג לריקודי־עם פותח כמעט כל חודש עוד קבוצה, וכבר מתנהלות שלוש קבוצות עם הרבה משתתפים. המרכז פתח שלוחות בכל העיר ואין כמעט שכונה ברמת גן בלי פעילות תרבותית. מעניין שדווקא רמת גן פתחה תיאטרון, בעוד שברוב העיירות והערים סגרו אותם מחוסר תקציב.

לדברי חנן זאת התקופה הטובה ביותר לפתוח פעילות תרבותית. הרבה אמנים מחוסרי עבודה, שוקן ושק לקהל, מחאות כפיים, ביקורת, ויש לו בתוך לשוק. הסמיכו את השחקנים והטובים האמנו להם: כסף אין לנו, אך ניתן לכם אולם וקהל, מה שנכנס לקופה... זה שלכם. תהיו טובים... יבוא קהל ויהיה כסף. וההנהלה הצליחה.

הנסיך בוולבו הלבן הצליח. רמת גן התעוררה?

עצות מן השרוול

לעשות שרירים בחורף

נגמרה השחייה, כלומר, יש עוד כמה מופלאים אשר הולכים לים, ואפילו נכנסים למים, ואפילו יחידי סגולה אשר כרשר תם כרטיס חבר לאיזה מועדון ספורט יקר שבו אפשר לשחות בבריכת מים מחוממים. אך רוב הישראלים שוחים באמבטיה או מתעמלים קצת בישיבה לפני מסך הטלוויזיה. החורף הוא הזמן שבו מתנוונים השרירים וזה מאוד־מאוד לא טוב. יש אפשרויות להתעמל ללא מאמץ מיוחד, ובמיוחד לעשות תרגילי בריאות.

בחורף הולכים פחות, הישיבה מזיקה לשרירי־הגב ושוב אנחנו מתחילים לסבול מכאבי ראש, גב ורגליים. על־ידי תרגילים אפשר למנוע, או להקל על הסבל. גם ליד שולחן הכתיבה, ליד מכונות העבודה, במיוחד מכונות תפירה, בתוך המכונית, אפילו בשעת הנהיגה, ובמיוחד בעמידה ברמזור: שניים, שלושה תרגילים כמה פעמים ביום — ותרגישו מצוין.

● חשובים התרגילים לכיווץ ושחרור כלי הדם: מכווצים את האגרופים, סופרים עד 5 ומשחררים. חוזרים על התרגיל כמה פעמים, ואחר כך עושים אותו תרגיל בכפות הרגליים, הפה ואפילו העיניים (לא ליד הרמזור), לוחצים את הישבן אל מושב הכיסא — ומשחררים. מרימים את שתי הידיים, פותחים את כל האצבעות, נושמים עמוק, משחררים ונושפים.

● עלייה במדרגות היא תרגיל העזר לבריאות מכל הבחינות. כדאי לעלות תמיד שתי מדרגות יחד. אפשר להתחיל בכמה מדרגות ולהוסיף יום־יום קומה. אפילו אתם גרים בקומת קרקע, תמיד אפשר למצוא איזו שמה גבוהה יותר לעלות אליה.

● העור זקוק לחמצן: לנשום, ובשעת הכנסת האוויר לריאות, לדחוף את הבטן קדימה; להוציא את האוויר ולנסות כאילו להדביק את דפנות הבטן לגב.

● בגלגולי עיניים ישחררו אתכם מלחץ בגב וגם בראש. בכלל כדאי לעצום ולפתוח את העיניים, אפילו באמצע הקריאה. במיוחד בזמן שמביטים בטלוויזיה.

● סיבובי ראש ושחרור שרירי הבטן, כלומר לנשום עמוק, ולנשוף בשעת הוצאת האוויר בשלושה. זה מאוד מרגיע, ביחד עם זה מרענן.

● בבית השימוש אפשר לעשות תרגילים העוזרים לבריאות יותר מכל תרגיל אחר, למשל: בשעת הלחץ להתכווץ ולהניע שמפסיקים ללחוץ — מתרוממים, נושמים ונושפים עמוק.

● כשרוחצים את כפות הידיים משפשפים אותן חום ומנערים, כאילו רוצים לפזר את המים.

ובכן יש הרבה דרכים לשפר את הבריאות, להרגיש טוב ורענן, מבלי לעשות מאמץ מיוחד, העיקר להרגיש...

"מפ"ם עצמאית ולא פראייר של השמאל"

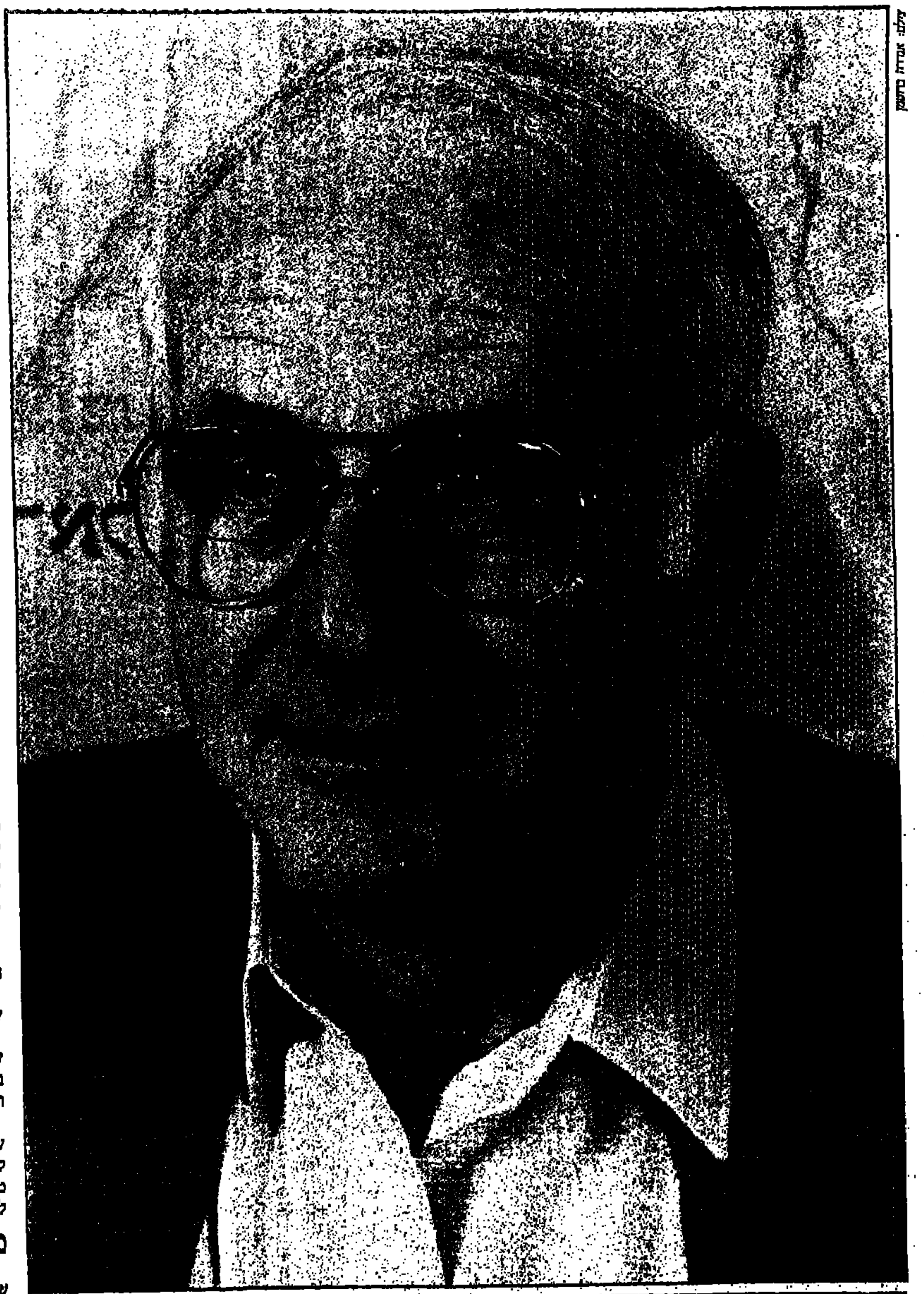

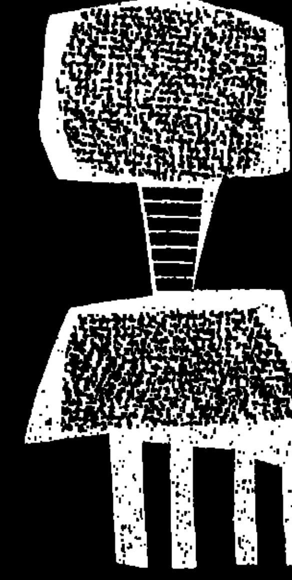

עם אלעזר גרנות מזכ"ל מפ"ם

מאת עודד ליפשיץ

"אני חונכתי במפ"ם על נכונות לדרך ארוכה. אם בבחירות הבאות לא נשיג את המטרה — צריך יהיה להגביר את המאמץ"

שנה אחרי הפרישה מן המערך, יש תחושה [illegible] החמצה במפ"ם. המשא ומתן עם ר"צ נכשל, [illegible] לא מחמיאים, ולמרות הניסיונות לפרוץ [illegible] לציבור נדמה שאנרגיה עצומה עדיין [illegible] במאבקים פנימיים.

אלעזר גרנות, מזכ"ל מפ"ם, משקיף על המציאות הקשה בהווה [illegible] ראות מפ"מית־דיאלקטית אופיינית: אופטימיות מודאגת, משולבת [illegible] אופטימית. מפ"ם העצמאית תצבור כוח, לדעתו, ותפתיע לטובה [illegible] הבאות.

העימותים התכופים בין הליכוד למערך סביב המו"מ לשלום [illegible] לשיאם בפרשת פרס־שרון. האם אתה חוזה פירוק ממשלת האחדות [illegible] משמעותו של מהלך כזה לגבי מפ"ם?

לא הייתי מסתכן בנבואה. לא ברור אם התהליך המדיני המתרחש [illegible] ייתן לפרס עילה לפירוק הממשלה, ואם הוא נחוש בדעתו עד [illegible] שימממש אותה. כרגע, הכדור כולו בידי הירדנים והפלשתינים, [illegible] לתת לפרס קצה־חוט שיוכל להיאחז בו.

האם פניית התק"ם למפ"ם לחזור לשותפות עם "העבודה" [illegible] לסיכוי לפירוק הממשלה?

פניית התק"ם היתה פנייה מוזמנת...

מוזמנת על־ידי מפ"ם?

לא. זה הוזמן על־ידי כמה חברים במפ"ם שהחליטו לנהל פוליטיקה פרטית, ולא אנקוב בשמם. זה היה צעד בלתי־אחראי, לא־שקול, [illegible] ומזיק. הניסיון לאלץ את מפ"ם להיענות למתקפת חיזור מוזמנת, [illegible] מדבר על עובדות ולא על השערות, היה סטייה מהקו המוסכם, [illegible] להכרעות הדמוקרטיות של מרכז המפלגה. גם אם נניח שלא היתה [illegible] לפנייה, ושהתק"ם פנתה מיוזמתה למפ"ם, אזי בעצם הקריאה יש [illegible] שהם רוצים בנו, אבל התק"ם עצמה נמצאת במעמד נחות בתוך [illegible] העבודה. עוד בימי הבחירות התנועה הקיבוצית כולה הוצגה [illegible] הציבור, והנחיתות באה כיום לביטוי במעמד שיש לתק"ם [illegible] ובממשלה. התק"ם מציעה שנצטרף לממשלה, שהיא עצמה יוצאת [illegible] מדיניותה: ממשלה שאחראית למיתון הרסני, ל־150 אלף מובט[illegible] למתקפה מתוכננת נגד מערכת העזרה ההדדית של ההסתדרות, [illegible] שנשב בממשלה שפגעה קשות בחקלאות, במושבים ובקיבוצים [illegible] שרון יושב בה.

באיזו מסגרת תלך מפ"ם לבחירות הקרובות?

לכל חבר במפלגה צריך להיות ברור לחלוטין שמפ"ם החליטה, [illegible] האחרון שלה, ללכת לבחירות כמפלגה עצמאית.

האם פניית התק"ם תחזיר את מפ"ם לתקופת התלבטות, כמו [illegible] של "בן מערך, לא מערך"?

אני מצטער על כך שפנייה זו עלולה ליצור אי־שקט במפ"ם. מפ"ם [illegible] שיתוף פעולה בכל מישור אפשרי עם "העבודה". היא שותפה [illegible] בסיס מצע מוסכם ומעמד נאות, לממשלה אחרת, ושותפה [illegible] וברשויות המקומיות. שיתוף פעולה — כן. שותפות במסגרת אחת — [illegible]

מפ"ם פרשה מהמערך לא רק בגלל ממשלת האחדות, אלא גם [illegible] ש"העבודה" פנתה ימינה. למרכז. עוזי ברעם, מזכ"ל "העבודה" [illegible] למפ"ם איחוד. הצעתו נוסחה בצורה פוגעת, ותוכנה אינו מתקבל על [illegible] מפ"ם תישאר עצמאית, ומטרתה העיקרית היא לגבש כוח לקראת [illegible] לכנסת השתים־עשרה.

מאבקי כוח בתוך המפלגה

הקריאה שהוזמנה אצל התק"ם מצביעה על התארגנות [illegible] של קבוצת כוח במפ"ם. מדברים על "חוג העמק", חלק [illegible] והסיעה בהסתדרות. האם מפ"ם אינה יכולה להחזיק [illegible] הפנימיים בתוכה?

אני שמח שלחברי מפ"ם דעות שונות. היה ויהיה ויכוח [illegible] האוריינטציה כלפי מפלגת העבודה. זה לגיטימי ולא מפחיד, כל [illegible] בנוי על חופש הוויכוח, הכרעת הרוב ומשמעת בביצוע. יש לנו [illegible] במפלגת העבודה שותף קרוב, וטבעי שיש בו יותר חברי קיבוץ [illegible] המשותפת של התנועה הקיבוצית, המפעלים האזוריים המשותפים [illegible] אלה גורמים לכך שאצל אותם חברים הפרופורציה בין השונה [illegible] לבין המשותף למפ"ם ול"עבודה" — שונה מזו של חברים אחרים [illegible]

טוענים שקבוצה זו משתלטת בהדרגה על עמדות כוח [illegible] המפלגה. האם אינך חושש שתשב לבד בקומה ג', [illegible] לא יהיה מי שיתמנה [illegible] המוסכם של המפלגה, [illegible] לייצגך?

אדבר בגילוי לב, למרות הצורך בזהירות. ידוע לי שאותה קבוצה [illegible] קורא לה "חוג העמק" מקיימת בתוכה התייעצויות ושיתוף [illegible] לשותף, ואפילו לתאם עמדות, אבל מרגע שקבוצה מחזקת [illegible] בנאמנות קבוצתית, שהיא מעבר לנאמנות להחלטות הדמוקרטיות [illegible] — יש בעיה. אינני אומר שזה, כיום, סימן ההכר של הקבוצה [illegible] חודשים התעורר חשש שיש מצב כוח שבכמה קבוצות, [illegible] במפלגה הכרחי שמפלגה לא יכולה להתקיים עם קבוצות [illegible]

גם אם נעשו שגיאות בעבר, [illegible] אולי מקום לביקורת, [illegible] הקבוצות...

איני היחיד שנתן ביטוי לטענה זו, אשיב לך: [illegible] להיות מעורב במידה מלאה במדיניות הפרסונלית [illegible] למנוע, אם יש ניסיונות כאלה, השתלטות ארגונית של חוג זה [illegible] המפלגה.

יתרה מזאת: במאבק בין קבוצות מאורגנות נפגעו יותר [illegible] ראויים שלא היו כאף לא אחת מהקבוצות. [illegible] במוסדות ובפעילות של מפ"ם.

מה בקשר לסיעה בהסתדרות?

בהסתדרות אנו במצב של אנומליה: הסיעה שם בקואליציה [illegible] כשהמפלגה באופוזיציה. בנוסף לכך, יש מזכ"ל, ישראל קיסר, [illegible] לעמדותינו, אם כי חברינו שם טוענים [illegible] יותר משהיינו רוצים. כמה מחברינו בהסתדרות [illegible] שותפות שם. לא הבינו שעליהם לחזק את ייחודה של מפ"ם [illegible]

ואת עצמאותה של מפ"ם כמפלגה, דווקא כדי לאפשר את המשך המערך בהסתדרות. במקום זה חשבו שעליהם למשוך את המפלגה לשותפות כוללת עם "העבודה", ונתנו להשקפתם ביטויים קשים. היה גם ניסיון להתלכדות ארגונית, שהופסק באִבּו.

הסיטואציה של מפ"ם בהסתדרות שונה מזו של "העבודה" בהסתדרות. קיסר, כמזכיר ההסתדרות, חייב לשמור על עצמאותו כלפי מפלגתו וכלפי הממשלה. אילו מזכיר ההסתדרות היה חבר מפ"ם — גם אז היה עליו להיות עצמאי באותה מידה. אנחנו מפלגה קטנה, הסיטואציה שלנו שונה לחלוטין, והגזירה השווה שנציגי מפ"ם בהסתדרות גוזרים בין העצמאות של נציגי "העבודה" בהסתדרות, לבין המעמד שלהם כלפי מפ"ם — מוטעית. במפ"ם, מקור הסמכות לגבי כל המישורים הארציים, הוא בבית הזה, כולל הכנסת וההסתדרות.

מעבר לביקורת, עמדות סיעת מפ"ם ופעולותיה בהסתדרות לא באו לביטוי מספיק, ולא הוצגו כראוי לציבור הרחב ולציבור שלנו. לנציגי מפ"ם היה חלק חשוב בגיבוש מדיניות ההסתדרות על־פי עמדותינו, וחבל שהיו מאופקים מדי בביטוי עמדתם העצמית.

בעניין זה, כמו בעניינים אחרים, יש לי גם טענות חמורות כלפי "על המשמר"...

זה לא עיתון טוב?

זה עיתון מצוין, יש בו אנשים נבונים, עורכים מאוד מנוסים והרבה אנשים פוליטיים. אני מכיר בעצמאות המערכתית של העיתון, אבל זהו עיתון של מפ"ם וצריך לתת לה ביטוי. לא תמיד זה קיים — ואתן לך דוגמאות: ויקטור שם־טוב נאם נאום מצוין בכנסת בעניין יהודי ברה"מ. נאום בלי "גימיקס", ענייני, מנתח, עמוק. הכותרת ניתנה למישהו אחר. הוא הופיע רק באותיות הקטנות. מוחמד ותד ויוסי שריד דיברו על מצב הרשויות המקומיות. ותד הופיע כשהוא מוכן טוב יותר מכל האחרים, ונאם נאום מצוין; הכותרת למחרת — מה אמר הילד של שריד באום־אל־פאחם...

אמרתי לוותד שתמיד ייקח אחד משבעה ילדיו. עם ילד תורן הוא בטוח יזכה לכותרות ב"על המשמר".

ללכד את השמאל הסוציאליסטי

מה הסיכוי לאיחוד או לרשימה משותפת עם ר"צ?

מפ"ם החליטה, ביוזמתה, לנסות ללכד את השמאל הסוציאליסטי. השיחות עם ר"צ הבהירו שיש חילוקי דעות, ועל איחוד אין מה לדבר. לכל היותר אפשר לדון ברשימה משותפת לכנסת. ארבעים ושמונה שעות לפני כינוס מרכז מפ"ם, שעמד לאשר מו"מ עם ר"צ — החל מו"מ בין ר"צ ל"שינוי". המו"מ עם "שינוי" נכשל, אבל ר"צ דחתה מספר פעמים את פתיחתו של מו"מ מחודש אתנו. בפעם האחרונה דחו אותו עד לאחר הוועידה של ר"צ בשבת הקרובה.

אני מצטער לקבוע שנציגי מפ"ם לא הוזמנו עד כה לוועידה. פרס כן הוזמן לברך. סדר היום של הוועידה אינו כולל שום סעיף הדן בגיבוש שמאל ישראלי, או במו"מ עם מפ"ם. אני בטוח שאילו מפ"ם קיימה ועידה, שולמית אלוני היתה יושבת כאורחת כבוד לשולחן הנשיאות. זו לא בעיה של עלבון אישי. זה ביטוי לעמדה פוליטית. מפ"ם ור"צ החליטו על פעולה משותפת בכמה תחומים בכנסת. השבוע הוגשה הצעת אי־אמון של ר"צ בנושא אריק שרון — שלא תואמה אתנו. מפ"ם קיימה כל מה שהבטיחה. לר"צ יש מחשבות אחרות.

נושא גיבוש השמאל עדיין נמצא על סדר יומה של מפ"ם, אבל עיתוי השיחות, אם יהיו, ייקבע על־ידי לוח זמנים, שבו גיבוש כוחה העצמאי של מפ"ם, בתוכה ובציבור, יהיה בראש סדר העדיפויות.

אתה מדבר על כוחה של מפ"ם. האם לא ייתכן שההתחמקות של ר"צ ממו"מ עם מפ"ם, והתגובה המזלזלת של עוזי ברעם לאיחוד שהציעה התק"ם, נובעת משיקולים פרקטיים? הסקרים מראים ירידה חמורה בכוחה של מפ"ם. האם לא היו מתייחסים ביתר כבוד למפ"ם חזקה יותר?

שילמנו מחיר יקר על השנים שבהן לא התייצבנו בפני הציבור. שבע־עשרה שנים במערך גרמו נזק חמור למפ"ם. שני שליש מציבור הבוחרים לכנסת השתים־עשרה הם צעירים שמעולם לא עמדה בפני מפ"ם כאופציה לבחירה בקלפי. הפסדנו את קהל הבוחרים המסורתי — ולא גיבשנו קהל בוחרים ברורות החדשים. אחרי פירוק המערך שילמנו מחיר יקר על הניסיון, שנכשל, לגבש כוח שמאלי ישראלי חדש. אילו הצלחנו — החשבון היה אחר. המחיר הוא בכך שלא חידדנו את התדמית של מפ"ם ככוח ייחודי שיתייצב בבחירות. בעניין זה יש לי טענה כבדה לר"צ, שהכשילה את המו"מ, ויש לי מסקנה ברורה: מפ"ם לא תהיה יותר הפראייר של השמאל!

האם לא מאוחר לגבש תדמית ייחודית של מפ"ם?

אנחנו עומדים לעשות זאת. ייחודנו הוא בהיותנו מפלגה יחידה שיש בה התאמה בין תפישות מדיניות ועמדות חברתיות וכלכליות. ר"צ אומרת שיש להילחם על סיום הכיבוש, היפרדות מהגדה ודמוקרטיה. אנחנו מוסיפים שבלי ייבוש הבִּצות החברתיות וסגירת הפערים, הדיבורים על היעדים האחרים אינם רציני. אין שמאל שאינו סוציאליסטי.

לכן, ציבור היעד שלנו אינו רק שמאל־אשכנזי־יוני. אנו פונים גם לעובדים שנתנו את קולם לליכוד, לציבור הדתי, לתושבי עיירות הפיתוח.

זאב שטרנהל טען, במאמר ל"חותם" לפני שבוע, שמפ"ם איבדה את היצר לשלוט ואת הידע איך לרכוש את תמיכת הבוחרים. ואם לך, כמזכ"ל מפ"ם, יש יצר שלטון? האם אתה חושב, כמו שחושבים סוציאליסטים רבים בעולם, שבעוד עשר שנים מזכ"ל המפלגה יהיה גם ראש הממשלה?

אינני יודע האם מפלגה עם שישה ח"כים צריכה להיות בתחושה כזו. זה עניין של מזג ותרבות פוליטית. כהנא אמר שיהיה ראש ממשלה, ואולי יש ציבור מסוים שבו אמירה כזו מוסיפה לו כוח. יצר החיים של מפ"ם מתבטא ברצונה להיות גדולה וחזקה, ובעתיד הנראה לעין שותפה לשלטון דמוקרטי השואף לשלום וצדק חברתי.

איך מממשים את זה? אתה תצהיר הצהרות תוקפניות יותר? פעילים בשטח? רוצה יותר לבתי־ספר ולבתי־חרושת?

אם מישהו מצפה למדיניות תוקפנית יותר של מפ"ם — הוא יקבל אותה, אמנם באיחור. מפ"ם החליטה להעדיף בניית אלקטוראט, קהל בוחרים, על בניית סניפים או מנגנון מפלגתי. יש כבר כמה תוצאות: פתיחותו בנהריה שילשו את מספר חברי המפלגה בשלושה חודשים, והגיעו לציבור כפול מזה שמפ"ם הגיעה אליו קודם. יש בראש־העין צעיר שהגיע, עם כמה מחבריו, למסקנה שמפ"ם היא המפלגה הקרובה לדעותיו. הוא הקים שם סניף מפ"ם. אנחנו משתמשים במומחים, אנשי חקר דעת קהל, פרסומאים, אנשי ארגון. לא אפרט שמות. אבל משקיעים בזה הרבה כסף. לא יהיו תוצאות אם לא יהיו משאבים כדי לבצע בשטח את המסקנות של מומחים אלה, ומשאבים הם גם כסף וגם אנשים.

צריך להיות מעבר חד מרגש על התשומה, לרגש על התפוקה. יש במפ"ם אנשים שעובדים קשה, הרבה שעות ביום. אצלנו מעריכים עבודה קשה, אבל התפוקה היא המודד הקובע. מפ"ם צריכה אנשים שקשה לוותר עליהם במקום עבודתם הנוכחי, בעיר או בקיבוץ. באה אלי משלחת מקיבוץ מסוים, והביעה דאגה למעמדה של מפ"ם בקיבוצים. אמרתי להם: אם תשלחו למפ"ם שני חברים. את זה שנועד להיות מזכיר, ואת זה שנועד להיות מרכז המשק, או מרכז השיווק במפעל — תראו שמעמדה של מפ"ם בקיבוצכם ישתנה כליל — וזה רמז ברור לכל הקיבוץ הארצי ולמפלגה.

"פניית התק"ם אל מפ"ם היתה מוזמנת על ידי כמה מחברינו שהחליטו לנהל פולי־טיקה עצמאית"

הקיבוץ הארצי — נֵטֶל או נכס?

הזכרת את הקיבוץ הארצי. זאב שטרנהל טוען שבמידה רבה הדומיננטיות של הקיבוץ הארצי במפ"ם היא יותר נטל מאשר נכס...

כל נכס הוא גם נטל, "ומרבה נכסים מרבה דאגה". אם הקיבוץ הארצי יכוון את כוחותיו פנימה ויעסוק בהגדלת נכסיו...

בזמן האחרון הוא בקושי שומר על חלק מנכסיו...

זו תקופה קשה שתחלוף. הקיבוץ הארצי בנה נכסי רוח וחומר, וצריך להפוך את נכסיו לייעור.

איך?

התחלנו במערכת הבחירות של מפ"ם, בעבודה שיטתית באיזורי הקלפי. פתחנו במערכת הסברה ארצית שתזכיר לציבור את עצם קיומה של מפ"ם כתנועה. בונים מערכת פוליטית עירונית: נוער מפ"ם, מגיל שש־עשרה עד אחרי צבא, ודור צעיר. בונים גם צוותאות, ומרחיבים מגעים עם נוער עובד ולומד, עם כיתות י"א־י"ב ומקומות עבודה. נגייס את כל פעילי מפ"ם במפלגה ובמערכת ההסתדרותית, לפעולה פוליטית מפ"מית במקומות העבודה, במערכות קהילתיות ומרכזי בילוי קהילתיים. יש גם הסברה מקומית שמנסה לתת תשובות של מפ"ם לבעיות מקומיות ספציפיות.

אתה מדבר על תפוקה הרצה. זאב שטרנהל הגיע למפ"ם לפני חצי שנה ומודע שיש בה מנגנון מסורבל. אבל מאבקים פנימיים. עם תפוקה קטנה התוצאה...

שטרנהל הוא חבר יקר, גם חבר אישי שלי, והכרעתו להצטרף למפ"ם חשובה. אני מצר על כך שהוא מאוכזב ומתוסכל. יש דברים שכתב, ואין ויכוח על צדקתם. אבל ראייתו היא חיצונית. הוא בא בתקופה קשה, בה חלו עיכובים אובייקטיביים ועיכובים לא־אובייקטיביים בבחירת מוסדות מפ"ם. אילו נבחרו המוסדות היה מגיע למקום שבו היה שותף מלא לעשייה יומיומית.

שטרנהל טעה במספר דברים: הוא חושב שצריך להמשיך להיאבק על איחוד השמאל עכשיו, ושוכח שייתכן, שאפילו מפ"ם תרצה מאוד בכך, זה לא כהכרח יצליח, כי זה תלוי גם בכוחות האחרים בשטח. להגיד שמפ"ם עצמאית תהיה תופעה קיקיונית, זה היסחפות אחרי חזון חוסר והירות.

אני משוכנע ששטרנהל פוצע אותנו פצעי אוהב: הייתי נאבק על זכותו לומר את דבריו, אבל אין אצלו איזון בין הרע המופלג שמצא, והטוב המועט שכמעט לא ראה במפ"ם. זוהי דיסטורפורציה של איש אימפולסיבי, וצריך לזכור שאמנם חוסך שבטו שונא בנו, אבל כשמצליפים בשבט הביקורת, צריך לדאוג שהילד יישאר בחיים...

"זאב שטרנהל פוצע אותנו פצעי אוהב אבל אין אצלו איזון בין הרע המופלג והטוב המועט שהוא רואה במפלגה"

זאב טועה כשהוא טוען נגד מפ"ם בעניין איחוד השמאל, אבל צודק בטענתו כדבר הנהגת "מסר", הכמה הרעיונית של השמאל על כל חלקיו. "מסר" הוגנת, ההא, שמזוהה יותר מכל אחד אחר עם "מסר", רשאי להרגיש עצמו נפגע...

מכה מנדטים תשיג מפ"ם בבחירות הבאות, אם ייערכו בעוד שנה, או בעוד שנתיים?

[illegible] לא רק הוא אמר זאת...

אולי זו אשליה [illegible]

לא, מפ"ם נזוקה כי לציבור שהשתתף בסקרים לא היה ביטחון שהיא רצינית ותופיע כמפלגה עצמאית בבחירות. מפ"ם מאוד לא אופנתית, אבל האופנתי — חולף. בשבע־עשרה שנות המערך קמו אנשים מוכשרים וקבוצות שטענו שהם מפ"ם האמיתית. זכר לא נשאר מהם.

היום השמאל מוכה, וגם מפ"ם אשמה בכך, בשל מעידותיה הפוליטיות [illegible] לשמר. מה שיש למפ"ם זו אמינות ויציבות...

[illegible]

אתה יכול להיות אפילו יותר בוטה: תשאל — איך נאבק בבחירות [illegible] כשבמרכזן שאלת השלום, [illegible] אילו פרס התנגד לשלום וקיסר היה מפרק את ההסתדרות. אבל פרס נלחם על־ידי הליכוד והקצים במפלגתו, וקיסר נלחם על־ידי הממשלה והחלק ב"העבודה". [illegible] מפ"ם, [illegible] המצע שלה, למשל בנושא הפלשתיני שונה, אידיאולוגית, מזה של "העבודה".

שלושה או ארבעה מנדטים למפ"ם בכנסת השתים־עשרה זה הישג או כשלון?

זו תהיה מכה קשה ואכזבה גדולה. [illegible] כי הן יוצרות ציפיות שעלולות להגשים את עצמן. [illegible] הכל תלוי רק בנו. אם יש לי טענות הן קודם כל לעצמי, אחר־כך לחברי לעשייה, אחר־כך לכל שוחר מפ"ם, [illegible]

גם אם יהיו תוצאות מאכזבות בבחירות הקרובות, אני חונכתי במפ"ם על נכונות לדרך ארוכה. אני לא חושב שהדרך חייבת להיות ארוכה, אבל אם בבחירות הראשונות אחרי היציאה מהמערך לא נשיג את המטרה, עבורי שום דבר לא נחתם. זה רק אומר שצריך יהיה להגביר את המאמץ. יש כאלה [illegible] ומתייאשים. יש כאלה [illegible], אלה [illegible] ומאמינים יקבעו את עתידה של מפ"ם.

"מפ"ם לא הוזמנה לוועידת ר"צ. בוועידה שלנו, שולמית אלוני היתה יושבת כאורחת כבוד ליד שולחן הנשיאות"

כל יום

22.11–28.11.85

מוסף לרדיו טלוויזיה ופנאי

מני פאר — ממשתתפי "יתוש בראש" קטעים נבחרים מהתוכנית הסאטירית, בשידור חוזר. גל"צ, שבת, 12.05

● לורנס אוליבייה וכוכבים בריטיים מצדיעים ל"מלך ליר"

● ספינת החלומות עם אמנים ודולפינים

● תצפית על רפתות ממוחשבות בישראל

● סרט תעודה — חבל קארן בבורמה נאבק על עצמאותו

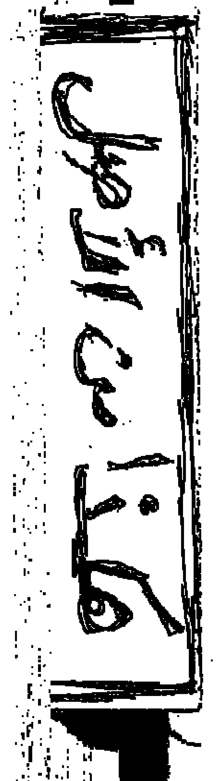

יום ו

22.11.85
ט' בכסלו תשמ"ו

טלוויזיה

"הנוער לשלטון" – סרט קולנוע אמריקני. זמר פופ צעיר, בן חמש־עשרה, נהפך לאליל ההמונים, ומנהיג מרד צעירים המואסים בשלטון המבוגרים. בהיותו בן עשרים־וארבע, בוחרים בו הצעירים לנשיא ארה"ב, והוא מעביר חוק, שעל־פיו כל מי שגילו עולה על שלושים־וחמש יישלח למחנה סגור, וזכויותיו האזרחיות ישללו ממנו. הסרט עורר בשעתו באמריקה תגובות נסערות וגם מבוכה. כריסטופר ג'ונס מופיע בתפקיד המורד הצעיר, האל הולברוק ושלי וינטרס – בתפקידי ההורים, ועמם דיאן וארסי וריצ'ארד פרייאור. ביים: בארי שיר. תסריט: רוברט תום. טלוויזיה, שעה 21.45.

הטלוויזיה הישראלית

16.30 "גיבור אמריקני". שם הפרק: "שמנדריק ומפעל הסמים"
17.15 סרטים מצוירים.
17.32 סרט (ערבית).
19.20 על המרקע (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.05 שירים לשבת.
20.15 חדשות.
20.45 "סיבה למסיבה" — תכנית בידור. מנחה: דניאל פאר.
21.45 "הנוער לשלטון" — סרט קולנוע אמריקני.
23.20 חדשות.

הטלוויזיה הלימודית

08.15 קשת וענן: אור השבת 08.40 מסך לספרות (יסודי): כל שנבקש 09.00 מוסיקה ד' — ו': מי בחליל ילית 4, 09.20 לשון ותקשורת ג' — ה': שלם ופרטים 2, 10.10 חשבון ו': הכל בגלל אגוז קטן 10.30 הגיל הרך: בבית של פיסטוק 11.00 מדעי הטבע (יסודי): אריה 11.15 חברה ותרבות (יסודי) — סופרים מספרים: אליעזר שמאלי 11.45 אורחות (חט"ב) כלכלה — קצה החוט: כלכלון — מסים 12.15 חברה ותרבות (על יסודי): על הברזלים 12.45 מוסיקה על־יסודי — ה' עשרה: מסע אל המוסיקה של אפריקה 13.30 זהו־זה (ש.ח.) 14.30 האוניברסיטה הפתוחה: בריאות — הבחירה בידך — בישול ביתי 15.00 משולשים מוסיקליים — ליסט והפסנתר: הפסנתרן קרייג שפרד מספר על ליסט, פסנתרן ומלחין שחי במאה ה־19 והדהים בנגינתו את קהלי מאזיניו בכל רחבי אירופה. קרייג שפרד מספר על חייו, משלב אנקדוטות משעשעות ומנגן מיצירותיו לפסנתר 15.25 דרכי ראיה — התבוננות באמנות: תכנית הבוחנת כמה מההנחות המקובלות העוסקות במסורת הציור האירופאי ומביאה זוויות מבט חדשות שנוצרו עם המצאת המריום החדש — המצלמה.

הטלוויזיה הירדנית

13.35 כדורגל בינלאומי וספורט עולמי (גם בערוץ 3) 16.00 אוטומן (רק בערוץ 3) 17.30 סרט עלילתי בצרפתית 19.00 חדשות בצרפתית 19.15 לקט שירים בצרפתית 19.30 חדשות בעברית 20.30 שרה (קומדיה אמריקאית) 21.00 סרטון דוקומנטרי 21.10 נעדר מן הבית (דראמה אנגלית) 22.00 חדשות באנגלית 22.10 מאגנו־בלש פרטי (סידרת מתח אמריקאית).

טלוויזית המזה"ת

13.00 אחרון הפראים 13.30 חיים אחרים 14.00 מועדון 700, 14.30 התעמלות 15.00 סרט 16.30 איש העכביש 17.00 המפקח גרג'ט 17.30 ספר הספרים 18.00 מרק ומנדי 18.30 הבכסטר 19.00 חדשות 20.00 פול גאי 21.00 חיים אחרים 21.30 סרט מועדון 700 חדשות.

קול המוסיקה

06.02 "צלילי בוקר" 07.07 "בוקר טוב": שתי רומנסות של יהודי ספרד: "פתחי לי דלתך", "שיר ערש". מוצרט: סרנדה לכלי־קשת בסול מג'ור, ק. 525. "מוסיקת ליל ועירה" 07.30 "שחרית מוסיקלית" (+ רשת א'): צ'ייקובסקי: הפתיחה "רומיאו ויוליה", מוצרט: קונצ' לחליל ונבל, בדו מג'ור, ק. 299, 3 שירי עם: הבלדה על הציפור הפלאית קורדילין; הבלדה על הנרי מרטין; הבלדה על מרי המילטון (ג'ון באעז); בוקריני: קונצ' לצ'לו ותז', בסי במול מג'ור, בטהובן: סמפוניה מס' 1, בדו מג'ור 09.30 "קונצרט בוקר": וילה־לובוס, בכיאנס ברזילייראס מס' 4, ראבל: קונצ' לפסנתר בסול, רודריגו: קונצרט־סרנדה לנבל ותז', שוסטקוביץ': סימפ' מס' 9 11.57 "מגישים שיר" 12.05 "במחיצתו של ..." הכנר סלבטורה אקרדו 13.00 "קונצרט צהרים": באך: סוויטה מס' 2, בסי מינור, לחליל ותז', מוצרט: קונצ' מס' 3, במי במול מג'ור, לקרן ותז', ק' 447, ברהמס: קונצ' מס' 2, בסי במול מג'ור, לפסנתר ותז', ליסט: רפסודיה הונגרית מס' 6, מאהלר: "שירי שוליה נודד" 15.00 "רומנגוער" — "מוסיקה סלוס..... שעון" 16.00 "לבקשתכם": ויואלדי: קונצ' בדו מג'ור, לפיקולו וכלי־קשת, היידן: סימפוניה מס' 33, בדו מג'ור, בטהובן: קונצ' ברה מג'ור, לכנור ותז', קאלינ'יקוב: סימפ' מס' 1, בסול מינור 18.00 "דור הזהב" — אמנים גדולים בהקלטות היסטוריות: "סיגטי בקונצ'רטי הגדולים" — תכנית ראשונה — מוצרט: קונצ' מס' 4, ברה מג'ור לכנור ותז', מנדלסון: קונצ' לכנור 19.00 "זוטות מוסיקליות" 19.57 "מגישים שיר" 20.05 "קונצרט ליל השבת": באך: קונצ' ברנדנבורגי מס' 5: ברה מג'ור, מוצרט: סימפ' מס' 29, בלה מג'ור, ק' 201, בטהובן: קונצ' לפסנתר, מס' 3, בדו מינור, [illegible], שומאן: שלישיה ברה מינור, אופ' 63 לכנור, צ'לו ופסנתר, מנואל דה־פאיה: סוויטות מס' 1 ו־2, מתוך הבלט "הכובע המשולש" בלוך: קונצ' גרוסו מס' 1, 23.00 "קולות": קאריסימי: "בלשאצר" — אורטוריה לסולנים, מקהלה ותז', מנדלסון: תהילים ב', "למה רגשו גויים", ינאצ'ק: "הבשורה הנצחית" - אגדה לסולנים, מקה' ותז' למלים של יארוסלב וורכליצקי.

טוביה צפיר — מגיש את השירים האהובים עליו, גל"צ, 18.00

רשת א'

07.30 "שחרית מוסיקלית" (העברה מרשת "קול המוסיקה") 09.30 "מפגש" — מגזין בשידור חי 10.30 "רדיו קל" 11.10 השידור היומי לבתיה"ס "לקראת שבת" — והפעם: "רבי שמואל מוהליבר" — מאת שרגא פירשטמן 11.30 "השכלה ודעת לכל": שעורים בערבית 12.05 "האר עינינו" — שירים וניגונים 14.06 "לבת ולבן ולכל המתעניין" – תכניות לילדים: א. "בעל תוספות יום טוב" — תסכית מאת נאוה שפרה. ב. "לקראת שבת", ג. "שלום בברכה" 15.00 "קבלת שבת" 16.05 "עם אנשים" 17.10 "שיר ליל־שבת" — שירים עבריים 18.06 "מוסף רדיו לספרות" 19.05 "שובי השולמית" – קטעי הווי ושירים לשבת 19.30 שידורים לעולים 22.05 "עד הנה" — חדוה ישכר משוחחת עם ד"ר מריאם מרעי (ש.ח.) 23.05 "במחשבה שניה" – נושאים נבחרים בכתבי־העת במערב משולבים בקטעי מוסיקה.

רשת ב'

08.05 "כל צבעי הרשת" — מגזין יומי, עם יוסי גרבר 12.10 "שריקת פתיחה" — לקראת משחקי הכדורגל בשבת 13.00 "בחצי היום" 14.06 "שבת" עם דויד גרוסמן 15.06 "עוד מעט שבת" — יקי בן־יהודה מרפרפת 16.10 "שאלה של טעם", עם חיים קינן 17.05 "מאחורי הכותרות" — מגזין לתרבות, לטלוויזיה ולעתונות 18.06 "מצמבל עד ג'ינס פוסט" 19.05 "הטור השבועי" 20.05 "ואני תפילתי" 21.05 "השושנה פורחת" — רומנסות ושירי־עם ספרדיים 22.05 "הבה נצא במחול" — ריקודי־עם 23.05 "בין שישי לשבת" — שיחה בשניים, עם יצחק לבני 00.10 "שיר אינו רק מנגינה" — שירים עבריים בנושא אחד.

רשת ג'

06.00 א"ו — "שמע ישראל" 06.11 "יום שיש חור" — שירים עבריים 08.05 "להיות שם" — שפה אחת, שפה אחת 09.05 "משהו משהו", עם מנחם פר 11.05 "הצעקה האחרונה", עם יגאל רביד 13.05 "צפיחית בדבש" עם דן כנר 15.05 "לפנות ערב" — שירים עבריים 17.05 "כאן, שם ובכל מקום" 19.05 "זמר שכוח" — שירים עבריים 20.05 "צלילי ליל שבת", עם לאה ליאור 22.05 "טיול לילי" — שירים עבריים 23.05 "איזה לילה" — מסיבת ריקודים.

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור 06.10 פזמונים לכולכם 07.07 תוספת בוקר — צביקה שפירא ועיתוני סוף השבוע 08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית 09.05 בילוי נעים — תוכנית בנושאי תרבות ובידור 11.05 קולה של אמא עם אלכס אנסקי 12.05 "סנדלים" שעתיים בעלילות דורי בן זאב 14.05 עוד לא שבת, עם שלמה ארצי 15.05 "בין השמשות" יהודת מונית אחרת 16.05 בשקט בשקט, עם ארז טל 17.05 שלושה דקומנטריים 18.05 השירים האהובים עלי — חיים קינן והבדרן טוביה צפיר (ש.ח.) 19.05 אוסקר וילד עלייתו ונפילתו (במלאת 85 שנים למותו) 20.15 מבט לחדשות 20.30 "לא על הלוף לבדו" — מסיפי ומשחקי רדיו מגישה: לאה עזן 22.05 עשן בעיניים — שעתיים של שירים עם גדי לבנה 00.05 מופע הרדיו והטרנזיסטור של יואב קוטנר 02.05 לא רוצים לישון 05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.

עופר ניר

המלך הידוע ביותר של שושלת טיודור, אולי המלך אנגלי המוכר ביותר מאז ועד עתה, הוא הנרי השמיני. המלך עב־הבשר שהיה גיבורם של עשרות ומאות ספרים, מחזות ושירי־עם. הנרי שהיו לו, לפי שיר עממי מן המאה ה־18 "שש נשים: אחת מתה, אחת שרודה, מאחת התגרש, שתיים ערף" ואיך־שפק שזהו רקורד מרשים... לגבי בעל. אבל הנרי היה גם מייסדה ומקימה של הכנסייה של אנגליה, תככן ופיקח, רשע־מרושע ומרינאי שאסור היה לבטלו. הוא היה, כפי שכתב סר וולטר ראלי, התגלמותם של כל המלכים חסרי־הרחמים. על הנרי השמיני, המלך שעוללותיו ממשיכות לגרות את הדמיון, עד עצם היום הזה, במסגרת הסדרה על מלכי טיודור, ביום ראשון 24/11 בשעה 18.15.

תסכית השבוע מבוסס על ספרו הידוע של ג'וזף קונרד "סוכן חשאי". העלילה מתרחשת בלונדון בשנת 1886 וגיבורה הוא וורלוק, המסתבך ברשת צפופה של תככים, על רקע מהפכני. ביום שבת, חלק ראשון של התסכית הזה, בשעה 21.00. חלקו השני של "סוכן חשאי" ישודר ביום שבת הבא 30/11.

גוספל, בשורת האל, מונח נוצרי שהפך לשמו של סגנון מוסיקלי פופולרי מאוד בארצות־הברית, בקרב שחורים ולבנים כאחד. שירים של אמונה שמקורם בדרום ארצות־הברית, לפני למעלה ממאה שנה. מאז, צעד הסגנון הזה דרך ארוכה מאוד וכיום, פורצת הפופולריות שלו את גבולות ארצות־הברית. לגוספל יש מעריצים רבים גם באירופה, גם בשאר העולם. אגב, לפני כשנתיים נערך בארץ, בבריכת השולטן, פסטיבל גוספל שארגן זמר הדיסקו־נשמה בדי וויט. הפסטיבל אמור היה להפוך לאירוע שנתי, אבל התכנית חזאת נגנזה, כנראה, או נדחתה. את סדרת התכניות על מוסיקת הגוספל מציג פול ג'ונס, מי שהיה פעם זמר להקת "מנפרד מאן", אחר־כך שחקן תיאטרון בלונדון וכיום, בין שאר עיסוקיו, הוא גם שדרן בבי.בי.סי. ומציג, את המוסיקה החביבה עליו. ג'ונס ישמיע את מוסיקת הגוספל העדכנית ביותר, ולא ישכח גם את כוכבי העבר, כמו מהליה ג'קסון, הוא גם יארח ויראיין אמני גוספל. מדי יום חמישי בשעה 09.30 (ושישי 12.00).

תכניתם המשעשעת של פרנק מאיר ואלפרד מרקס עוסקת הפעם בנושא "פיזיות ויתקות", ובין האורחים המצחיקים שלהם, בני היל מיודענו שישיר על גן האהבה שלו, מרטי פלדמן המגוון שיגיש קטע בשם "אכול את השזיפים שלך" ועוד. מצחיק מאוד. יום רביעי בשעה 17.30 (וח. למחרת בשעה 12.30).

חזרה אל המוסיקה ולסדרה חדשה היוצאת לדרך ביום שבת בשעה 11.45 (וח. יום שני בשעה 16.30) ושמה המסקרן "סקס ואליפות ב..אופרה". מסתבר, אומר מנחה הסדרה, מלחיני האופרות סטיבן אוליבר, שכבר מימי הראשונים תגישה האופרה לקהל מאוויו. צופית מנה גדושה של תשוקות עזות, אלימות, יצרים ורגשות. הוא מאזכר, כמובן, את "מדאם בטרפליי" של פוצ'יני ו"דון ג'ובני" של מוצרט. בתכנית הראשונה הוא עוסק בעיקר ב"שלומית" של שטראוס, ומייחס מקום ליצירות אופראיות של הנדל ובריטן.

אחרון חביב בתחום המוסיקה, הסימפוניה הרביעית של בראהמס, בביצוע התזמורת הסימפונית של שיקגו בניצוח ג'ורג' שולטי, יום ראשון בשעה 17.15.

שבת

23.11.85
י' בכסלו תשמ"ו

טלוויזיה

הטלוויזיה הישראלית

16.00 "מולייר" — סידרה. הפרק האחרון: המלך נוטה חסדיו למולייר, אולם רבים בעם המתנגדים למחזותיו, והם מנסים להסית את המלך נגדו.
17.02 בירור חו"ל: מצעד להיטים ארופיים.
17.30 "צוות לעניין". שם הפרק: "צרות על גלגלים".
18.30 "למשפחה" (ערבית): 1. מהי הכירולוגיה — הקריאה בכף היד — וכיצד אפשר להפיק ממנה תועלת? שיחה עם הפסיכולוג ארנולד הולצמן, 2. מכון הדסה לייעוץ מקצועי — כתבתו של נחמן בן ישי, 3. פינת הבריאות — על ילדי המבחנה, 4. תצוגת אפנה — רשמים מתצוגת אפנה מרכזית שנערכה בשבוע האפנה, ובה דגמים לשנת 1986.
19.00 "המסעדה הגדולה" "אהובת הקצין" — תצוגת אפנה עומדת להיערך במסעדה. במסעדה פורצת מריבה משפחתית בין אחת הדוגמניות לאהובה, קצין אר"ם, ובעל המסעדה וצוותו עוזרים לישר את ההדורים. שחקנים: ז'אק כהן, בסאם זועמוט, חליל חאלדי, עסאן עבאס, מירי זמיר, ג'וזף בי.
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 "מכל מקום" — משדר חודשי. התכנית מתארחת הפעם בכפר הנוער "אמי"ת — כפר בתיה" שברעננה, לציון אירועי יובל שנת ה־60 לאמי"ת (ארגון מתנדבות ישראל תורה — נשי מזרחי לשעבר). בתכנית יסופר על הכפר ומייסדיו, על בוגריו ועל הפעילות החינוכית שבו. בחלק המוסיקלי מופיעות חבורת זמר ותזמורות מתלמידי כפר בתיה.
20.30 "סיפורי בדים" — תכנית שבועית על קולנוע. יונה אליאן סוקרת את הסרטים החדשים בישראל ומארחת אנשי קולנוע מן הארץ ומחו"ל.
21.00 מבט לחדשות.
21.15 ספורט: משחק השבת.
22.15 "לילה של מאה כוכבים" — תכנית בידור. עשרות כוכבי קולנוע, טלוויזיה, תיאטרון, זמרה ומחול מופיעים במופע הצדקה השנתי של איגוד השחקנים האמריקני.
23.50 "פסוקו של מקום". חדשות.

הטלוויזיה הירדנית

17.10 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3) 18.00 מסביב לעולם בשמונים יום (צרפתית) 18.30 מועדון המעריצים (צרפתית) 19.00 חדשות בצרפתית 19.30 חדשות בעברית 20.30 המהלך הבא הוא שלך (קומדיה) 21.00 אוטומניה (סידרה דוקומנטרית על השגעון למכוניות) 21.30 בידור חו"ל 22.00 חדשות באנגלית 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

טלוויזית המזה"ת

13.00 פלאש גורדון 13.30 הקטנים 14.00 פליפר 14.30 ימי העמק האבודים 15.00 ספינת סטרדל 16.00 ספורט עולמי 17.00 ספורט מהעולם 18.00 האבקות 21.00 סרט חדשות.

קול המוסיקה

07.09 "שחרית לשבת": באך: קונצ' מס' 5, בפה מינור, לצ'מבלו ותז', שפוהר: שמיניה לכלי־קשת וכלי־נשיפה, מוצרט: קונצ' בפה מג'ור, ל־3 פסנתרים ותז', ק' 242, מנדלסון: סימפ' מס' 4, בלה מג'ור, ה"איטלקית", סטרווינסקי: "השועל", בורלסקה 09.00 "הדיון המוסיקלי" 09.55 "מגישים שיר" 10.00 "קונצרט חשבת". 12.00 "רדיודרמה": "רע גראה רע נאמר" — מאת סמואל בקט: תרגום ובימוי: שמעון לוין; מגישה: גילה אלמגור 13.00 "אמנים שהקלטנו": 1. ריימונד וויא (טנור), אלדר נימרק (פסנתר): דביסי: "חגיגות אהבים"; 2. אלן שטרנפלד — פסנתר: קופלנד: סונטה (1939-41), בטהובן: סונטה בלה במול מג'ור 14.05 "מן העם ואליו" — שירי־עם ויצירות ברוח עממית בארטוק: שירי־עם הונגריים, בארטוק: 5 מחולות רומניים, בארטוק: קטעים מתוך "המיקרוקוסמוס" 15.00 "קונצרט לצהרי שבת": ויולדי: "סתיו" ו"חורף" מתוך "עונות השנה", חייקן: "הסערה", מדריגל, מוצרט: סימפ' מס' 38, ברה מג'ור, ק' 504, "פראג", ברהמס: סונטה מס' 3, ברה מינור, לכנור ופסנתר, מוסורגסקי: 2 אריות מתוך האופרה "בוריס גודונוב", צ'ייקובסקי: 6 מתוך "חודשי השנה", ינואר — יוני 17.00 "ההצדרות יריעו עם שחר" — סיפורו של גוסטאב מאהלר 18.00 "הפרידה": "מוסיקה מן העבר הרחוק" (ש.ח) 19.00 "קונצרט הערבית של מוצאי השבת": באך: קנטטה מס' 137, שוברט: פנטסיה בפה מינור, לפסנתר ב־4 ידיים, גינתם צור: סונטה ב־3 פרקים, לצ'לו ופסנתר (1973), דביסי (בתזמור אנרי בוסר): "סוויטה זעירה" 20.05 "אופרה": רוסיני: "האיטלקיה באלג'יר".

סצנה מתוך הסדרה "מולייר". פרק אחרון, טלוויזיה, 16.00

(הקלטה מקונצרט פתיחת העונה הי"ב של הסינפוניטה הישראלית ב"ש. תיאטרון ירושלים, 21.10.85). 23.00 "מוסיקה קמרית": בארטוק: דואטים לשני כנורות, פרוקופייב: סונטה לחליל ופסנתר.

רשת א'

09.05 "עולם המדע" 09.30 "סיפורוריו "ברידות", מאת חנוך ברטוב, מגיש: אברהם מור 10.05 "מגישים שיר" 10.09 "מוסיקה קלה לבוקר שבת" 11.05 "עד הנה" — חדוה ישכר משוחחת עם משה הכהן על ספורי תל־אביב 12.05 "משירי תעודה": והפעם: "הספינה טבעה פתאום" — 45 שנה לאסון "פאטריה" — תסריט חריש 14.06 "לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים: א. ספור לשבת — והפעם "תולי והאיש המזור" — מאת אורלי בינדר; ב. "שירים הם חברים של ספורים", והפעם: "איש איש לפי טעמו" — מאת לוין קיפניס; ג. "עכברים ובני־אדם" — תסכית מאת גילי ינאי; ד. "לקראת שירור" 15.05 "שבשבת" עם בני הגדל 16.05 "מילים שמנסות לגעת" 17.10 "בימות ובדים" 18.00 "רדיודרמה" — "פרץ חיי אמן", מאת היינר קיפהרט — חלק שלישי; תרגום ובימוי: גד קינר (ש.ח.) 19.05 "אנתולוגיה קטנה לשירה" 19.30 שידורים לעולים 22.05 "שיחת חולין" — דיון בעניני היום 23.05 "מילים שמנסות לגעת".

רשת ב'

07.10 "עולים על סרטון". מגיש: בני הנדל 08.05 "מי ישן" — תכנית לצעירים בכל הגילים. מגיש: דויד גרוסמן 09.05 "תן היוד" — מערכונים וקטעי הומור 09.55 עוזיה אלון מספר על נוף הארץ 10.05 יומן השבוע 11.05 "הכל זהב" — סימני דרך בזמר העברי. עורך ומגיש: אהוד מנור. והפעם: השירים המזומרים של לאה גולדברג 12.05 "האמת, כל האמת ורק האמת" — משחק רדיו במופע פומבי 13.10 "תמונות בשחור לבן" 14.11 "הבו זמר" — שירים עבריים 14.30 "שירים ושערים" 17.05 "ארץ תמרות" 18.06 שירים עבריים 18.30 ממגרש הספורט 19.05 "הקול קולנוע" 20.05 יומן השבוע 21.05 "המבדילי" 21.08 "ביגונים" 22.05 פרקי היום בתנ"ך 22.10 "מלוה מלכה" 23.05 "ספרים הם חברים", והפעם: עם הסופר דור שחר 00.10 "הוי ארצי מולדתי" — שירים עבריים.

רשת ג'

08.05 "גונים" — שירים עבריים 10.05 "על כנפי..." [illegible] "המוזיקון" 13.05 להיטים 14.06 "כוכבים" 15.05 "עונג שבת" — שירים עבריים 17.05 "שיר, [illegible]" 19.05 "זמר שכוח" — שירים עבריים 20.05 "פזמונתון" — מהרוות פזמונים 22.05 "פרח בנגב" — תכנית ככקשתך 23.05 "רדיוטק" — פזמוני בשבוע קצב.

גלי צה"ל

06.10 צלילי בוקר 07.05 יופי של שירים — שירים עבריים 09.05 "מקהלה עליזה" — שירים וסיפורים לילדים עם שרה דורון 10.05 "נטע לשמוע" — מגאזין לבידור חמר עברי מכל התקופות מגישה: ענת דולב 11.05 "במצב תוכחה" — תמונת אקטואליה שבועית עם יוסי עבאדי ודני וסלי 12.05 "יתוש בראש" — לקט מתוך תכניות ההומור והסאטירה של גלי צה"ל. מנחה: שלמה ניצן 13.05 שאלות אישיות — יעקב אגמון משוחח עם יוסף טבנקין חלק שני 14.05 הכל זורם, עם רוני לבניץ 16.05 סינמה שבת — תכנית בענייני קולנוע. מגיש: גירי אורשר 17.05 "תקוות גנובות" — תכניתה של מנינה בת צבי (ש.ח.) 18.05 "כמו צוענה" — שעה של שירים וסיפורים צועניים עם איגור בוריסוב 19.05 מוסיקה תמיד, עם צבי גורן 20.05 מסורת מסורת — במוצאי יום מנוחה 21.00 מבט לחדשות 21.30 פזמונים לכולכם 22.00 קונצרט שבועי לכבוד יום הולדתו ה־85 של המלחין אהרון קופלנד: סוקרים הקונצרט השבועי ליצירותיו: אל סלון מקסיקו, תרועה לאדם פשוט, מוסיקה לתיאטרון, קונצרט לקלרינט (בני גודמן) על חיי המלחין ויצירותיו: יוסף פרוס צבי אבני 00.05 "ציפורי לילה" — חיי קינן מארח את השחקנית שושיק שני המגישה את השירים האהובים עליה 02.05 לא רוצים לישון 05.05 צלילי בוקר.

יום א

24.11.85
י"א בכסלו תשמ"ו

טלוויזיה

"עד פופ" -- התוכנית חוגגת מלאת שנה להקלטת השיר "האם הם יודעים שזהו חג המולד", בביצוע להקת "הבנד־אייד" -- שיר שהשמעתו עוררה גלי התרמות של אמני רוק בעולם למען מטרות הומניסטריות. כן תערוך התכנית היכרות עם שתי זמרות אמריקניות חדשות: סוזן וגה וויטני יוסטון; יוצגו שני סרטוני וידאו חדשים של סטינג (סולן להקת "משטרה") ועוד. מנחים: ענת דולב ומנחם גרנית. טלוויזיה. שעה 20.02.

הטלוויזיה הישראלית

17.30 "ילדי הפלא". שם הפרק: "הרשת": אנשי האקייבריאיי עוצרים את ריצ'י וחבריו.
18.20 "יש לי סיפור": "זנבות", בתרגומה של מרים ילן־שטקליס. טליה שפירא מספרת בהשתתפות פבלו אריאל. איורים: תרצה ולד.
18.32 "גיבור מעולם אחר" — סידרה. (ערבית) שם הפרק: "החיפוש אחר חרב הכוכב" (ערבית)
19.00 יומן השבוע (ערבית)
20.02 "עד פופ" — מגזין לפופ ולבידור.
21.00 מבט לחדשות ומוסף "שער ראשון".
21.45 "בתו של מיסטרל" — סדרת דרמה שני פרקים אחרונים: פוב גדלה והיא בת שמונה. מגי נכנעת להפצרותיו של מיסטרל ומסכימה שפוב תבלה את חופשות הקיץ עם אביה בפרובנס. מיסטרל מגלה בבתו כישרונות מיוחדים בציור. פוב, בת שש־עשרה, פוגשת את אריק אביגדור, בתו של אדריאן אביגדור היהודי שהיה בעבר סוכן מכירות של מיסטרל.
23.05 "מה השאלה"? תכנית שבועית. הקהל מציג שאלות מענייני דיומא לפני צוות של משיבים.
23.45 חדשות

הטלוויזיה הלימודית

08.15 תלמוד — שניים אוחזין: פשיטא חלק ב' 08.40 מסך לספרות (יסודי): הסנדלר העני והמלך 09.00 אנגלית ו' 09.20 השעה שלנו: פרחי בר 10.10 אנגלית ז' 10.30 הגיל הרך: פרפר נחמד 11.00 חשבון ה': הסבר מהו 11.15 צרפתית 11.30 גיאוגרפיה ה"ר: משק חקלאי בהודו 12.00 ספרות (על יסודי): האמלט 12.25 אנגלית ט' 13.00 אנגלית י' 14.00 זה זאת אומרת — יום שחור בשדרה אברהם: [illegible] 14.30 סלם והעולם — [illegible] בת 22 פרקים ללימוד השפה הערבית. במשדר הראשון נערוך הכרות עם הסידרה [illegible] 15.00 האוניברסיטה הפתוחה: [illegible] 16.00 [illegible] 16.30 [illegible] 17.00 ערב חדש — מנחהו רן ברגלית

הטלוויזיה הירדנית

17.20 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3) 17.30 סידרה מצוירת בצרפתית 18.00 תכנית בצרפתית 18.45 הרפתקאותיו של כנגי (רק בערוץ 3) 19.00 חדשות בצרפתית 19.15 לקט שירים בצרפתית 19.30 חדשות בעברית 20.30 אחד למיליון (שעשועון) [illegible] 21.00 דרכו של לוחם (סידרה דוקומנטרית) [illegible] 22.10 מלון (סידרה אמריקאית) [illegible] של ארתור הייל.

טלוויזית המזה"ת

13.00 חיות, חיות, חיות 13.30 בית זוהרים (סידרה) 14.00 מועדון 700, 14.30 חדשות 15.00 סרט 16.30 תכנית לילדים 17.00 המפקח גרג'ט 17.30 [illegible] 18.00 מיקי 19.00 [illegible] 21.00 שעת משפחה 21.30 סרט חדשות.

קול המוסיקה

06.02 "צלילי בוקר". 07.07 "בוקר טוב": [illegible]: קטעים מתוך "[illegible]". 07.30 "שחרית מוסיקלית" (+ רשת א'). 09.30 "קונצרט בוקר": [illegible] לפסנתר ותז'; בטהובן: שלישיה מס' 9, לפסנתר, כנור וצ'לו. במי במול מג'ור, באך: 4 קטעים מתוך "ספר התווים לאנה מגדלנה באך". מרקאנטואן שרפנטייה: פסטורלה; הנדל: סונטה מס' 4 בלה מינור, לחלילית וקונטינואו; מוצרט: סרנדה מס' 10, בפה מג'ור, ק' 247. 11.57 "מגישים שיר". 12.05 "אמנים באולפן". 13.00 "קונצרט צהרים". 15.00 "מילון מוסיקלי" 15.07 "הדיון המוסיקלי" 16.02 "קונצרט מנחה": צ'ייקובסקי: סרנדה בדו מג'ור, לתז' כלי־קשת; שומאן: "מחולות חבורת בני דויד"; בטהובן: רביעיה במי במול מג'ור, לכלי־קשת; באך: סוויטה מס' 3, בדו מג'ור, לצ'לו סולו; ברהמס: קונצ' מס' 2, לפסנתר ותז'. 18.30 "מוסיקה ליום ראשון": הנדל: קטעים מתוך "המשיח" (חלק 3) רובינסון וילקינסון: "סלבה רגינה". 20.05 "ערב טוב": תוכס ארון: פתיחה מס' 6, בסי במול מג'ור, באך: קונצ' בסול מינור, לצ'מבלו ותז' כלי־קשת. 20.27 "מגישים שיר". 20.30 "הקונצרט הקבוצי". עם להקת הלילית "מורלי", קונסורט הקולות תל־אביב, ה"קונסורט דנמגס ובארוק אנגלי". בתוכנית יצירות: וילקס, דברסקרופט, דאולנד, מורלי, הולבורן, הנרי השמיני ועוד. 22.25 "מילון מוסיקלי". 22.32 "מסורות מוסיקליות בארץ" -- חג הקדשת הכנסיה בכנסיה הסורית־האורתודוכסית ב'. 21.00 "מוסיקה מן העבר הרחוק".

רשת א'

07.30 "שחרית מוסיקלית" (העברה מרשת "קול המוסיקה"). 09.30 "בפנים" — מגזין בשידור חי. 10.30 "רדיו קל". 11.10 השידור היומי לבתיה"ס: ספור וצליל, והפעם: "אבא ויוסי חולים" — מאת יעל רבון. 11.30 "השכלה ודעת לכל": "צרפתית למתחילים". 12.05 "שיר ופזמון" — שירים מזרחיים 14.06 "לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים: א) לפעוטות — "שירים הם חברים של ספורים"; ב) "ביישמן ובערבה" — מאת הנריק טבקניק; ג) "לקראת שידור". 14.45 לילדים הגדולים: "חוחל בשקי" — ילקוט בליבו. 15.30 "עולם המדע". 15.55 "ספר חדש". 16.05 "שעה חופשית" — מגזין שבועי בעניני חינוך. 17.12 "מגישים שיר". 17.20 "האוניברסיטה הפתוחה": "יהודה והמאיי". 18.06 "מנוחת ערב" — משדר יומי להווי דתי ומסורת. 18.47 פרקי היום בתנ"ך. 19.05 "המשפט העברי". 19.30 שידורים לעולים. 22.05 "חפוה ועד" — תכנית על הקשר בין הורים לילדים, והפעם: "שכול פתוע".

רשת ב'

06.05 "שער לשלום", 09.05 "ביקור בית", עם חיים קינן. 10.10 "כל צבעי הרשת" — מגזין יומי. 12.10 חדשות ומוסיקה 13.05 "בחצי היום" 14.06 עם גבי גזית. 15.05 "רגעי קסם" — שירים ישנים ואהובים. 16.10 "סער לשלום" — [illegible] 17.10 [illegible] 17.30 "על לסטרים ואנשים" — [illegible] 18.06 [illegible] — עורך ומנחה: יגאל גולן. 18.45 "היום בספורט". 19.35 "עם ישראל" — מוסף לעניינים יהודיים בעולם. 20.05 "אומר בשכוחך". 22.05 "תזמורות כלי־נשיפה". והפעם: צלילים מארצות הבלקן — רומניה, יוגוסלביה, יוון ובולגריה. 23.05 "צלצל שלישי" — שעשוע לאמנויות בשידור חי.

רשת ג'

14.06 "לו ולך" — שיר ופזמון 15.05 [illegible] 16.05 "מוסיקה לעניך" 17.05 [illegible] 18.06 [illegible] 21.05 [illegible] — שירים [illegible] 23.05 "הלילה הוא שירים".

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור. 06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים 06.30 [illegible] 07.07 [illegible] 08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית. 09.05 [illegible], עם רפי רשף. 11.05 [illegible] 12.05 [illegible] 13.30 [illegible] ישראלי. עם אלי ישראלי. 15.05 [illegible] 16.05 [illegible] 16.15 [illegible] 17.00 יומן גלי־צה"ל. 17.30 [illegible] לעניני צבא ובטחון. 17.30 יומן ספורט. 18.05 [illegible] 19.05 [illegible], עם יואב קוטנר. 20.05 [illegible] 21.00 מבט לחדשות 21.30 [illegible]: המוסיקה של המאה ה־20 (ש.ח) 22.05 [illegible] 00.05 "ציפורי לילה" 02.05 לא רוצים לישון 05.05 צלילי בוקר.

להקת ה"בנד־אייד" – חגיגה ב"עד פופ". טלוויזיה, 20.02

יום ב
25.11.85
י"ב בכסלו תשמ"ו

טלוויזיה

„ציור במספרים" – סרט דוקומנטרי. הסרט, בהפקת הבי.בי.סי., סוקר ובודק את הטכנולוגיות החדשות ויישומן. כן הוא בודק ומעריך את ההתפתחויות החדשות במדעי המחשב, שבקרוב מאוד יחליפו את שולחן השרטוט של המהנדס, כפי שהחליף העט הכדורי את העט הנובע. את הסרט כתב והפיק אלק ניסבט. טלוויזיה לימודית, שעה 15.55.

הטלוויזיה הישראלית
17.30 „ספינת החלומות" — תכנית בידור שצולמה בדולפינריום בתל־אביב. משתתפים: ישראל גוריון, אייל גפן, עפרה חזה, בני נדלר, ספי אפרון, אדם וילברמן, להקת המחול הייצוגית של „הפועל" (כוריאוגרפיה דורית שימרון), רקדנים מלהקת „שלום 85" (בהדרכת יעקב קלוצקי) וכן דולפינים וקהל.
18.00 „תקוות גדולות" — סידרה על־פי ספרו של צ'ארלס דיקנס, בהפקת הבי.בי.סי. הפרק השישי: ג'ו, גיסו של פיפ, בא ללונדון לביקור. פיפ חוזר לכפר ילדותו לבית הגברת האווישם. הוא רואה שאסטלה היתה לאשה יפה.
18.35 ספורט (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.02 „המירוץ אחר הגלימה" — הפרק האחרון: „אינני הנסיך האמלט".
20.50 „נקודת חן" — טיולים עם אורי דביר.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 „עוברים דירה" — סידרה קומית אנגלית. הפרק השני: עדיין אין קונה לדירה. פרנק מוכן למכור אותה לכל דכפין ואילו אשתו איננה מסכימה ש„סתם מישהו" יזכה לגור בה.
22.00 „זה הזמן" — תכנית אירוח, מנחה: רם עברון.
22.50 „הוואי חמש אפס" — שם הפרק: „אלימות ברציפים".
23.40 חדשות.

הטלוויזיה הלימודית
08.15 אורחות (חטה"ב): כלכלה — קצה החוט: כלכלון — מסים. 08.40 בלי סודות: ס"ע. 09.00 אנגלית ה'. 09.20 חשבון פשוט ד': פירוק לגורמים. 10.05 ארץ מולדת: ממשבר להתעצמות. 10.30 הגיל הרך: רגע עם דורלי. 11.00 ערבית מדוברת. 11.15 אנגלית ו'. 11.30 מדעי הטבע ז'־י"ב: יוני הרחוב. 12.00 תלמוד: שניים אוחזין. 12.25 אנגלית ז'. 12.45 צרפתית — העשרה. 13.00 אנגלית ח'. 14.00 רגע עם דורלי — סימנים ללא מילים: דורלי צרוד ואינו יכול לדבר. בעזרת סימנים קוליים ומצויירים מבין רגע את מה שדורלי רוצה לומר לו. 14.25 גיאוגרפיה — כפר מצרי: הסרט מתאר את חיי החיים בכפר מצרי. האיכר המצרי בעבודתו ובביתו, וחייו הקשים. FOLLOW 14:45 ME: קורס באנגלית מדוברת למבוגרים. 15.00 קסם: בלונים. 15.25 קולרגול — פרק 44: קולרגול באמריקה הדרומית. 15.35 בלי סודות — מ"ז: אלפי מציג את הצלילים מ.ז. חני מנסה את מזלה בדוכן של אושיק המוכר דברים על הצליל מ. 15.55 ציור במספרים: הסרט סוקר את התפתחות השימושים השונים במחשב כולל משחקי וידאו, גרפיקה ממוחשבת, שימושים צבאיים, רפואיים וכו'. 17.00 ערב חדש — מגאזין בשידור חי. מנחה: רפי רשף.

הטלוויזיה הירדנית
17.20 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 18.00 תכנית בצרפתית. 18.20 סידרה דוקומנטרית לנוער (רק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 מגזין ספורט בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 שלושה למעלה ושניים למטה (קומדיה אנגלית). 21.00 סרטון דוקומנטרי. 21.10 ברג'ראק (סידרת מתח אנגלית המתרחשת על אי התעלה ג'רזי). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סידרה דוקומנטרית על אישים מפורסמים (כל שבוע דמות אחרת).

טלוויזית המזח"ת
13.00 אחרון הפראים. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 ספיידרמן. 17.00 המפקח גרג'ט. 17.30 סער הספרים. 18.00 ימים מאושרים. 18.30 לברן ושירלי (סידרה). 19.00 חדשות. 20.00 מאגנום (סידרת מתח). 21.00 חיים אחרים. 21.30 כדורגל. מועדון 700. חדשות.

רדיו

קול המוסיקה
06.02 „צלילי בוקר". 07.07 „בוקר טוב": ויואלדי: קונצ' בסי במול מג'ור לארבעה כנורות ותז'; פיטר האנדל: קונצ' גרוסו בסול מינור, מס' 1. 07.30 „שחרית מוסיקלית" (+ רשת א'). 09.30 „קונצרט בוקר". 11.57 „מגישים שיר". 12.05 „מאוצר הסרטים" — יהלי וגמן — פסנתר: שומאן: „בערב", סקריאבין: סונטה מס' 6, ליסט: רפסודיה הונגרית, מס' 6, רחמנינוב: מומנט מוסיקלי, סטרווינסקי: 3 תמונות מתוך „פטרושקה". 13.00 „קונצרט צהרים". 15.00 „מילון מוסיקלי". 15.05 „מוסיקה ויוה": תכנית המיוחדת ליצירות מימי המוסיקה, 1984 של החברה הבינלאומית למוסיקה בת־זמננו — שהיו בקנדה, מרטין ווסלי: „סמית" — למרימבה ולסרט מגנטי, בריאן פגלי: טטרה 3 (1976), ז'יל טרמבליי: „חיים". 16.00 „קונצרט מנחה". 18.30 „קונצרט מהקלטות הסימפ' י"ם: ויואלדי: גלוריה, רספיגי: סוויטה מס' 3, של אריות ומחולות עתיקים, כריה: „רגיעה", לזכרו של

דורון תבורי בהצגת „גטו", רדיודראמה, רשת א', 18.06

ברונו מאדרנה, לקול ותז', רוסיני: מבוא, נושא ווריאציות לקלרנית ותז', מנוטי: „סבסטיאן", סוויטה. 20.05 „ערב טוב" — פרקי נגינה בנבל: קבסון: פאבאן ווריאציות, אלבניס: סונטה ברה, ברטוק: ערב בכפר, בטהובן: ווריאציות על נושא שווייצי, קפלה: דיברטיסמן צרפתי. 20.27 „מגישים שיר". 20.30 „מאולמי הקונצרטים בעולם" — פנדרצקי: רקוויאם פולני ל־4 סולנים, מקהלה ותז'. 22.25 „מילון מוסיקלי". 22.30 „מן המקורות": ריקודי־עם של בלגיה. 23.00 „רפי פסנתר", עם ולדימיר הורוביץ: סקרלטי: 6 סונטות, שופן: בלדה מס' 4 בפה מינור, ליסט: בלדה מס' 2, בסי מינור, שופן: ולס מס' 9, בלה במול מג'ור, מס' 1 (הפרידה), רחמנינוב: פרלוד בסול מינור מס' 5, שופן: פולונז בלה מג'ור מס' 1 (הצבאי).

רשת א'
07.30 „שחרית מוסיקלית" (העברה מרשת „קול־המוסיקה"). 09.30 „מפגש" — מגזין בשידור חי. 10.30 „רדיו קל". 11.10 השידור היומי לבתיה"ס: „ספור אני שומע", והפעם: „מעשה בעופר איילים". 11.30 „השכלה ודעת לכל": „בריאות — הבחירה בידיך". 12.05 „פעמי המזרח" — מצעד פזמונים מזרחיים. 14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים: א) „קוקי חבקוקי" — מאת טובה הרשקוביץ; ב) „הברק והרעם" — תסכית מאת טובה הרשקוביץ; ג) „בישימון ובערבה" — מאת הנריק סנקביץ; ד) „ספור השבוע" — והפעם: „הצמח של אלונה" — מאת גרדה כהן. 15.00 לילדים הגדולים: „בארץ הלמה" — חידונו של שמוליק רוזן (שידור חי). 15.25 „הכדור עגול" — ספורט לנוער, עם דני דבורין. 15.53 „מאוצר הספרים". 16.00 „רדיודרמה" — „גטו", מאת יהושע סובול, חלק ראשון, בימוי: גרליה בסר (ש.ח.). 17.12 „מגישים שיר". 17.20 „האוניברסיטה המשודרת": „הטלאי הצהוב", והפעם: „תגובת העולם החופשי לשואה", פרופ' יהודה באואר. 18.06 „מינחת ערב" — משדר יומי להווי דתי ומסורת. 18.47 פרקי היום בתנ"ך. 19.05 „עיונים בפרשת השבוע". 19.30 שידורים לעולים. 22.05 „קשר לילי" — מאזינים מתחלקים בחוויות ומחדשים קשר. עורך ומנחה: יובב כץ.

רשת ב'
08.05 „סעו לשלום". 09.05 „ביקור בית", עם חיים קינן. 10.10 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי. 12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים. 13.00 „בחצי היום". 14.06 „יש ענין", עם גבי גזית. 15.05 „רגעי קסם" — שירים ישנים ואהובים. 16.10 „סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד. 17.10 „יומן כלכלה". 17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה. 18.06 שירים עבריים. 18.45 היום בספורט. 19.00 „היום הזה". 19.35 „דין ודברים" — מגזין לעניני חוק ומשפט. 20.05 „מצעד הזמירות". 22.05 „פינת הג'אז". 23.05 „מחפשים את המטמון", מנחה משה טימור.

רשת ג'
14.06 „לי ולך — שיר וברכה". 15.05 „חדש, חדיש ומחודש", עם שוש עטרי. 16.05 „מוסיקה לעניך". 17.05 „הצגה יומית". 18.06 „אתם זוכרים את השירים" 20.05 „קצת אחרת" — פופ מתקדם. 22.05 „משלנו" — שירים עבריים. 23.05 „הלילה הוא שירים".

גלי צה"ל
06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור. 06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים. 06.30 אוניברסיטה משודרת: יסודות הראציונאליזם המודרני בפילוסופיה, מרצה: פרופ' ירמיהו יובל. 07.07 שבע אפס שבע, עם אלכס אנסקי. 08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית. 09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף. 11.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב. 12.05 להיט לתאבון. 13.05 בסיגנון ישראלי, עם אלי ישראלי. 15.05 פסק זמן. 15.45 „אלף הימים" — סידרה מחיי הצבא. פרק 12: „מול המוות". 16.05 ארבע אחרי הצהריים — שירים עבריים. 16.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור. 17.00 יומן גלי־צה"ל. 17.30 משהו עולמי — מגאזין גלי־צה"ל לעניני חוץ. 17.50 יומן ספורט. 18.00 שעה קלה על כלכלה. 19.05 „רדיו רדיו", עם יואב קוטנר. 20.05 „משלנו" מצעד הפיזמונים העבריים. 21.00 מבט לחדשות. 21.30 אוניברסיטה משודרת: יסודות הראציונאליזם המודרני בפילוסופיה (ש.ח.). 22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים. 23.05 שידור חוזר. 00.05 ציפורי לילה, עם יעקב גלעד. 02.05 לא רוצים לישון. 05.05 צלילי בוקר.

יום ג
26.11.85
י"ג בכסלו תשמ"ו

טלוויזיה

„המלך ליר" – מתטרגדיות הידועות ביותר של שייקספיר. המחזה עוסק בנאמנות משפחתית, בקנאה ובתאווה לכוח, ובמרכזו מערכת יחסים מורכבת בין מלך אנגליה זקן וחולה, לבין יורשיו. שורה נכבדה של כוכבי תיאטרון וקולנוע אנגליים מצטרפים אל לורנס אוליבייה, המגלם את דמותו של המלך ליר: השחקניות דיאנה ריג ודורותי טוטין, בתפקידי שתי בנותיו הבוגדניות; אנה קאלדר־מרשל בתפקיד בתו הצעירה שנושלה מירושה; ליאו מק־קרן הוא הרוזן מגלוצסטר; ג'ון הארט, כשוטה; ג'רמי קמפ, בתפקיד הדוכס מקורנוול ועוד. לורנס אוליבייה גילם כבר את דמותו של המלך ליר ב־1946, כשהיה בן 39, בתיאטרון האולד־ויק בלונדון, וקיבל תוארי אבירות ואצולה על תרומתו לאמנות התיאטרון באנגליה. את הסרט הפעם הפיקה חברת „גרנדה" הבריטית וביימו מייקל אליוט. חלקו השני ישודר בשבוע הבא. טלוויזיה, שעה 22.20.

הטלוויזיה הישראלית
17.30 „הדבורה מאיה" — סידרה לגיל הרך. התיקן גר בדרך כלל בבתיהם של בני־האדם. אבל פעם אחת הוא מחליט לטעום את טעם החיים בחיק הטבע.
18.00 „באותו עניין" — סידרה שבועית המעלה בעיות של תלמידי תיכון. מנחה: יעקב נאור.
18.32 תכנית דת — הולדת הנביא מוחמד (ערבית).
19.00 „מפגש בין תרבויות" — סידרה. פרק שלישי — „הודו ואירופה". הודו — ארץ של עושי נפלאות. „ההיפיס" של שנות ה־60 ביקשו מפלט במדיטציה ובהגות, וראו בהודו את הארץ המובטחת.
19.30 חדשות.
20.02 „שלושה בדירה אחת". שם הפרק: „ביקור הזוג רופר". סטנלי רופר חוגג את יום נישואיו ה־25 עם הלן ב.. משחק כדורת.
20.30 „כולבוטק".
21.00 מבט לחדשות.
21.40 מבט שני
22.20 „המלך ליר" — מחזהו של שייקספיר, בעיבוד לטלוויזיה, בשני חלקים.
23.35 „פסוקו של מקום" — קבר יוסף. חדשות.

הטלוויזיה הלימודית
08.15 חשבון פשוט ד': פירוק לגורמים 08.40 בלי סודות: מ"ו 09.00 אנגלית ח' 09.20 מדעי הטבע ה"ד: 70 פעימות בדקה 10.10 אנגלית ז' 10.30 הגיל הרך: רחוב סומסום 11.00 צרפתית 11.15 חשבון ה': הזווית 11.30 גיאוגרפיה ז'־ט': גרינלנד — אנטארקטיקה 12.00 ארץ מולדת: היציאה מן החומות 12.25 ספרות (על־יסודי) — אדיפוס המלך: תקופת סופוקלס 13.00 מוסיקה ע"י — העשרה — המשולש המוסיקלי: שטוקהאוזן וכלי ההקשה 14.00 מצודות הטיט — הסרט מתאר את חיי הטרמיטים, את האדריכלות המופלאה של קיניהם, ואת המשטר המדוקדק שחייהם מתנהלים על־פיו. 15.00 רחוב סומסום — קיפי מקנא: קיפי מתנהג כמו חבר טוב. גם לאופניק באים חברים 15.30 קשת וענן — וקראת לשבת עונג: מהם תענוגות השבת ומהו ניתוחה? על כך ועל חשיבותה של השבת במסורת ישראל בתכנית זו 16.00 פרפר נחמד — אם אומרים אז מבינים: בץ ברוגז עם עווי, שהבטיח אך שכח, לתקן לו את הצפרדע המכני. עפרה מציעה לבץ להזכיר לעווי את הבטחתו ואז תפתרנה כל אי ההבנות 16.30 איזיס — פרק 16: ליצן הכיתה: רודי מנסה להתחבב על הכל באמצעות בדיחות ותעלולים, אלא שאחד מתעלוליו כמעט מסתיים באסון. איזיס נחלצת לעזרה 17.00 ערב חדש — מגאזין בשידור חי. מנחה: גדעון רייכר

הטלוויזיה הירדנית
17.10 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3) 18.00 תכנית בצרפתית 19.00 חדשות בצרפתית 19.30 חדשות בעברית 20.30 המופע של לוסי ארנס (מופע טלוויזיוני אמריקאי מפורסם) 21.00 סרטון דוקומנטרי 21.10 סידרה אנגלית 22.00 חדשות באנגלית 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

טלוויזית המזח"ת
13.00 חיות, חיות חיות 13.30 חיים אחרים 14.00 מועדון 700, 14.30 התעמלות 15.00 סרט 17.00 המפקח גרג'ט 17.30 הבית המעופף 18.00 תכנית בידור 19.00 חדשות 20.00 ריפטייד 21.00 חיים אחרים 21.30 סימון וסימון 22.30 זאב אוויר חדשות.

רדיו

קול המוסיקה
06.02 „צלילי בוקר" 07.07 „בוקר טוב", 07.30 „שחרית מוסיקלית" (+ רשת א'), 09.30 „קונצרט בוקר", 11.57 „מגישים שיר" 12.05 „מוסיקה קמרית": ויואלדי: סונטה מס' 2, בפה מג'ור לצ'לו וקונטינואו, היידן: דיברטימנטו, ל־2 אבובים, 2 קרנות ו־2 בסונים מס' 3, בדו מג'ור, בלוך: סוויטה לויולה ופסנתר 13.00 „קונצרט צהרים": ביזה: „משחקי ילדים" — סוויטה קטנה לתז', שטראוס: קונצ' מס' 8 בלה מינור, לכנור ותז', מנדלסון: „וריאציות רציניות", מנואל דה פאיה: סוויטה ספרדית עממית, ורדי: 3 קטעים מתוך האופרה „נשף המסכות", דבוז'ק: מחולות סלביים 15.00 „מילון מוסיקלי" 15.05 „ממוצרט ותקליטיה" 16.00 „קונצרט מנחה": פרוקופייב: „אהבת שלושת התפוזים", סוויטה, כורטינסקי: סימפ' קונצרטית לנבל, פסנתר וכלי־קשת, גלאזונוב: קונצ' לסכסופון־אלט ותז', ליאפונוב: רפסודיה על נושאים אוקראיניים, טנייב: רביעית פסנתר, סקריאבין: סימפ' מס' 1, במי מג'ור 18.30 „אתנחתא" — שלישיית קמראטה: ק.פ.ע. באך: 4 סונטות, א' גרוניקה: פנטסיה כפולה, בטהובן: שלישיה במי במול מג'ור, זכריה פלאוין — פסנתר: הנדל: פרלוד וסונטה, ליסט: משחקי מים בוילה ד'אסטה 20.05 „ערב טוב": קרייזלר: רצ'יטטיב ושרצו קאפריס, בטהובן: 11 בגטלות 20.27 „מגישים שיר" 20.30 „מאולמי הקונצרטים שלנו": מנדלסון: הפתיחה ל„מערת פינגאל", מוצרט: קונצ' מס' 24, בדו מינור, לפסנתר ותז' ק' 491, שנברג: מוסיקת לוואי לראינוע, ברהמס: רביעיה מס' 1, בסול מינור 22.25 „מילון מוסיקלי" „פעם ועוד" — טיסון סטוריט: רביעיה לכלי־קשת (זוכה פרס ההקלטה של גאומברג (1973) היצירה … פעמיים עם מעט הסברים 23.00 „ההוצאות ידידי …" — סיפורו של גוסטאב מאהלר: „הפרידה" (ש.ח.)

רשת א'
07.30 „שחרית מוסיקלית" (העברה מרשת „קול־המוסיקה") 09.30 „מפגש" — מגזין בשידור חי 10.30 „רדיו קל" 11.10 השידור היומי לבתיה"ס: שידורים … המיוחד, והפעם: „ענת והסכיבון של אמא" — מאת … רבון 11.30 „השכלה ודעת לכל": קהילות ישראל … „בוכרה" 12.05 „פעמי המזרח" — מצעד פזמונים מזרחיים 14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים: „טוב לי בקבוץ" — סדרת ספורים לקטנים מאת … וולס; ב. „בישימון ובערבה" — מאת הנריק סנקביץ; ג. „… אצלנו מלאך" — ספור מאת יעקב שביט 14.45 לילדים הגדולים: „התול בשק" — ילקוט כליבו 15.25 „השכלה ודעת לכל" „מרחבא" — שעורים בערבית 15.55 „… חדש" 16.05 „ביוטכנולוגיה ומדינת ישראל" …

ג'ון הארט ולורנס אוליבייה, בדראמה „המלך ליר", טלוויזיה, 22.20

„מגישים שיר" 17.20 „האוניברסיטה המשודרת" … סופרים ישראליים", והפעם: פרופ' הלל ברזל על א.ב. יהושע … סיכום ביניים — מוקדם ומאוחר 18.06 „מינחת ערב" — משדר יומי להווי דתי ומסורת 18.47 פרקי היום בתנ"ך 19.05 „שעור בתלמוד" 19.30 שידורים לעולים … „שניגן ביותר וכל אחד לחוד" — עורך ומנחה: …

רשת ב'
08.05 „סעו לשלום" 09.05 „ביקור בית", עם חיים קינן 10.10 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי 12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים 13.00 „בחצי היום" 14.06 „יש ענין", עם גבי גזית 15.05 „רגעי קסם" — שירים ישנים ואהובים 16.10 „סעו לשלום" — מנחה גדעון הוד 17.10 „יומן כלכלה" 17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה 18.06 „אצבע על הדופק" — שבועון בריאות ורפואה 18.45 היום בספורט 19.00 „היום הזה" 19.35 „עולם חדש" — מגזין חדשותי לעניני מדע וטכנולוגיה 20.05 פרקי חזנות „כבקשתך" 22.05 „…" עם בני הגדל 23.05 „קפה ראשי" — … שמוליק רוזן.

רשת ג'
14.06 „לי ולך — שיר וברכה" 15.05 „חדש, חדיש ומחודש", עם שוש עטרי 16.05 „מוסיקה לעניך" 17.05 „הצגה יומית" 18.06 „מקום בצמרת" — מצעד הפזמונים הישראליים 21.05 „אורח עתיק" — שירים שלא … 23.05 „מניני ג'אז", עם לאה ליאור.

גלי צה"ל
06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור 06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים 06.30 אוניברסיטה משודרת: גיאולוגיה: עולם של תצפיות ומסקנות, פרופ' עמנואל מזור 07.07 שבע אפס שבע … 08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה … 09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף 11.05 טעם של פעם … אורלי יניב 12.05 להיט לתאבון 13.05 בסגנון ישראלי, עם אלי ישראלי 15.05 פסק זמן 15.45 „אלף הימים" … מחיי הצבא. פרק 13: „הגשר" 16.05 ארבע אחרי הצהריים — שירים עבריים 16.55 באופן מילולי … אבשלום קור 17.00 יומן גלי־צה"ל 17.30 כותרת … גלי־צה"ל לעניני צבא ובטחון 17.50 יומן ספורט 18.00 שעה קלה על כלכלה, עם איתן ליפשיץ 19.05 „רדיו רדיו", עם יואב קוטנר 20.05 … 21.00 מבט לחדשות 21.30 אוניברסיטה משודרת: גיאולוגיה: עולם של תצפיות ומסקנות (ש.ח.) 22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים … 23.05 ערב … 00.05 ציפורי … יובל מסקין 02.05 לא רוצים לישון 05.05 צלילי בוקר.

יום ד
27.11.85
י"ד בכסלו תשמ"ו

טלוויזיה

„המשימה הקשה" – סרט קולנוע. קאנינגהאם, מחסל מקצועי, איש קר־מזג ויעיל יוצא למשימת חיסול בפעם הראשונה מעבר לים לאירופה. בטורמולינוס שבספרד הוא פוגש אשה ומתאהב בה, ומרגע זה משתנה אצלו הכל: ג'ון קאנינגהאם המאוהב, שמעולם לא איכזב את שולחיו, רוצה עכשיו למשוך את ידו מן המשימה. סיפור הסרט נפרש על פני כמה מן האתרים הציוריים ביותר באירופה: מטורמולינוס שבספרד, דרך טאנג'יר שבצפון אפריקה, בריסל וגם מדריד. בתפקידים הראשיים מופיעים: ג'יימס קובורן ולי רמיק. ברג'ס מרדית הוא האיש שמפעילו. עמם גם לילי פאלמר, פטריק מאגי ואחרים. שנת ההפקה: 1986. טלוויזיה, שעה 22.05.

הטלוויזיה הישראלית
17.30 „שמיניות באוויר" — משדר שבועי בשידור ישיר. מנחים: דליק ווליניץ וטוליפ.
18.32 „תמונת מצב": תכנית שבועית בענייני השעה (ערבית).
18.45 „חידושים והמצאות": המחשב במכונת הזמן — חלק ב'.
19.00 „חקלאות היום" (ערבית): 1. סרט — הזרעה מלאכותית לריבוי ולדות בכבשים, כתבתו של יוסי אבישר. 2. דיון באולפן — בעיות המים לחקלאות במגזר הערבי. משתתפים: סגן שר החקלאות, אברהם כץ עוז, עבד אלקאדר, נשיף מחמר, אבו שרה.
19.30 חדשות (ערבית).
20.02 „בין הכיסאות" — מגזין דו־שבועי בענייני משפחה וחברה, מנחה: עמוס ארבל.
20.30 „תצפית" — מגזין דו־שבועי לענייני מדע, טבע ורפואה. הפעם על „רפת ממוחשבת וחלב". בתכנית כתבות על ציוד רפתות משוכלל מתוצרת הארץ, על הזרעה מלאכותית בפרות ועל תעשיית זרע מוקפא של פרים משובחים. עוד ב„תצפית" על חלב־אם והנקה: מי בעד? מי מתנגד? מה ההבדל בין חלב־אם, חלב פרה וחלב עכברה? איך מייצרים מחלב את הגלידה שכולנו אוהבים? מנחים: פרופ' יום לס ויעל דן.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 „מוקד".
22.05 „המשימה הקשה" — סרט קולנוע.
23.45 פסוקו של יום. חדשות.

הטלוויזיה הלימודית
08.15 ארץ מולדת: ממשבר להתעצמות. 08.40 אנגלית ו'. 09.00 מדעי הטבע (יסודי): 1. איך גדלים זרעים; 2. צמחים ותשיבותם. 09.20 אנגלית ו'. 10.10 מדעי הטבע ה"ו: 70 פעימות בדקה. 10.30 הגיל הרך — פרפר נחמד: ויהי ערב. 11.00 חשבון ו': רוחו של קפטין פיל. 11.15 ART AND ATMOSPHERE HELLO ISRAEL 11.30 קשת וענן: חשמונאים. 12.00 אנגלית ח'. 12.25 אנגלית י'. 13.00 מדעי הטבע וחטיבה עליונה: התפתחות מתא ביצה לאורגניזם בוגר. 14.00 עולם הולך ונעלם — שבט המורסי: בני שבט המורסי חיים במדינה נידחת באתיופיה ומנהלים אורח חיים דמוקרטי, מיוחד במינו. צוות הטלוויזיה של חברת גרנדה תיעד אורח חיים זה ברגע של משבר: מלחמת בני השבט בשכניהם. 15.00 האוניברסיטה הפתוחה: מעולם הכימיה — תגובות מולקולריות: שנות חיינו הראשונות — הדיכאון שלאחר הלידה: גילאי הגן — עבודה בצוותא. 16.00 בלי סודות — ג"ש: אלפי מציג את הצלילים ג,ש. על אף הצלילים הצורמים גנן, נגר וגנן מצליחים לשתף פעולה וכולם שרים על הדברים הקטנים שעושים אותם שמחים. 16.25 קינונים: שעשועון טלוויזיה נושא פרסים. 17.00 ערב חדש — מגאזין בשידור חי. מנחה: גדעון רייכר.

הטלוויזיה הירדנית
17.10 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 18.00 תכנית בצרפתית. 18.45 עם כפית כסף בפה (רק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 תיאטרון הבולוור הצרפתי. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 שלושה בדירה (קומדיה אמריקאית). 21.00 קשרים (סידרה דוקומנטרית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 רמינגטון סטיל (סידרת מתח אמריקאית).

טלוויזית המזח"ת
13.00 אחרון הפראים. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 ספיידרמן. 17.00 המפקח גרג'ט. 17.30 סער הספרים. 18.00 באק רוג'רס. 19.00 חדשות. 20.00 צוות לעניין. 21.00 חיים אחרים. 21.30 רמינגטון סטיל. 22.30 קגני ולוסי. חדשות.

רדיו

קול המוסיקה
06.02 „צלילי בוקר". 07.07 „בוקר טוב": באך: טוקטה ברה מג'ור, לצ'מבלו, שופן: פולונז במי במול מינור. 07.30 „שחרית מוסיקלית" (+ רשת א'): באך: קנטטת האיכרים, היידן: קונצ' בסול מג'ור, לפסנתר ותז', שוברט: סונטינה ברה מג'ור, מס' 1, מנדלסון: סימפ' מס' 3 בלה מינור, אופ' 56 — „הסקוטית". 09.30 „קונצרט בוקר": באך: סוויטה מס' 3 לתזמורת, מוצרט: קונצ' מס' 3, בסול מג'ור, לכנור ותז', ברהמס: חמישיה לקלרנית וכלי־קשת, אופ' 115, בסי מינור, מאהלר: סימפוניה מס' 5, בדו דיאז מינור. 11.57 „מגישים שיר". 12.05 „אמנים באולפן": רוחמה דנציגר (סופרן), מרק פורטמן (פסנתר): פ' הירדה: 7 שירי ריבקה, … 2 שירים … (צ'לו), אלן שטרנפלד (פסנתר) בטהובן: סונטה ברה מג'ור, 102, מס' 2. 13.00 „קונצרט צהרים": מוצרט: סימפוניה מס' 33, בסי במול מג'ור, ק' 319, בטהובן: קונצ' לכנור …

לי רמיק וג'ימס קובורן
בסרט „המשימה הקשה", טלוויזיה, 22.05

לכנור ותז', ברהמס: חמישית כלי־קשת, בסול מג'ור, ויניו: סוויטה לירית. 15.00 „מילון מוסיקלי". 15.05 „מוסיקה כאן ועכשיו": אמנון וולמן: „מורה", בטי אוליברה: תהילים ל־12 צלות ו־4 קונטרבסים, ג'ורג' קראמב: „ליל ארבעת הירחים". 16.00 „קונצרט מנחה": וילה־לובוס: בכיאנס ברזילייראס מס' 4. ראבל: קונצ' לפסנתר בסול, רודריגו: קונצרט־סרנדה לנבל ותז'. שוסטקוביץ': סימפ' מס' 9. 18.10 „מאולמי הקונצרטים בעולם": דיליוס: „סחף ים" — לבריטון, מק' ותז', … סימפוניה מס' 8, בסול מג'ור. 20.05 „צלילי הזמן" — „וילהלם טל" — תכנית ראשונה. 20.57 „מגישים שיר". 21.00 „אופרה של יום רביעי": מונטמצי: „אהבת שלושת המלכים". 22.55 „מילון מוסיקלי". 23.00 „צלילי לילה": קוברט: „מלוא האהבה", סמרטיני: קונצ' לחלילית דיסקאנט, בפה מג'ור, רוסה: קונצ' לפסנתר ותז'.

רשת א'
07.30 „שחרית מוסיקלית" (העברה מרשת „קול־המוסיקה"). 09.30 „מפגש" — מגזין בשידור חי. 10.30 „רדיו קל". 11.10 השידור היומי לבתיה"ס: „אלה תולדות" — הפעם: … „הארבה" מאת רעיה אדמוני ודויד גרובמן. 11.30 „השכלה ודעת לכל": „על תזונה והתפתחות של תינוקות". 12.05 „כהווי המזרח". 14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים: „מי יצר" — תכנית לצעירים בכל הגילים. מגיש: דויד גרוסמן (שידור חי). 15.00 „תתלופיד" — עם מומחים באולפן. 15.55 „מאוצר הספרים". 16.05 „מועדון פעמי הזהב" — … 17.12 „מגישים שיר". 17.20 „האוניברסיטה המשודרת": … — באחורי הקלעים של מי התהום. 18.06 „מינחת ערב" — משדר יומי להווי דתי ומסורת. 18.47 פרקי היום בתנ"ך. 19.05 סיכום ההלכה היומית. 19.30 שידורים לעולים. 22.05 … — תכנית …

רשת ב'
08.05 „סעו לשלום". 09.05 „ביקור בית", עם חיים קינן. 10.10 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי. 12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים. 13.00 „בחצי היום". 14.06 „יש ענין", עם גבי גזית. 15.05 „רגעי קסם" — שירים ישנים ואהובים. 16.10 „סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד. 17.10 „יומן כלכלה". 17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה. 18.06 … 18.45 היום בספורט. 19.00 „היום הזה". 19.35 „מוסף לעניני צבא ובטחון". 20.05 „… לפולקלור", והפעם: „לאור הכתובת". 21.05 „שיר …". 22.05 „בינה וספר" — קטעים מתוך מחזות מוסיקליים וסרטים. 23.05 „בשחקי לילה".

רשת ג'
14.06 „לי ולך — שיר וברכה". 15.05 „חדש, חדיש ומחודש" — עם שוש עטרי. 16.05 „מוסיקה לעניך". 17.05 „הצגה יומית". 18.06 „היה היה" — מצעד להיטים ישנים. 20.05 „עם כל הנשמה", עם סימה טורה. 22.05 „משלנו" — שירים עבריים. 23.05 „הלילה הוא שירים".

גלי צה"ל
06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור. 06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים. 06.30 אוניברסיטה משודרת: … ארם בנסורת ישראל, מרצה הפעם חיים כהן. 06.55 פינה חמה לליבי. 07.07 שבע אפס שבע, עם אלכס אנסקי. 08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית. 09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף. 11.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב. 12.05 להיט לתאבון. 13.05 בסגנון ישראלי, עם אלי ישראלי. 15.05 פסק זמן. 15.45 „אלף הימים" — סידרה מחיי הצבא. פרק 14: „מלכת היופי". 16.05 ארבע אחרי הצהריים — שירים עבריים. 16.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור. 17.00 יומן גלי־צה"ל. 18.05 שלוש ארבע לעבודה. 19.05 „רדיו רדיו", עם יואב קוטנר. 20.05 מצעד המצעדים הלועזיים. 21.00 מבט לחדשות. 21.30 אוניברסיטה משודרת: … במסורת ישראל (ש.ח.). 22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים. 23.05 „גרושין מאוחרים" — תכניתה של עינת בת צבי (ש.ח.). 00.05 ציפורי לילה עם … 02.05 לא רוצים לישון. 05.05 צלילי בוקר.

יום ה
28.11.85
ט"ו בכסלו תשמ"ו

טלוויזיה

„בפאתי בורמה" – סרט תעודה. חבל קארן בשוליה של בורמה הוא סלע מחלוקת בין יושביו, שנלחמים על עצמאות, לבין ממשלת בורמה: ממשלת קארן המוכרזת דה־פאקטו מאז 1948, דורשת להיות מדינה עצמאית בתוך הפדראציה של בורמה, ושיהיה לה חלק בהסדר הפוליטי של בורמה עצמה. קריינות בעברית: אריה אורגד. טלוויזיה, שעה 21.30.

הטלוויזיה הישראלית
17.30 „סיפורים בראש": תכנית שבועית בסידרה העוסקת בספרים לילדים. הפעם יוצגו הספרים: „פרחיה בין שודדי הים", מאת דן צלקה; „אח בוגר", מאת אורי אורלב; „רובי רוב", מאת מינריק וסנדק; „רון קישוט", מאת סרוונטס.
18.00 „חבובוסף" — סרטים מצויירים: שם הפרק: „שודדי החבובה האבודה".
18.32 „מועדון הטף" (ערבית)
19.00 „מפגש" תכנית דיון שבועית בענייני השעה (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.02 מבט ספורט
20.45 לקראת שידור.
21.00 מבט לחדשות
21.30 „בפאתי בורמה" — סרט תעודה.
22.20 „כתוב בעיתון" — תכנית שבועית שענייננה ביקורת העיתונים בישראל. מגיש: מאיר שלו.
22.35 „וזורח השמש" — סדרה אמריקנית בת 4 פרקים. פרק האחרון בסידרה על־פי ספרו של ארנסט המינגווי.
23.15 „סוף ציטוט" — תכנית בענייני ספרות מנחה: ירון לונדון.
23.55 חדשות

הטלוויזיה הלימודית
08.15 קשת וענן: פרסומי ניסא. 08.40 בלי סודות: ט"כ. 09.00 ארץ מולדת: היציאה מן החומות. 09.20 מדעי הטבע (חטה"ב): זרימת הטעונים במעגל חשמלי. 10.10 אנגלית ה'. 10.30 הגיל הרך: רחוב סומסום. 11.00 אנגלית ו'. 11.15 ערבית מדוברת. 11.30 מדעי הטבע וחטיבה עליונה: D.N.A מבנה והכפלה. 12.00 אנגלית ח'. 12.25 היסטוריה על־יסודי — העשרה: כריסטופר קולומבוס. 13.00 אנגלית ט'. 14.00 הסיפור האמריקני המצר — איזה טיפש אני: נער לבן בשבט עזר לסייס כושי. הסרט מספר בפי הנער המתאר את חייו ונדודיו עם מעבידו — ידידו הכושי. זהו למעשה סיפור על התבגרותו של הנער. 14.45 צרפתית: LARRIVEE 15.00 ENTREE LIBRE — A PARIS רכבת הפתעות: … 15.20 עוד סיפור. 15.30 נילס הולגרסון — פרק 22: נילס והענקים: רוח חזקה העיפה את נילס מעל גבו של מולי והוא נפל לתוך יער עבות. שם הוא פוגש משפחת דובים. אבא דב זומם לטרוף אותו. נילס בצילו. 16.00 זהו זה — בשידור חי. 17.00 ערב חדש — מגאזין בשידור חי. מנחה: דן מרגלית.

אריה אורגד — מגיש את סרט התעודה „בפאתי בורמה", טלוויזיה, 22.05

הטלוויזיה הירדנית
17.10 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 18.00 תכנית בצרפתית. 18.25 הסבתא היודעת הכל (רק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 חור מין (קומדיה אמריקאית עם השחקן המפורסם אליוט גולד). 21.10 דרך הפשע (סדרת מתח עם השחקן אורסון וולס). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

טלוויזית המזח"ת
13.00 חיות, חיות, חיות. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 17.00 המפקח גרג'ט. 17.30 הבית המעופף. 18.00 לוסי. 18.30 ספורט. 19.00 חדשות. 20.00 [illegible]. 21.00 חיים אחרים. 21.30 שישים דקות. 22.30 המירוץ אחרי הגלימה. מועדון 700. חדשות.

רדיו

קול המוסיקה
06.02 „צלילי בוקר". 07.07 „בוקר טוב": … 07.16 „שחרית מוסיקלית" … 09.30 „קונצרט בוקר" … 11.57 „מגישים שיר". 12.05 … 13.00 … 15.00 „מילון מוסיקלי". 15.05 „מגישים מוסיקליים". 16.00 … 17.30 „קונצרט מנחה" … רומנסות של יהודי ספרד: „פתחי לי דלתך", „שיר עריש". מוצרט: סרנדה לכלי־קשת בסול מג'ור, ק' 525, „מוסיקת ליל זעירה". 20.27 „מגישים שיר". 20.30 קונצרט התז' הסימפ' י"ם: „קלסיקל" — מס' 1 (שידור חי מבנייני האומה). בטהובן: קונצ' מס' 5 לפסנתר ותז', „הקיסר": סימפוניה מס' 5, בדו מינור. 22.55 „מילון מוסיקלי". 23.00 „דור הזהב" — אמנים גדולים בהקלטות הסטוריות — „סיגטי בקונצ'רטי הגדולים" — תכנית ראשונה: מוצרט: קונצ' מס' 4, ברה מג'ור לכנור ותז' (תז' פיל' לונדונית/סר תומס ביצ'ם), מנדלסון: קונצ' לכנור ותז' (כנ"ל).

רשת א'
07.30 „שחרית מוסיקלית" (העברה מרשת „קול־המוסיקה"). 09.30 „מפגש" — מגזין בשידור חי. 10.30 „רדיו קל". 11.10 השידור היומי לבתיה"ס: „ידעתי ספר", והפעם: „קטי" — יומנה של נערה. 11.30 „השכלה ודעת לכל": „עולמם החברתי של הילדים". 12.05 „ליבי במזרח". 14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים: א) „הדברים הטובים". ב) „גר אצלנו מלאך" — ספור מאת יעקב שביט. 14.45 לילדים הגדולים: „התולקט" — מבחר מתכניות „התול בשק". 15.30 „תחרא" — בנת ודיו. והפעם: המחנך אריה סימון — „על הזכר והמעשה החינוכי". 15.53 „ספר חדש". 16.05 „צומת הכידה־הדתיכון". 17.12 „מגישים שיר". 17.20 „האוניברסיטה המשודרת": „צרפתית למתחילים" והפעם: שעור מס' 4. 17.43 בילואים. 18.06 „מינחת ערב" — משדר יומי להווי דתי ומסורת. 18.47 פרקי היום בתנ"ך. 19.05 „שעור בתניא". 19.30 שידורים לעולים. 22.05 „לכל אדם כוכב" — עם האסטרולוג אילן פקר, והפעם: מזל „קשת".

רשת ב'
08.05 „סעו לשלום". 09.05 „ביקור בית", עם חיים קינן. 10.10 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי. 12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים. 13.00 „בחצי היום". 14.06 „יש ענין", עם גבי גזית. 15.05 „רגעי קסם" — שירים ישנים ואהובים. 16.10 „סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד. 17.10 „יומן כלכלה". 17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה. 18.06 „יש שאלות", עם יצחק אלון. 18.51 היום בספורט. 19.00 „היום הזה". 19.35 השבוע בכנסת. 20.05 „שורשים" — שבועון לעניני פולקלור ועדות. 22.05 „נפוסים ושקרים" — שירים בידיים, והפעם במלאת ההקלטות שלנו. 23.05 „בינינו לבין עצמנו" — שיחות עם מאזינים בשידור חי, מנחה רעיה גניאל.

רשת ג'
14.06 „לי ולך — שיר וברכה". 15.05 „חדש, חדיש ומחודש", עם שוש עטרי. 16.05 „מוסיקה לעניך". 17.05 „הצגה יומית". 18.06 „…". 20.05 „מצעד רוק", עם דליה כהן. 22.05 „משלנו" — שירים עבריים. 23.05 „הלילה הוא שירים".

גלי צה"ל
06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור. 06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים. 06.30 אוניברסיטה משודרת: … 07.07 שבע אפס שבע, עם אלכס אנסקי. 08.05 בוקר טוב ישראל. 09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף. 11.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב. 12.05 להיט לתאבון. 13.05 בסגנון ישראלי, עם אלי ישראלי. 15.05 פסק זמן. 15.45 „אלף הימים" — סידרה מחיי הצבא. פרק 15 … 16.05 ארבע אחרי הצהריים — שירים עבריים. 16.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור. 17.00 יומן גלי־צה"ל. 17.30 … 18.00 שעה קלה על כלכלה. 19.05 „רדיו רדיו", עם יואב קוטנר. 20.05 … 21.00 מבט לחדשות. 21.30 אוניברסיטה משודרת … (ש.ח.). 22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים. 23.05 … 00.05 ציפורי לילה … 02.05 לא רוצים לישון. 05.05 צלילי בוקר.

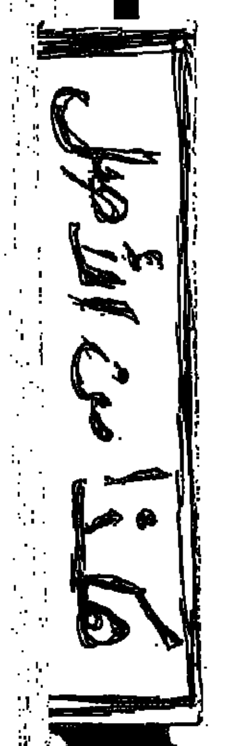

חידות
מתתיהו ורנה עופר

תשבץ מעורב 109

אופקי: 1. מה ש־8 אנכי ל־3 אנכי; 4. חמש פעמים 19 אופקי; 7. שמו של סבא של 15 אופקי; 9. 12 אופקי ועוד 2 אנכי; 10. הגיל של 5 אנכי ב־1985; 11. 4 אנכי ועוד 8 אנכי; 12. הגיל של 3 אנכי ב־1985; 14. 7 אופקי ועוד 19 אנכי; 15. הגיל של 7 אופקי ב־1988; 18. 10 אופקי ועוד 3 אנכי; 19. 11 אנכי ועוד 14 אנכי; 20. 15 אופקי ועוד 5 אנכי; 21. 4 אנכי פחות 1 אופקי.

אנכי: 2. הגיל של החותנת של 5 אנכי ב־1975; 3. בעלה של 5 אנכי; 4. הגיל של אביו של 3 אנכי ב־1985; 5. אמא של 15 אופקי; 6. 20 אופקי ועוד 14 אנכי; 8. אשתו של 7 אופקי; 9. שנת הלידה של 7 אופקי כפול 2 אנכי; 11. סכום הספרות של 9 אנכי; 13. מה ש־3 אנכי ל־7 אופקי; 14. הגיל של 3 אנכי ב־1983; 16. מה ש־7 אופקי ל־5 אנכי; 17. 3 אנכי; 19. גילו של 7 אופקי ב־1983.

זהו תשבץ מלים ומספרים. האלכסון משמאל לימין, מפריד את התשבץ לשני חלקים. החלק שמשמאל ומעל לאלכסון הוא תשבץ מלים והחלק שמימין ומתחת לאלכסון הוא תשבץ מספרים.

כתב סתרים 109

בפעולת הכפל הבאה הוחלפו הספרות באותיות. כל אות מייצגת ספרה אחת בלבד, אבל ספרה יכולה להיות מיוצגת על ידי אות אחת או על ידי שתי אותיות.

```
      ג ש מ י
      ב ר כ ה
  ---------
    ה ש נ ה ר
  ע ו ל ת כ
 כ ר ק ט ע
ש ח א ד ג.
---------------
ה ג ש ס ל ל ה ג
```

עליך למצוא את ערכה של כל אות ולהציב את האותיות המתאימות בריבועים להלן, המסומנים על ידי ספרות. אם כן תעשו, אימרה של אפלטון תקבלו.

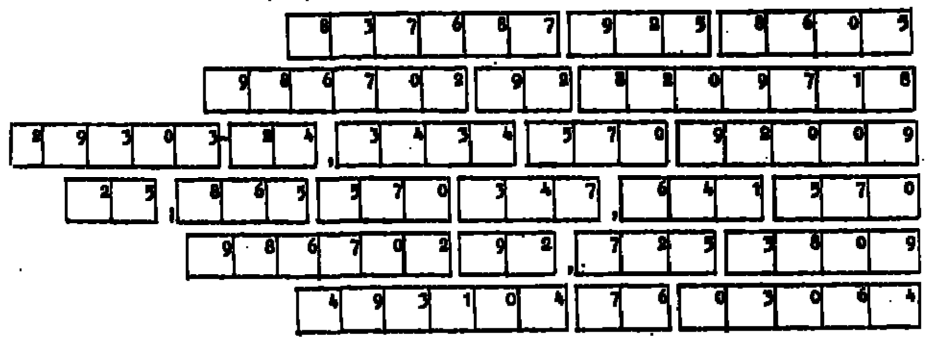

לצערנו, בתשבץ מעורב („חותם" מס' 46), נפלו כמה טעויות. אנו מפר־סמים את החידה בשלמותה. עם הקוראים – הסליחה.

מערכת „כל יום"

פתרונות:

פתרון תשבץ מטומים 106 (שורה אחר שורה):

869 ;124 ;9271 ;31428
6372 ;1325 ;836 ;3214
97 ;153 ;1723 ;438 ;69
98 ;8597 ;896 ;1234
9853762 ;69 ;17248 ;1
7 ;214 ;812 ;689 ;6123
821 ;97 ;31624 ;79 ;97
5182 ;124 ;83759 ;142
43 ;4231 ;54123 ;9284

פתרון חידת זיגזג 106
מקום שני, המתרוננות הנוספות

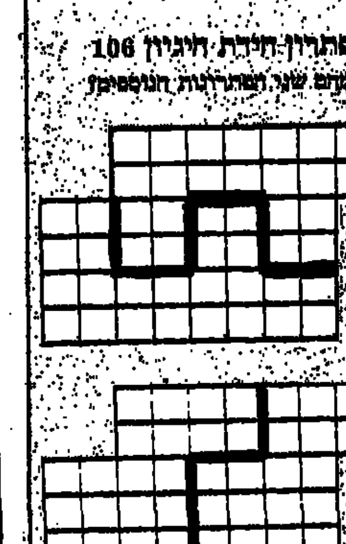

© מאת אמיר בן אור
(מ) — כתיב מלא

תשבץ רגיל 109

אפקי: 3. מחלת עינים 6. מתימטיקאי צרפתי רבגוני (1854־1912) 7. קיבוץ בשפלה 9. מושב בעמק חפר 14. מומחה אמריקני לשימור הקרקע ולהידרולוגיה. כונה „איש היערות והמים". ב־1951 השתקע בישראל והיה יועץ לטכניון ולממשלה 16. ודי פיקרה 20. מתקשת 23. בעברו מחזה מלווה נגינה ושירה 24. מלך אלסר בימי אברהם.

אנכי: 1. מתאים 2. סם נוזלי 3. לרכון על 4. כלי נגינה מזרחי 5. דרום 6. קרן השקעות בארץ 8. מחשובי הציירים ההולנדיים 10. רשם 11. מושב במישור החוף 12. אחת מנסיכויות הנפט 13. חסר 15. מבצר על נחל דליות 17. פרי הדומה בצורתו לתפוח 18. מסימני הנקוד 19. מכוכבי הלכת 21. כלומר 22. סוס.

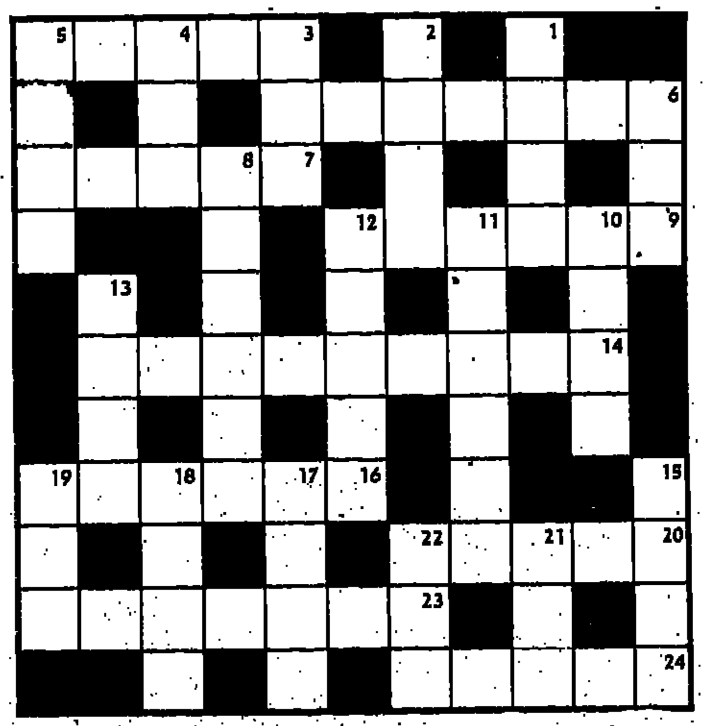

אגוזון 109

אפקי: 3. כוכב שנוצר מגזים חמים? (5) 6. תואר הפועל למען החלפת המזון הישן (7) 7. ניר המתאים לקמפוס? לא פה! (5) 9. משתמע מכך שאין ברצוני להגיע לאי הקסום באינדונסיה (2,2;2) 14. אינה מסוגלת להשאר במקום אחד בזמן כזה (4;5) 16. לא נעים כשמכניסים הרבה קרנות (6) 20. דג קפוא (5) 23. עפ"י שמו זהו כנראה האי הצפוף ביותר בעולם (7) 24. אקרמאי ומה שמבדילו מחמור (5).

אנכי: 1. כדאי להציב מוט במקום הנכון (4) 2. מערכת מנעולים להגנה במים (4) 3. מטבע הנראה במרחק (3) 4. בפתח יש גם צורת חקוי (3) 5. כשהוא לא ישר הוא רומס את הכליות (4) 6. צפה מן הצד על המשחק (3) 8. השר עקוף ולא ותר (3,3) 10. בעל מעמד יציב בכנסת? (4) 11. בהמות באיי הפסחא? (3,3) 12. בה אין צורך בתו תיר (5) 13. קבוצה בפלנטריום (4) 15. הקבוצה נשמעת טוב אם יש בה סגנון (4) 17. ליקה יש גוה בבית (4) 18. בריכה כפולה לבן משפחתי (4) 19. קבוצת אותיות בהנדסה (3) 21. רב החובל ישנו (3) 22. הוא שלח ידיים או היא הסתלקה (3).

פתרונות

תשבץ 106 · אגוזון 106

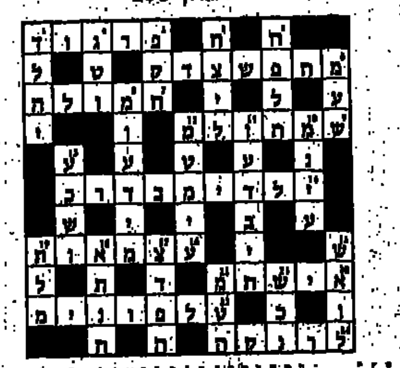

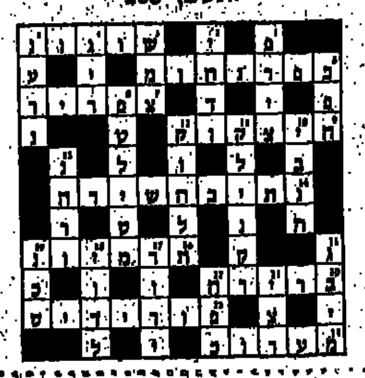

בריד'

ארנונה שפאן

חוזה לקוי

פעמים רבות ניצבת בפני השחקן השאלה האם לעצור בחוזה של 3 בלי שליט או לבחור בחוזה בצבע, כו על הכרוז לזכות בלקיחות רבות יותר. השחקן מחליט, וכבר במבט הראשון שהוא מניח על הדומם, מתברר לו ששגה וחוזה של 3 בלי שליט מבוצע „על ידי כל תינוק" ואילו הוא נמצא בחוזה „מחורבן". במקרה זה על הכרוז להתעלות על עצמו, ולהתרכז ולבצע את החוזה.

כך קרה בתחרות בין הודו לבריטניה. ההודי, בצפון־דרום הגיעו לחוזה פשוט של 3 בלי שליט. בעוד שסמולסקי, האנגלי, נאלץ להתמודד עם חוזה של 4 ספייד.

♠ J 9 7
♥ A K 4
♦ J 10 6 2
♣ A Q 6

♠ 10 4 3
♥ 8 5 3
♦ 9 8
♣ 10 8 5 4 2

♠ 8 6
♥ Q 9 7 2
♦ A K 7 4
♣ K 9 7

♠ A K Q 5 2
♥ J 10 6
♦ Q 5 3
♣ J 3

מחלק: מזרח · פגיעים: צפון־דרום

ההכרזה:

מזרח	דרום	מערב	צפון
1 בלי שליט	—	*2 דיאמונד	**
3 הארט	4 ספייד	—	—

* טרנספר להארט ** מראה יד חזקה

ההודים פותחים ב־1 ללא שליט חלש (כשאינם פגיעים), ובנוסף לכך „התחשק" לשחקן שישב במערב להכריז 2 דיאמונד, כדי לבלבל את „האויב" (אין בידו שום כוח והוא רואה שלשחקן דרום משחק בטוח ביד ולכן ניסה למנוע ממנו להגיע לחוזה מתאים), אולם צפון דרום התעלמו מהכרזתו והמשיכו כשלהם.

שיבדאסאני, ההודי, הוביל ב־9 דיאמונד, מזרח זכה במלך ובאלוף וחזר ברביעית דיאמונד, מערב חתך וחזר בקלאב (כבקשתו של מזרח, לכרוז נותר לאור ההכרזה) שהמלך קלאב בידי מזרח והכרוז שיחק את האלוף, המשיך במלכה ספייד ובנוסף ספייד, שיחק את תנסיך דיאמונד, כשהוא משליך את הנסיך קלאב מידו (אולם עדיין יש לו מספר בהארט), והמשיך בספייד (סמולסקי לא התכוון למרות הכרזתו של מערב, המצביעה על 5 קלאב בסידרת ההארט, להמשיך. במלך והאלוף הארט בתקווה שהמלכה תיפול, וזאת משום שמזרח הכריז 3 הארט, ולא היה עושה זאת עם 3 בהארט) עד שהגיע למצב הבא:

♠ —
♥ A K 4
♦ —
♣ Q 6

♠ —
♥ 8 5 3
♦ —
♣ 10 8 5

♠ —
♥ Q 9 7
♦ —
♣ K 9

♠ Q 5
♥ J 10 6
♦ —
♣ —

הכרוז שיחק ספייד, כשהוא משליך מהדומם, מזרח נלחץ, אם ישליך הארט, הכרוז את המלך והאלוף, יחזור לידו קלאב, והנסיך הארט שבידו יוגבה. לעומת זאת אם מזרח משליך קלאב, ישחק הכרוז הארט לעבר המלך, יחתוך את ה־6 קלאב בידו (המלך נופל במזרח) יחזור לדומם והחוזה יבוצע בכל מקרה.

פופ

עופר ניר

קיית בוש, חוזרת עם הגל התשיעי

קלישאה ראשונה בספר הלא־כתוב של העיתונאים אומרת: אתה יכול לאהוב משהו/מישהו ואתה יכול לשנוא, אבל אינך יכול להישאר אדיש כלפיו. כאשר הומצאה הקלישאה הזאת, לפני שנים רבות כל כך, לא חשבו עדיין על קיית בוש, אבל אין ספק שזה מתאים לה יופי, כאילו נוצרה קלישאה זו במיוחד עבורה. אפשר לאהוב את קולה ובמקרה זה, מדובר באהבה קנאית. אפשר לא לאהוב בלטעון שהקול שלה חד מדי, צרחני מדי, היסטרי מדי, הכל אצלה יותר מדי. בכל מקרה, אי־אפשר שלא לשמוע את הקול הזה, להתרגז ממנו, או ליפול שבי בקסם האפל שבו.

לקיית בוש יש תקליט חדש, ראשון מזה כשלוש שנים: „כלבי־הציד של האהבה". התקליט החדש, מיד עם צאתו לשוק הבריטי, תפס את המקום הראשון במצעד המכירות וקיית היא הזמרת הראשונה בבריטניה שחוזרה על הישג זה פעמיים, היא כבר עשתה זאת קודם לכן באלבום „לעולם לא לתמיד".

„כלבי הציד של האהבה" מחזיר את המאזין אל אחת ממלות המפתח של הרוק בשנות ה־70: הקונספציה. תקליט־התכנית, יצירות־רוק. הצד השני בתקליטה, מסבירה קיית בוש, עומד בפני עצמו כיצירה שלמה אחת, הנקראת „הגל התשיעי". נושא היצירה הזאת, במשפט אחד, הוא עמידה על סף המוות ולידה־מחדש. ביצירה הזאת, כמו בתקליטים קודמים של קיית בוש, נכנסים המאזינים לתוך אווירה דחוסה מאוד, קסומה ומפחידה, עמוסה רגשות. קיית בוש אינה יוצרת רוק פשוט. התקליט הזה, כמו תקליטים קודמים שלה, גדל על המאזין, מהשמעה להשמעה, מיום ליום. אי־אפשר לקחת קטע אחד מתוך התקליט ולנתק אותו מן השאר. גם הצד הראשון, שאינו מוגדר כיצירה אחת, חייב בהאזנה אחת רצופה.

התקליט הזה, כמו תקליטים קודמים, נתפש כמעט כמו סרט קולנוע עז־צבע. קיית בוש יוצרת, במודע או שלא במודע, תסריטים קטנים. היא אומרת שהציעו לה בעבר להופיע בסרטי־אימה למיניהם. התסקידים שהוצעו לה היו בדרך־כלל של ערפד... בוש אוהבת קולנוע. „קגמושה" של קורסאווה הותיר בה רושם חזק. יש בקיית בוש משהו מיסטי. עיתונאים שראיינו אותה מרגישים את הנקודה הזאת בכל כתבה. יש לה דימוי של מכשפה מודרנית, אולי כתוצאה מן השיר הראשון שלה, שהיה „אנקת גבהים", בעקבות ספרה הידוע של אמילי ברונטה. היא אומרת שהיא חשה קרבה עמוקה לסופרת האנגלית. שתיהן נולדו באותו תאריך. באחד מן הראיונות שנתנה, סיפרה בוש כי חשה ברוחה של אמילי ברונטה לצדה, כאשר כתבה את השיר.

היא גם סקסית מאוד, חושנית, אישה־ילדה. זה בא לידי ביטוי בהופעותיה הלא־רבות. היא רוקדת על הבמה בתנועות סקסיות שאינן משאירות אף גבר אדיש באולם. היא אומרת שזה טבעי לה, שאינה חושבת על מה שהיא עושה, שאינה מתכוונת להיות סקסית־מרי. ככה יוצא לה.

היא אומרת שהחלומות שהיא חולמת, מהווים עבורה חומר לשירים — והיא מרבה לחלום. היא מתגוננת, אומרת שקשה לה להבין מדוע סבורים רבים שהיא אישה מוזרה. מפחידה קצת אפילו, והדבר ניכר בשירה. היא חולמת, היא צופה בסרטים, היא מתבוננת בציורים, היא מושפעת גם משירי־ילדים. „יש בהם," היא אומרת, „משהו מהפנט, במונוטוניות שלהם, בחזורות שלהם. זה קיים גם בשירים עממיים, תחושה של משהו מתגלגל, שב וחוזר על עצמו." היא מעידה על עצמה שהשילוב בין רוק למוסיקה עממית, סקוטית ואירית, מלווה אותה מילדות. ביצירה החדשה שלה, יש קטע בשם „ג'יג החיים" (ג'יג הוא מחול אירי עממי), בו היא מלווה בנגן כינור עממי. זהו אחד החלקים היותר טובים ביצירה שלה.

קיית בוש נולדה בקנט, סמוך ללונדון, בשנת 1958. הוריה עסקו ברפואה במקצוע, ובמוסיקה כתחביב. בני המשפחה היו ניגנו בלהקת רוק מקומית, וקיית שרה אתם. היא לא חשבה על קריירה של זמרת, לפחות לא עד שמלאו לה 14. עד אז, רצתה „לעזור לאנשים", להיות עובדת סוציאלית או פסיכיאטרית. 14 היה גיל מכריע עבורה. היא כתבה את הגרסה הראשונה של השיר „גבר עם ילד בעיניו". כעבור שנים, הקליטה את השיר הזה, כהצלחה גדולה. מן הרגע שהשיר היה רשום על הדף, החליטה שהיא רוצה להמשיך בכיוון זה. בבית־הספר חשבו שהיא ילדה משונה קצת, אבל העריכו את כישוריה. בגיל 16 סיימה בהצלחה את לימודיה.

את גילויה של קיית בוש, חייבים לייחס לדייויד גילמור, גיטריסט להקת „פינק פלויד" לשעבר. הוא שמע את שיריה, מימן הקלטת אחדים מהם, וחברת „אי.אמ.איי" החליטה להחתים אותה על חוזה, שאיפשר לה להתמסר לכתיבת שירים. משך שנתיים, חופשייה מדאגות פרנסה. לא שהיו לה גם קודם, הוריה אמידים למדי, אבל לאחר חתימת החוזה, השתכרה 3000 לירות סטרלינג לשנה. כיום, כמובן, הסכומים שהיא מקבלת גבוהים הרבה יותר.

„אנקת גבהים" היה התקליטון הראשון שלה. הוא יצא בשנת 1978, הגיע למקום הראשון בבריטניה. באותה שנה ראה־אור גם תקליט הבכורה שלה „הבעיטה בפנים".

עד עתה, הוציאה קיית בוש חמישה תקליטים. לא כל כך הרבה, ביחס לכמות החומר שהיא כותבת. היא אינה מופיעה הרבה, אולי משום שמדובר בפרודוקציה גדולה, עם הרבה תלבושות, כוריאוגרפיה, פנטומימה, עם רוק כמעט טוטאלי.

קיית בוש היא יוצרת רוק מעניינת מאוד, שכדאי מאוד להתאמץ בשבילה, להאזין לתקליטים שלה, להבין אותה. ייתכן שגם זו קלישאה, אבל זו גם האמת. ככה זה.

סרטים

זרים

הכמאי ג'ים ג'ארמוש עבר תחילה על סרט קצר על מהגרים הונגרים בניו־יורק, וים וינדרס, שראה את עבודתו, התלהב ותרם לו שאריות חומר גלם מסרטו „מצב הדברים", כדי שירחיב את הסרט; כך נולד „זרים", סיפורם של שלושה צעירים מתוסכלים בשלוש מערכות: ניו־יורק, קליבלנד ופלורידה. זהו מסע מנוכר בנופים זרים, במעט במלים ומרבה אווירה וסגנון, הסרט צולם בשחור לבן, בבימוי נוירי ובתקציב דל.

ברדי

„סרט איכות". אל. פצוע מלחמת ויאטנאם (ניקולאס קייג'), מועדון הבוחנה, ראסטי (ג'יימס) נשלח לסייע בטיפול בירדי־נעורין ב"רדי, שאיבד את שפיותו במלחמה. נסיונותיו להתקרב אל בירדי, השרוי בקטטוניה, שוזרים קטעי פלש־בק מימי בחורותם העליזה בשכונת עוני בפילדלפיה. בירדי כמתברר במהלך הסרט היה מאז ומעולם אחוז אובססיית ציפורים ומעוף. בסרט צילומים יפים מאוד של ריחוף בעין־הציפור ורגעים חזקים של שיגעון, אבל העלילה עצמה מתמוטטת בכבדות. במאי — אלן פארקר.

שוב באותו סרט, „שושנת קהיר הסגולה" ...בת בגיבור משנה יפה תואר. היא משתקעת ...האשלייה המתקתק אבל הגיבור הקולנועי ...קאסטר מתאהב גם הוא בצופה הנאמנה; ...ההקרנות הוא פונה אליה פתאום, ניתק מן ...ועובר לעולם המציאות. כאן מתחיל משחק ...בין אשלייה ומציאות, משחק משוכב לכ ...הכלתי נמנע. החיים זה חיים והסרט הוא ...

רציחות פשוטות

...מסוגננת ועשויה היטב ל„סרט האפל". ...העלילה ארבע דמויות: אשה שמאסה ...המופרע, מאהב צעיר ונלש שמן ומושחת ...להרוג את הנואפים. העלילה נבנית ...פרט לפרט נארגת מסכת איה־הבנות ...חמסכת מתגלגלת ככדור שלג שוורה ...שחוק ומצלמת ביד אמן. שני אחים ...איתן וג'ואל כהן, כתבו את התסריט. ...כהן — ביים.

רומן שחול במלחמה

...דרמה רוסית סיפור פשוט. עולם אחר. ...מי מלחמה וחייל רומנטי אחד מתאהב ...המפקד. תשנים נוקפות, המלחמה תמה ...נשוי, כשהוא רואה שוב את אהבתו ...מוכרת פירושקי ברחובותיה המושלגים ...הסרט וורס לאיטו, משתרך בכבדות ...לסצינה הסגנון הקולנועי שמרני ומיושן.

טלי סילוני

קולונל רדל

הבמאי ההונגרי אישטוואן סאבו ...ברנדאואר הזכורים לטוב מ„מפיסטו" ...בסרט ארוך על פרשת חייו של קולונל רדל, ראש השירות החשאי של ...האוסטרו־הונגרית. סאבו לא ביסס ...ההיסטוריה, אלא על מחזה מאת ג'ון ...הסרט מלווה את רדל מילדותו במגוייס ...הקשוחה עד שיא הקריירה שלו ...ונפילתו הכלתי נמנעת. השחקנים ...התפקידים מצוין, והשחזור החזותי ...מצוין ומפואר. הפגמים הם בעיקר ...(שיצא פחות מעניין ממה שהיה ...במציאות) ובעיצוב דמותו של רדל ...

שושנת קהיר הסגולה

וודי אלן חוזר במלוא שיגיונו ...הכלכלי הגדול של שנות ה־30 ...השכבירית והחולמנית (מיה פארו) ...מוצאת לה מקלט מפני החיים הקשים ...הקולנוע המקומי, על המסך ...ושבעים. יש הרפתקאות ...

שחמט
קרבות ותחרויות
אבי אמיר

תחלה אליפות העולם הראשונה לקבוצות

אירוע רודף אירוע. ובשבת האחרונה החלה בלוצרן שבשווייץ אליפות העולם הראשונה לקבוצות בהשתתפות נבחרות תשע מדינות ויבשת אחת. הנבחרות, לפי סדר ההגרלה, הן: צרפת, ארגנטינה, ברית המועצות, שווייץ והארץ המארחת עם קורצ'נוי ליד הלוח הראשון) אפריקה, אנגליה, גרמניה המערבית, רומניה, סין (אלופת אסיה) והונגריה. ארצות הברית שהוזמנה לתחרות ויתרה על השתתפותה ובמקומה משתתפת צרפת. לישראל הוצע בשעתו להשתתף בתחרות זו, כפיצוי על אי הזמנתה לאולימפיאדת השחמט בדובאי. אך ראשי האיגוד הישראלי לשחמט הודיעו שישראל רואה בעניין חובת ההזמנה לאולימפיאדה עיקרון עליו תיאבק ישראל, ולכן היא מוותרת על פיצוי זה.

בכל נבחרת שמונה שחמטאים והתמודדויות הן ליד שישה לוחות. הרכב נבחרת ברה"מ, לפי הסדר: קרפוב, יוסופוב, ואגניאן, סוקולוב, בלייאבסקי, סמיסלוב, צ'רנין ופולוגאייבסקי. קספרוב אינו משתתף, כיוון שבהרכב שנקבע, טרם סיום הדו־קרב על אליפות העולם, הוא הוצב ליד הלוח השני. בסיבוב הראשון שיחק קרפוב, בדיוק כמו קספרוב — נגדו — נגד ההגנה הבנימציו־יהודית, של יריבו הרומני מיחאי שובה, שהתגונן היטב וחילץ תיקו. לאחר ערב המשחקים הראשון היה המצב: ברה"מ - רומניה - 1.5:1.5 (3), אנגליה - אפריקה - 0:4 (2), הונגריה - צרפת - 1:3 (2), שווייץ - מערב גרמניה - 1.5:2.5 (2), ארגנטינה - סין 3:2 (2).

קספרוב וקרפוב – מותחים

אלוף העולם גארי קספרוב כוחו נמרצות על כך שיו"ר פדרציית השחמט הבינלאומית פלורנסיו קאמפומאנס, קבע שדו קרב הגומלין בינו לבין אנאטולי קרפוב יחל כבר בחודש פברואר הקרוב. קרפוב הצטרף גם הוא למחאה זו, כיוון שהשניים לא מוכנים ליהנות בהתמוררות כה קשה שלושה חדשים כלבד לאחר המאבק הקשה ביניהם שהסתיים בנצחון קספרוב. קאמפומאנס החליט כפי שהחליט, כיוון שלוח הזמנים הוא צפוף מאוד ודו־קרב על אליפות העולם חייב להערך במחצית השנייה של 1987 וקודם לכן — דו קרבות מועמדים.

הגביע לאס"א ת"א

במפגש הגמר על גביע המדינה בין אלופת הליגה אס"א אוניברסיטת ת"א ו„הפועל" הרצליה הסתיים בתיקו 2.5:2.5 בשליד הלוח הראשון הסתיים בתיקו המפגש בין נתן בירנבוים ואס"או לניר גרינברג, בשל ניצחון ליד הלוח השני (קריידמן ניצח את סטפקו) היענק הגביע לאלופה.

טל חוזר להקריב

ב־13 הסיבובים הראשונים (מבין 15), בתחרות הפועלים במונפליה. הזכיר מיכאל טל (שבריאותו לקויה) את ימיו הטובים ביותר. אחד מקרבנותיו היה ויקטור קורצ'נוי, שלא התעלה במונפלייה. להלן המשחק.

הגנה סיציליאנית

לבן: טל — שחור: קורצ'נוי
מונפלייה 1985

1. ה4, ג5 2. פ־ו3, ד6 3. ד4, גxד4 4. פxד4, פ־ו6 5. פ־ג3, פ־ג6 6. ר־ג5, ה6 (נוסח ריכטר־ראוזר) 7. מ־ד2, ר־ה7 8. פxג6 פxג6 9. ה־ג3 ... 10. אא, ד־ג 11. ... (טעות שעוזה לראשונה לפני מספר חודשים, על ידי טל עצמו, נגד המקסיקני סיסניגה בתחרות הבינאזורית במקסיקו. הרעיון הוא לאלץ את השחור לחשוף את הטור ד־ 11... (הלבן של עצמו טמליץ על 11... מ־כא7 או 11... ר־ג6 המשחק עם סיסניגה נמשך: 11... ... 12. ... 14. ... 15. ... 16. ... 17. ... 18. ... 19. ... (והצד הלבן ...) 12. מ־ה3, ר־ה8; 18. צ־ד... המעניין כאן הוא שטל בניתוח, את המשחק עם סיסניגה, מביא רק את המשך הבא: 13. ...; 14. ... עם עדיפות קלה ללבן) 13... 14. ... 15. ... 16. ... 17. ... 18. ... 19. ... והשחור בקשיים 18. ... 17. ... 18. ... 19. ... ועל כך בא 19. ... והלבן עדיפות.

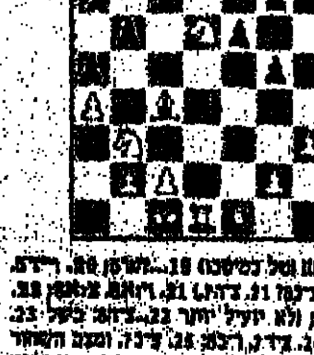

19. ... (טל כמיטבו) 19... 20. ... 21. ... 22. ... 23. ... 24. ... 25. ... 26. ..., והשחור אבוד.

בעיות וסיומים
יוחנן אפק

בעיות השבוע

משחק סוללות מקורי ביצירתו של רב־האמן המערב־גרמני (5246) יוצר מחוויות בין התשוכות הלבנות.

הליגה היוגוסלבית מוסיפה לצבור פופו־לאריות. 38 מחברים מקומיים השתתפו בסיבוב הראשון בשנה זו: פתרוני היצירה המנצחת מסגירים את הנושא הנדרש (5247).

5246. הנס־פטר רהם
פרס 1, „מט", 1983

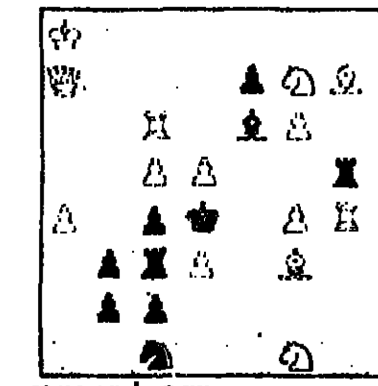

מט בשלושה מסעים · 14+10

5247. מריאן קוואצביין
מקום 1, ליגה יוגוסלבית, 1981

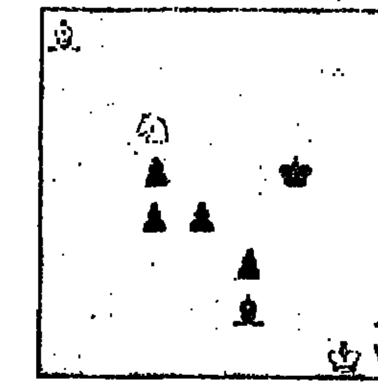

מט־עזר בשני מסעים · 5+7
3 פתרונים

תיקו עמדתי

האמן הבינלאומי הרומני אמיליאן דוברסקו פילס לו דרך לפסגת קומפוזיציית הסיומים העולמית. הפרופסור לכלכלה בן ה־52 מבוקרשט קנה לו תהילה בעיקר הודות למנגנוני התיקו העמדתי המופלאים, אשר שניים מהם זכו השנה במקומות הראשונים של אליפות רומניה לשנים 1981־1982 ומוצגים להנאתכם.

אמיליאן דוברסקו
פרס 2־3 „שחמטי בס.ס.ס.ר" 1982

הלבן נוסע וכושה תיקו · 7+5

1. ... 2. ... 3. ... 4. ... 5. ... 6. ... 7. ... 8. ... 9. ... 10. ... 11. ... 12. ... 13. ... 14. ... 15. ..., תיקו עלידי מסעים חוזרים.

אמיליאן דוברסקו
פרס 1, „רביסטה דה שח", 1981

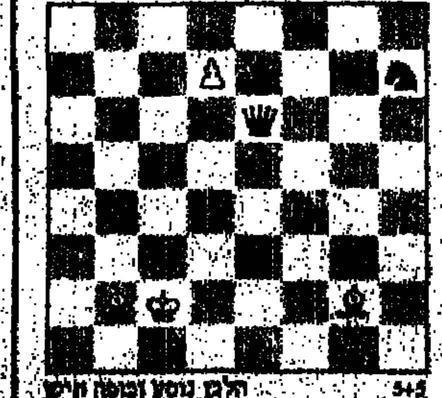

הלבן נוסע וכושה תיקו · 5+5

1. ... 2. ... 3. ... 4. ... 5. ... 6. ... 7. ... 8. ... 9. ... 10. ... 11. ... 12. ..., תיקו עלידי מסעים חוזרים.